

T.C.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ZEKA
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNDE
ALTERNATİF BİR YÖNTEM: RESİM ANALİZİ**

Adviye Nida YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ

AĞUSTOS-2023

T.C.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ZEKA
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNDE
ALTERNATİF BİR YÖNTEM: RESİM ANALİZİ**

DANIŞMAN : Doç. Dr. Adem DOĞAN

JÜRİ : Doç. Dr. Sümeyra AKKAYA

JÜRİ : Dr. Öğr. Üyesi Emine Birgül ZELZELE

Adviye Nida YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ

AĞUSTOS-2023

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ZEKA
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNDE
ALTERNATİF BİR YÖNTEM: RESİM ANALİZİ**

Adviye Nida YILDIZ

Danışman : Doç. Dr. Adem DOĞAN

Yıl : 2023, Sayfa: XI+83

Jüri : Doç. Dr. Sümeyra AKKAYA (Başkan)
: Doç. Dr. Adem DOĞAN (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Emine Birgül ZELZELE (Üye)

Zeka yüzyıllardır insanlığın gelişimine büyük katkılar sunmuş bir sermayedir. Eğitimin okullarda formal bir şekilde verilmeye başlaması ile de ayrı bir öneme sahip olmuştur. Bu çalışmanın amacı ilkokul çağındaki öğrencilerin üstün yetenekli olup olmadıklarının geleneksel bir yöntem olan resim analizi yoluyla tespit edilebilirliğini araştırmaktır. Ülkemizde ilkokul düzeyinde Bilim ve Sanat Merkezleri'ne öğrenci seçmek için yapılan zeka testlerine resim çizme yoluyla alternatif olarak ve teyit edilebilirlik açısından bir zeka ölçme kriteri üzerinde durulmuştur. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Akdeniz Bölgesi'nin doğusundaki bir ilde yer alan bir Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim gören ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından üstün zekalı oldukları tespit edilen 20 ilkokul öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırma verilerini toplamak amacıyla çalışma grubunda yer alan öğrencilere "Bir İnsan Çiz Testi", "Ev-Ağaç-İnsan Testi" ve "Var Olmayan Hayvan Çiz Testi" uygulanmıştır. Üstün yetenekli çocukların yaptığı çizimler, alan yazında var olan ve araştırmacılar tarafından ayrıca düzenlenen puanlama ölçekleri ile değerlendirilmiştir. Analizler sonucunda çocuklara her test için ayrı ayrı zeka yaşı hesaplamaları yapılmıştır ve çocukların biyolojik yaşları ve hesaplanan zeka yaşları arasındaki farka bakılmıştır. Üstün zekalı bireylerin bulunduğu yaş grubuna göre üstün performans sergileme özellikleri baz alınarak elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma bulgularının ışığında Bir İnsan Çiz Testi'nin %95 oranında ve Ev-Ağaç-insan Testi'nin %65 oranında doğru sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Var Olmayan Hayvan Çiz testinin ise kullanılan puanlama ölçeği doğrultusunda ilkokul düzeyinde yüksek puanlı değerler vermediği söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üstün Zeka, Resim Analizi, İlkokul, Bilim ve Sanat Merkezi, Resim Testleri

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION

ABSTRACT

MA THESIS

**AN ALTERNATIVE METHOD FOR DETERMINING THE
INTELLIGENCE LEVELS OF PRIMARY SCHOOL
STUDENTS: PICTURE ANALYSIS**

Adviye Nida YILDIZ

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Adem DOĞAN

Year : 2023 , Pages: XI+83

Jury : Assoc. Prof. Dr. Adem DOĞAN (Chairperson)
: Assoc. Prof. Dr. Sümeyra AKKAYA (Member)
: Assist. Prof. Dr. Emine Birgül ZELZELE (Member)

Intelligence has existed as a capital that has contributed greatly to the development of humanity for centuries. It has also gained a special importance when education started to be given in a formal way in schools. The aim of this study is to investigate whether the primary school students are gifted or not, by means of picture analysis, which is a traditional method. In our country, an intelligence measurement criterion in the sense of being an alternative to the intelligence tests made to select students for Science and Art Centers at primary school level by drawing a picture or confirming it has been emphasized. For this purpose, the case study design, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. The research was conducted with 20 primary school students who were educated in a Science and Art Center located in a province in the east of the Mediterranean Region in the 2021-2022 academic year and were determined to be gifted by the Ministry of National Education. In order to collect the research data, the "Draw a Human Test", "House-Tree-Human Test" and "Draw Non-existent Animal Test" were applied to the students in the study group. The drawings made by gifted children were evaluated with the scoring scales available in the literature and organized by the researchers. As a result of the analysis, the children's mental age was calculated separately for each test. The difference between the biological ages of the children and the calculated intellectual ages was examined. Evaluations were made on the basis of superior performance characteristics according to the age group of gifted individuals. In the light of the research findings, it was determined that the Draw a Human Test gave 95% correct results and the House-Tree-human Test gave 65% correct results. It can be said that the Draw Non-existent Animal test, on the other hand, does not give high scores at the primary school level in line with the scoring scale used.

Keywords: Giftedness, Picture Analysis, Primary School, Science and Art Center, Picture Tests

ÖN SÖZ

Akranları ile aynı deneyime ve şartlara sahipken algılama ve analiz etmede yüksek performans gösteren bireylere üstün zekalı bireyler denmektedir. Üstün zekalı bireyler normal okul programlarının ötesinde bir eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Ülkemizde üstün zekalı çocuklar örgün öğretimin yanı sıra Bilim ve Sanat Merkezlerinde(BİLSEM) eğitim görmektedirler. Ülkemizde yapılan BİLSEM öğrenci seçmede kullanılan zeka testlerinde mantık yürütme kareleri, parça birleştirme, şifre, tanıma, uzamsal dizi, resim düzenleme alt testleri bulunmaktadır.

Resim yapmak çocuklar için küçük yaşlardan itibaren güçlü bir iletişim biçimidir. Bizler çocukların yaptığı resimler sayesinde onları daha iyi tanıyabilir ve iç dünyaları hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Resim yapmak, psikolojik açıdan çocuğu tanıtmaya yaratan bir kriter olduğu gibi aynı zamanda çocuğun zihinsel süreçlerini yansıtmaya yarayan bir ifade aracıdır. Üstün zekalı çocukların yaratıcılık ve hayal gücü gelişmiş olduğundan, resim çizmede çoğunlukla üstün bir performans göstermektedirler. Bu çalışmanın amacı öğrenci seçmek için yapılan zeka testlerine resim çizme yönteminin bir alternatif oluşturmasıdır.

Adviye Nida YILDIZ
KAHRAMANMARAŞ / AĞUSTOS-2023

TEŞEKKÜR

Tez çalışma sürecim boyunca bilgi birikimi, tecrübesi ve sabrıyla beni destekleyen ve bana rehberlik eden değerli danışman hocam Doç. Dr. Adem DOĞAN'a, çalışmama katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisans dönemimden itibaren beni yetiştiren, akademik hayatıma ışık tutan ve tez savunma jürime katılarak katkılarını eksik etmeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Sümeysa AKKAYA'ya teşekkür ediyorum. Tez savunma jürime katılarak çalışmama katkı sağlayan sayın Dr. Öğr. Üyesi Birgül ZELZELE hocama teşekkür ediyorum.

Araştırmam boyunca uygulama yaptığım Bilim ve Sanat Merkezi yöneticileri, öğretmenleri ve değerli öğrencilerine teşekkür ediyorum. Desteğini her zaman hissettiren güzel kalpli dostum Hayrullah ASLAN'a teşekkür ediyorum.

Beni yetiştirip bugünlere gelmemi sağlayan, her zaman yanımda olan, beni motive eden canım annem Neşe YILDIZ'a, eğitim hayatımın her aşamasında olduğu gibi lisansüstü eğitim sürecimde de maddi ve manevi desteğini esirgemeyen canım babam Recai YILDIZ'a ve varlıklarıyla beni dünyanın en şanslı ablası yapan sevgili kardeşlerim Sena YILDIZ ve Mevanur YILDIZ'a çok teşekkür ediyorum.

Adviye Nida YILDIZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ.....	III
TEŞEKKÜR.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
RESİMLER LİSTESİ	IX
EKLER LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Sınırlılıklar	3
2. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR	4
2.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	4
2.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	5
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
3.1. Zeka Nedir?	8
3.2. Zeka İle İlgili Bazı Teoriler.....	9
3.2.1. Spearman Çift Faktör Kuramı	9
3.2.2. Thorndike Çok Faktör Kuramı	9
3.2.3. Sternberg Üçlü Sac Ayağı Kuramı	10
3.2.4. Thurstone Grup Faktörleri Kuramı.....	10
3.2.5. Gardner Çoklu Zeka Kuramı	10
3.2.5.1. Sözel-Dilsel Zeka.....	11
3.2.5.2. Mantıksal-Matematiksel Zeka	11
3.2.5.3. Görsel-Uzamsal Zeka	12
3.2.5.4. Müziksel-Ritmik Zeka	12
3.2.5.5. Bedensel-Kinestetik Zeka	13
3.2.5.6. Sosyal-Kişilerarası Zeka	13
3.2.5.7. İçsel-Öze Dönük Zeka	14
3.2.5.8. Doğacı Zeka.....	14
3.2.5.9. Varoluşsal Zeka	14
3.3. Üstün Zeka Kavramı	15
3.3.1. Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri	16
3.3.1.1. Üstün Zekalı Çocukların Fiziksel Özellikleri	16
3.3.1.2. Üstün Zekalı Çocukların Zihinsel Özellikleri.....	17
3.3.1.3. Üstün Zekalı Çocukların Yaratıcılık Özellikleri.....	17
3.3.2. Dünyada Üstün Zekalı Bireylerin Tanılanması	18
3.3.2.1. Güney Kore Cumhuriyeti.....	18
3.3.2.2. Amerika Birleşik Devletleri.....	18
3.3.2.3. Kanada	19
3.3.2.4. Rusya Federasyonu	19
3.3.2.5. Finlandiya	19
3.3.3. Ülkemizde Üstün Zekalı Bireylerin Tanılanması.....	20
3.3.4. Okul Öncesi Dönem İçin Geliştirilen Tarama Araçları.....	21

3.3.4.1. Denver II Gelişimsel Tarama Testi.....	21
3.3.4.2. Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA).....	22
3.3.4.3. Ankara Gelişimsel Tarama Ölçeği (AGTE)	22
3.4. Zeka Testleri.....	22
3.4.1. Bireysel Olarak Uygulanan Zeka Testleri	23
3.4.1.1. Woodcock-Johnson Psiko-Eğitsel Batarya: Bilişsel Yetenek Testi (Woodcock-Johnson Psycho-Educational Battery: The Cognitive Ability Test) 23	
3.4.1.2. Sternberg Triarşik Yetenek Testi (Sternberg Triarchic Abilities Test - STAT)	23
3.4.1.3. Stanford-Binet Zekâ Testi.....	23
3.4.1.4. Temel Kabiliyetler Testi (TKT) 7-11	24
3.4.1.5. Weschler Zekâ Ölçeği (WISC-R)	24
3.4.1.6. Anadolu-Sak Zeka Ölçeği (ASIS)	25
3.4.1.7. Leiter Uluslararası Performans Ölçeği (LEITER-R)	25
3.4.1.8. Kaufman Kısa Zeka Ölçeği-İkinci Sürüm (KBIT-2).....	25
3.4.2. Grup Olarak Uygulanan Zeka Testleri	26
3.4.2.1. Cattell Zeka Testi 2A ve 2B Formları.....	26
3.4.2.2. Bilişsel Yetenek Testi (The Cognitive Abilities Test-CogAt).....	26
3.4.2.3. Bilişsel Beceriler Testi (The Test of Cognitive Skills- TCS/2).....	26
3.4.2.4. Raven'in Standart Progresif Matrisler Testi (SPM)	27
3.4.2.5. Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi (Naglieri Non-Verbal Ability Test-NNAT).....	27
3.5. Çocuk ve Resim	27
3.5.1. Çocuk Resmi Gelişim Dönemleri.....	28
3.5.1.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş).....	28
3.5.1.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)	30
3.5.1.3. Şematik Dönem (7-9 yaş)	30
3.5.1.4. Gerçekçilik Dönemi (9-12 yaş).....	31
3.5.1.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş)	31
3.5.2. Çocuk Resimleri Analizi	32
3.5.2.1. Çocuk Resimlerinde Renk Seçimi	33
3.5.2.2. Resimdeki Çizgilerin Yorumu	34
3.5.2.3. Resmin Kağıt Üzerindeki Konumu.....	35
3.5.2.4. Resimdeki Detay Çizimlerin Yorumu	35
3.5.3. Üstün Zekalı Çocukların Resim Analizi.....	36
3.6. Resim Testleri	36
3.6.1. Bir İnsan Çiz Testi.....	36
3.6.2. Aile Resmi Testi	38
3.6.3. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi	39
3.6.4. Kaktüs Çiz Testi	41
3.6.5. Ev-Ağaç-İnsan Testi	41
3.6.6. Çiçek Ailesi Resmi Çiz Testi	45
4. YÖNTEM	47
4.1. Araştırmanın Modeli	47
4.2. Çalışma Grubu	47
4.3. Veri Toplama Araçları	48
4.3.1. Bir İnsan Çiz Testi.....	48
4.3.2. Ev-Ağaç-İnsan Testi.....	49
4.3.3. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi	49

4.4. Veri Toplama Süreci	49
4.5. Verilerin Analizi.....	49
4.6. Geçerlik ve Güvenirlik.....	50
5. BULGULAR.....	50
5.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	50
5.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	55
5.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	62
5.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	69
6. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	69
KAYNAKLAR	75
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Cinsiyet Dağılımları	47
Tablo 2. Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımları	47
Tablo 3. Bir İnsan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi	50
Tablo 4. Bir İnsan Çiz Testi Puanlarına Karşılık Gelen Zeka Yaşları.....	51
Tablo 5. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (1-10 Öğrenci).....	55
Tablo 6. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (11-20 Öğrenci).....	56
Tablo 7. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Puanlarına Karşılık Gelen Zeka Yaşları	58
Tablo 8. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (1-10 Öğrenci).....	63
Tablo 9. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (11-20 Öğrenci).....	63
Tablo 10. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi puanlarına karşılık gelen zeka yaşları	64
Tablo 11. Öğrencilerin Zeka Puanlarına Karşılık Gelen Zeka Bölümleri	69
Tablo 12. Bir İnsan Çiz Testi'ne Yönelik Zeka Yaşı-Biyolojik Yaş Farkı	69
Tablo 13. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne Yönelik Zeka Yaşı-Biyolojik Yaş Farkı.....	70
Tablo 14. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ne Yönelik Zeka Yaşı-Biyolojik Yaş Farkı	72

RESİMLER LİSTESİ

<u>Resimler</u>	<u>Sayfa</u>
Resim 1. Kellogg'un karalama örnekleri	29
Resim 2. Ö4 kodlu öğrencinin insan çizimi.....	52
Resim 3. Ö10 kodlu öğrencinin insan çizimi.....	53
Resim 4. Ö13 kodlu öğrencinin insan çizimi.....	54
Resim 5. Ö14 kodlu öğrencinin insan çizimi.....	55
Resim 6. Ö3 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi	59
Resim 7. Ö12 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi	60
Resim 8. Ö13 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi	61
Resim 9. Ö18 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi	62
Resim 10. Ö2 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi.....	65
Resim 11. Ö4 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi.....	66
Resim 12. Ö10 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi.....	67
Resim 13. Ö13 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi.....	68

EKLER LİSTESİ

- Ek 1. Etik Kurul Raporu
- Ek 2. Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri Eğitimi Sertifikası
- Ek 3. Resim Testleri Puanlama Ölçütleri
- Ek 4. Puanlama Ölçekleri
- Ek 5. Çocukların resimleri

KISALTMALAR LİSTESİ

BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
ÜYZ	: Üstün Yetenekli/Zekalı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RAM	: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

1. GİRİŞ

Literatürde yaşıtlarına göre daha yüksek yeteneklere sahip, yaratıcılık ve öğrenme isteği daha fazla olan öğrenciler ÜYZ (üstün yetenekli/zekalı) öğrenciler olarak tanımlanmaktadır. ÜYZ (giftedness) kavramı için birçok farklı tanımın olduğu görölmektedir. Bu kavramın tanımının netleştirilmesi, farklı ölkelerin bu konudaki politika ve uygulamalarını değerlendirme açısından büyük önem taşımaktadır. Örneğin, İngiltere'de akademik olarak üstün olan öğrencilere "üstün zekalı", spor ve sanatta üstün olan öğrencilere "üstün yetenekli" adı verilir. Dolayısıyla ÜYZ kavramı sadece kalıtım ve içsel yetenek açısından açıklanamayan, tanımları toplum tarafından oluşturulan genel bir kavramdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012).

Ölkemizde üstün zekalı öğrenciler çeşitli zeka testleriyle tanımlanmaktadır. Farklı ölçeklerle zeka bölümü 130 ve üzeri çıkan bireyler üstün zekalı olarak adlandırılmaktadırlar. Özel yetenekliler ise zeka bölümü 120 ve üzerinde olan, matematik ve sanat gibi alanlarda yaşıtlarından bariz biçimde üstün performans gösteren bireylerdir (MEB, 2009).

Resim çizme yoluyla bireyler hakkında psikolojik ve zihinsel pek çok bilgi edinilebilmektedir. Bu çalışma ile üstün zekalı öğrencilerin tanımlanmasında resim analizi yönteminin kullanılabilirliği incelenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüze kadar zeka kavramı farklı açılardan ele alınmıştır. Bu durum zeka hakkında birçok farklı tanımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde zeka, "İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyrek, feraset" olarak tanımlanmaktadır.

Zeka ve yetenek değerlendirildiğinde akranlarına göre farklı özelliklere sahip olan çocuklar "üstün" olarak adlandırılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin 1993 yılında hazırladığı Ulusal Mükemmellik Raporu'nda aynı yaşa, deneyime ve çevresel şartlara sahip olan, yüksek performans ve başarı sağlayan çocuk ve gençler entelektüelliğe, yaratıcı ve olağanüstü bir liderlik vasfına sahip oldukları için sanat alanlarında ve bazı özel akademik alanlarda da üstün performans sergilemektedirler. Okullar tarafından yeterince eğitim hizmeti alamayan bu bireylerin, çeşitli eğitim hizmetlerine ve etkinliklere ihtiyaçları vardır (Passow ve Rudnitski, 1993). Üstün zekalı çocukların potansiyellerinden yüksek seviyede istifade edilebilmesi için öncelikle bu çocukların doğru bir şekilde tanımlanmaları gerekmektedir. Ölkemizde üstün zekalı çocukları tanımlama süreci MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğu tarafından

yapılmaktadır. Öğrencilerin tanılamaları Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) ölçme araçları arasından bireye en uygun olanı kullanılarak yapılmaktadır. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki bireyler RAM'larda tanılamaları halinde kaynaştırma eğitime ya da BİLSEM'lere (Bilim ve Sanat Merkezlerine) yönlendirilebilmektedir. Geçmişten günümüze BİLSEM'e öğrenci tanılamada çeşitli testler kullanılmakta ve alınan öğrenciler tek test uygulaması ile alınmaktadır. Üstün zekalı çocukların sanatsal alanlarda da yüksek performans gösteriyor olmaları, BİLSEM'lere öğrenci seçmede alternatif yolların gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Çocuklar için resim yapmak çok önemli bir eylemdir. Çocukların yaptığı resimler sayesinde psikolojik durumları hakkında fikir edinilebildiği gibi zihinsel süreçleri hakkında da çıkarımlar yapılabilmektedir. Üstün zekalı çocukların yaratıcılık ve hayal gücü gelişmiş olduğundan, resim çizmede çoğunlukla üstün bir performans göstermektedirler. Resim analizlerinin geçmişte yardımcı veya esas tanılamada kullanıldığı bilinmektedir. Bunlardan yola çıkarak bu çalışmada üstün zekalı çocukların tanılanmasında resim analizi yönteminin de kullanılabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezlerine (BİLSEM'e) öğrenci seçmek için yapılan IQ testlerine resim çizme yoluyla alternatif bir yöntem geliştirmektir. Resim testi analiziyle çocukların çizdiği resimler puanlanıp değerlendirilerek yeni bir IQ norm-zeka yaşı hesaplaması yapılır. Bu çalışmayla Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzunda yer alan zeka testleri sonucunda üstün zekalı olduğu tespit edilen öğrencilerin resim testi analiziyle ortaya koyulan zeka yaşları arasındaki benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda alt amaçlar şu şekilde belirlenmiştir:

- Üstün zeka tanılması alan çocukların Bir İnsan Çiz Testi'ne yönelik zihinsel değerlendirmeleri nasıldır?
- Üstün zeka tanılması alan çocukların Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne yönelik zihinsel değerlendirmeleri nasıldır?
- Üstün zeka tanılması alan çocukların Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ne yönelik zihinsel değerlendirmeleri nasıldır?
- Resim testlerinden elde edilen zeka yaşlarının zeka bölümü karşılıkları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuklar duygu ve düşüncelerini bazen kelimeler ile ifade etmekte zorluk yaşayabilirler ancak çocukların ortak dili resimdir. Çocuklar resim çizerek duygu ve

düşüncelerini daha iyi ifade etmektedirler. Ayrıca çocukların çizdiği resimler onların içinde buldukları duygu durumları, iç dünyaları, aile ve sosyal çevreye bakış açıları ve sorunları hakkında ipuçları vermektedir. Çizilen her bir figür, çizgiler ve nesnelere bizlere birçok şey anlatmaktadır. Bunun için iyi bir gözlemci, analist ve yorumcu olmak gerekmektedir. Çocukların çizmiş oldukları resimler; kağıda yerleştirme şekli, sayfayı kullanım biçimi, yer yön algısı, mekan, perspektif, orantı, renkler ve realizm açısından analiz edilmektedir.

BİLSEM tanılama sürecinde kullanılan zeka testleri ile çocukların IQ norm değerleri hesaplanıp zeka yaşları ortaya koyulmaktadır. Resim testleri analizinde ise çocukların zeka yaşlarının hesaplanmasının yanında duygu ve düşüncelerini anlamak da mümkün olmaktadır. Böylelikle çocuklara karşı bütüncül bakış açısı geliştirileceğinden onlarla daha kolay iletişim kurulabilmektedir. Bu nedenle zeka tanılama sürecinde çocuğa bütüncül yaklaşabilmek için resim testlerini kullanmak oldukça önemlidir. Konu ile ilgili alanyazın taraması yapılan resim testlerinin BİLSEM’lerde bir tanılama testi olarak kullanılmadığı görülmüştür. Bu çalışmayla zeka tanılama sürecinde resim testlerinin de kullanılabileceği önerilmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma; 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Akdeniz Bölgesinin doğusundaki bir ilde yer alan bir BİLSEM’de, ilkokul düzeyindeki 20 üstün zekalı çocuklarla ve bu çocukların çizdikleri resimler ile sınırlıdır.

2. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR**2.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar**

Eyal ve Lindrgen (1977) yaptıkları çalışmalarında üniversitede öğrenim görmekte olan 27 kadın ve 23 erkek öğrenci ile eş zamanlı olarak ilkokulda öğrenim görmekte olan 38 kız ve 27 erkek öğrenciye Ev-Ağaç-İnsan Testi'nin geçerliliğini test etmek amacıyla Ev-Ağaç-İnsan Testi ve Temel Kelime Bilgisi Testi uygulayarak test sonuçlarını karşılaştırmışlardır. Çizimlerdeki zeka puanları Ev-Ağaç-İnsan Testi kılavuzuna göre hesaplanmıştır. Araştırmada ilkokuldaki kız öğrenciler ile üniversitedeki kadın öğrencilerin Ev-Ağaç-İnsan Testi'ndeki puanları ile kelime testindeki puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; ilkokuldaki ve üniversitedeki erkek öğrencilerin Ev-Ağaç-İnsan Testi'ndeki puanları ile kelime testindeki puanları arasında ilişki olmadığı görülmüştür.

Abell vd. (1996) araştırmalarında, Goodenough-Harris (1926) ve Koppitz'in (1968) puanlama sistemlerini karşılaştırmışlardır. Çalışmada 5-15 yaş aralığındaki 125 çocuğun resimleri ile Weschsler Zeka Ölçeği sonuçları ile 5-12 yaş aralığındaki 74 çocuğun resimleri ile Stanford Binet Zeka Ölçeği sonuçları karşılaştırılmıştır. Çalışma sonuçlarında iki puanlama sisteminin de WISC-R ve Stanford Binet ölçekleri ile anlamlı biçimde ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca araştırmada Goodenough-Harris puanlama sisteminin Koppitz puanlama sistemine göre WISC-R ölçeği zeka düzeyleri bağlamında daha yüksek korelasyon sergilediği belirlenmiştir.

Catte (1998) yaptığı çalışmasında Bir İnsan Çiz testini ve bu testin klinik geçerliliğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada duygusal/davranışsal problemleri olan çocukların insan figürü çizimleri, biyolojik yaş , zihinsel yaş ve Goodenough Harris ölçeği puanları açısından eşleştirilmiş ve duygusal/davranışsal problemleri olmayan çocukların çizimleriyle karşılaştırılmıştır. Çalışmada duygusal gösterge puanları, yeni normatif verilere dayalı revize edilmiş gösterge puanları, sezgisel bir tanımlama yöntemi gibi farklı ölçümlere yer verilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre elde edilen bulgular biyolojik ve zihinsel yaş değişkenleri için eşleştirilmiş ve duygusal olarak problemlili olan ve olmayan çocukların duygusal gösterge puanları arasında fark bulunamamıştır. Revize edilmiş gösterge puanlarının elde edilen sonuçları değiştirmediği gözlemlenmiştir.

Crusco (2013) çalışmasında Bir Kişi Çiz: Duygusal Rahatsızlık için Tarama Testi'nin (DAP:SPED) duygusal ve davranışsal sorunları olan çocukları ne kadar iyi tanımlayabileceğini araştırmıştır. Çalışmada cinsiyete göre sınıflandırılan normatif bir grup (n = 80), davranışsal sorunu olan bir grup (n = 45) ve duygusal sorunu olan bir grup (n= 46) seçilmiştir. Çalışma sonucunda davranış sorunları olan ve olmayan erkek çocuklar arasında çizimlerde anlamlı bir fark olmadığı, davranışsal sorunu olan

grubunun çizimlerinde duygusal sorunu olan gruba göre önemli ölçüde daha fazla sorun göstergesi olduğu, cinsiyete göre yapılan analizde, normatif grubun ortalama puanlarının erkekler için kadınlardan biraz daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Wei ve Dzeng (2013) çocukların genel yaratıcılığı ve çizimleri üzerindeki kültürel etkileri ve yaş etkilerini araştırmıştır. Çalışmada 6 ila 8 yaşları arasındaki - kentsel ve kırsal kesimden- 1.055 Tayvanlı çocuğa Yaratıcılık Testi, İnsan Çiz Testi ve Serbest Çizim Testi uygulanmıştır. Sonuçlar, büyük çocukların insan çizimi ve serbest çizim konusunda küçük çocuklardan daha yüksek puanlar aldığını, ancak genel yaratıcılıkta farklı puan almadıklarını göstermektedir. Çizim ve yaratıcılık puanları yaşa göre artış göstermiştir.

Mathijsen vd. (2018) çalışmalarında insan figürü çizimlerini inceleyerek üstün yetenekli çocukların belirlenmesi konusunda bir literatür taraması yapmışlardır. Üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde birçok sorunun varlığından ve alternatif tanılama prosedürlerine ihtiyaç olduğundan bahsetmişlerdir. Araştırma sonuçlarında üstün zekalı çocukların bu yöntem sayesinde küçük yaşlardan itibaren daha kolay teşhis edilebileceği öne sürülmüştür.

Sondergaard ve Reventlow (2019) yaptıkları çalışmayla iyi bir sosyokültürel duruma sahip olmayan ailelerin çocuklarının aile hayatlarını nasıl deneyimlediklerini çizim yoluyla incelemişlerdir. Çocukların, çizimleriyle, kelimelerle aktarılması zor olan fakat fiziksel ve zihinsel bir deneyimi hatırlamak veya kağıda çizmek kadar zor olmayan duygu, his ve deneyimleri ifade edebildikleri belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çizimler, çalışmaya katılan çocuklar arasında ailede normallik, rutin ve istikrar için ortak bir arzuyu göstermektedir.

2.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Güven (2009) çalışmasında ailesi ile birlikte ve bir sosyal hizmetler kurumunda kalan okul öncesi düzeydeki çocukların insan figürü ve aile çizimlerini değerlendirmiştir. Değerlendirmenin yapılması için çocuklardan Goodenough-Harris İnsan Çiz Testi ve aile çizimi yapmaları istenmiştir. Çalışmaya İstanbul ve Sakarya illerindeki devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4, 5 ve 6 yaş grubu 1421 çocuk; İstanbul ve İzmir illerindeki kurumlarda yaşayan 4, 5 ve 6 yaş grubu 99 çocuk olmak üzere toplam 1520 çocuk katılmıştır. Araştırmada çocukların çizim becerileri ile bilişsel gelişimlerinin paralel olduğu, kız öğrencilerin resim çizme becerilerinin erkek öğrencilerin resim çizme becerilerine göre daha gelişmiş olduğu, daha az hareketli olan çocukların çizimlerde daha aktif olduğu, duygusal olarak yıpranmış ve hayal kuran çocukların çizimlerinin daha gelişmiş olduğu, sosyal hizmetler kurumunda kalan çocukların çizim becerilerinin cinsiyet faktöründen etkilenmediği sonuçlarına varılmıştır.

Genç 2017 yılında resim analizi ile ilgili iki çalışma yapmıştır. Birinci çalışmasında (2017a) üstün yetenekli öğrencilerin sanat üretiminde resim ile zeka ilişkisinin irdelenmesini amaçlamıştır. Araştırma literatür taraması şeklinde yapılmıştır. Çalışmada zeka ve resim yeteneğinin doğrudan ilişkili olduğunu belirten çalışmaların yanı sıra sanat ve zeka arasında doğrudan bağlantının olmadığını belirten çalışmalara da rastlanıldığı belirtilmiştir. Zeka ile resim yapma arasında doğrudan bir korelasyon kurulamazken resim çalışmasının sanata dönüştürülebilmesi için ortalamanın üstünde bir zekaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Genç (2017b)'in ikinci çalışmasında BİLSEM'de görsel sanatlar alanında eğitim gören öğrenciler ile zihinsel yetenek alanında eğitim gören öğrencilerin resimlerini karşılaştırmıştır. Araştırmacı çalışmasında ilkokul dördüncü sınıf düzeyindeki öğrencilere var olan gerçek bir görüntüye ve imgesel bir görüntüye dayalı resim çalışması yaptırarak çıkan resimleri değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre görsel sanat alanındaki öğrencilerin gerçekçi ve somut resimlerde daha iyi oldukları; soyut düşünmeye dayalı imgesel resimlerde ise zihinsel yetenek alanındaki öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür.

Çetin ve Tortop (2019) yaptıkları çalışmada üstün zekalı ve yetenekli çocukların aile içi ilişkilerini ve duygusal özelliklerini açığa çıkarmada resim analizi yöntemini kullanmışlardır. Çalışmada iki üstün zekalı çocuğa Bir Aile Çiz Testi uygulanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre aile içi ilişkileri ve duygusal problemleri ortaya çıkarma konusunda resim analizinin oldukça iyi bir yöntem olduğu ifade edilmiştir. Araştırmacılar BİLSEM'lerde ve okul ortamlarında çocuğun duygusal yönünün belirlenmesi için resim analizinden faydalanılmasını önermektedirler.

Göлтаş (2021) çalışmasında okul öncesi öğretmenlerine yönelik çocuk resim analizi eğitimi hazırlamıştır. Eğitimin okul öncesi öğretmenlerinin resim analizi yapabilme becerisine etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya katılan 10 okul öncesi öğretmenine; öğretmen bilgi formu, resim analizi yapabilme becerisi rubriği, gözlem formu ve açık uçlu anket formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda alınan eğitim ile birlikte okul öncesi öğretmenlerinin resim analizi becerisinde artma gözlemlenmiştir. Açık uçlu anket formuna göre öğretmenler; çocuğun tanınması, çocuğun sosyo-duygusal gelişiminin belirlenmesi ve bireysel farklılıkların tespit edilmesi gibi konularda resim analizi kullanmaya yönelik pozitif fikirler belirtmişlerdir.

Özet (2022) 7-9 yaş aralığındaki çocukların pandemi sürecinde deneyimledikleri uzaktan eğitimin sosyal gelişimlerine olan etkisini incelemiştir. Çalışmaya katılan çocukların ve ailelerinin Covid-19 geçirme durumlarının yalnızlık hissine olan etkisi araştırılmış, uzaktan eğitim sürecinin çocukların hayatını ve sosyal gelişimlerini nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların yalnızlık seviyelerinin belirlenmesi amacıyla Asher ve Wheeler (1985) tarafından geliştirilen ve Kaya (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan Çocuklar için Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği (ÇOTYÖ)

kullanılmıştır. Uzaktan eğitim sürecinin çocukları nasıl etkilediğinin anlaşılması için Çiz ve Anlat tekniği kullanılmıştır. Araştırmada çizilen resimlerle çocukların kendilerini izole ve mutsuz hissettikleri sonucuna varılmıştır.

Çiçek (2022) çalışmasında Anadolu Masalları'nda yer alan değerlerin çocuklardaki farkındalık oluşturma düzeylerini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma Diyarbakır ilindeki bir anaokulunda 5 yaş sınıfına devam etmekte olan 12 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışmada çocuklara 12 masal anlatılmış ve çocukların masallarla ilgili çizimler yapmaları istenmiştir. Bu çalışmada resim analizi yöntemi kullanılmıştır. Çocuklar çizimlerini anlatırken ses kaydı alınmıştır. Araştırma sonucunda çocukların kendi iç dünyalarına ve dünyayı algılama biçimlerine göre farklı kazanımlar elde ettikleri görülmüştür.

Tetik (2023) araştırmasında ilk olarak ilkokul öğrencilerinin mevcut çevre algılarına göre resim çizimleri yaptırmıştır. Çocuklar sürdürülebilir çevre eğitimi aldıktan sonra hayallerindeki çevre ile ilgili resim çizimi yapmışlardır. Araştırmacı bu çizimler üzerinden bir durum çalışması yürütmüştür. İstanbul'da bir devlet okulunda 4. sınıfta öğrenim gören 13 çocuk ile yapılan çalışmada çizimler incelendiğinde öğrencilerin mevcut çevre algılarında görülen en baskın temanın kirlilik, hayali çevre algılarındaki en baskın temanın ortam teması olduğu sonucuna varılmıştır.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE**3.1. Zeka Nedir?**

Ortaya çıkışı Aristoteles'e kadar uzanan zeka kavramı Latince'deki 'interlegentia' kelimesinden gelmektedir (Hürsever, 2007). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde zeka, "İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyrek, feraset" olarak tanımlanmaktadır. Araştırmacılar günümüze kadar zeka hakkında birçok fikir yürütmüşlerdir. Bu araştırmalar ile zekanın farklı tanımları ortaya çıkmıştır. Bazıları zekayı testten alınan bir puan, bazıları çevreye uyum sağlama bazıları da problem çözme olarak düşünülmüşlerdir (Bümen, 2005). Eğitim psikoloğu Jensen (1969), zekayı ölçmenin onu tanımlamaktan daha kolay olduğu gerçeğini kabul etmiştir (McMillan, 1982 akt. Gürpınar, 2006).

Francis Galton (1822-1911) insan zekasının kalıtımsal olabileceğini ilk defa ortaya atan kişi olmuştur. Galton, bireye dışarıdan gelen uyaranların çeşitliliğinin bireyin zekasını zenginleştireceğini düşünmüştür. Ayrıca Galton duyu, algı, bellek faaliyetlerinin bir araya gelmesiyle genel zekanın ortaya çıkacağını savunmuştur (Gürpınar, 2006).

İngiliz psikolog Charles E. Spearman (1863-1945) yaptığı araştırmalarda zihinsel etkinliklerde tüm insanların ortak noktaları olduğunu iddia etmiştir. 1904 yılında ortaya koyduğu genel zeka kavramını geliştirmiştir. Genel zeka kuramına "g" adını vermiştir. G faktörü zeka testlerinde performansı belirleyen temel unsurdur. Bunun dışında "s" faktörü denilen özel faktörlerde yetenek veya testlerde belirleyici bir rol oynamaktadır. "S" faktörü bir işin yapılmasında gereksinim duyulan zihinsel bir kuvvet olarak tanımlanmaktadır (Toker, 1968 akt. Mumcuoğlu, 2002).

Thurston (1887-1955) zekayı sözel anlama, sayılarla çalışabilme, içgüdüsel alışkanlıkları kısıtlayabilme kapasitesi, uzaysal ilişki kurabilme, bellek, akıl yürütme yeteneği ve içgüdüsel alışkanlığın davranışsal açığa vurulmasının farkına varabilme kapasitesi olarak açıklamaktadır (Sternberg, 2003 akt. Gürpınar, 2006).

Wechsler (1939)'e göre zeka, bireyin kararlı davranma, akılcı düşünme ve çevresiyle başetme yeteneğidir. Terman'a göre zeka soyut düşünme becerisidir. Thorndike (1909) zekayı doğruların bakış açısından bakıp iyi cevaplar verme gücü olarak tanımlar. Freeman zekayı duygusal kapasite, ustalık ve yaratıcılık, uyanıklılık vedikkat süresi gibi kavramlarla açıklamıştır (Sternberg, 2003 akt. Gürpınar, 2006).

Zeka terimi yıllarca farklı anlamlarda kullanılmıştır. Yirminci yüzyılın başlarında zeka terimini özel anlamıyla kullanan ve ilk zeka testini hazırlayan kişi Binet'tir. Binet'ten önce de zekayı ölçmek için çabalayan psikologlar olsa da

“kalıtımsal zeka” ile “performans zeka” kavramları ilk defa birbirinden ayrılmıştır (Özgüven, 1994 akt. Mumcuoğlu, 2002). Alfred Binet’in zekayı nesnel olarak ölçmek için kullandığı yöntem sözel ve sayısal ölçeklerden alınan puan sayısından ortalama olarak saptanan 100 sayısının bölünmesidir (Hürsever, 2007).

Zekayı kuramsal olarak inceleyen ilk kişi Guilford’dur. Guilford (1967), geliştirdiği zeka testinde insanın bilişsel sisteminde yapısal bir bütünlük olduğunu ve bu süreçlerde yapılan işlemlerin bireyden bireye farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Bunun yanı sıra Piaget (1972) zekanın, zekayı ölçmek için kullanılan testlerden elde edilen puanlarla ölçülemeyeceğini ifade ederek geleneksel zeka anlayışına karşı çıkmıştır. Paiget’e göre zeka kendini yenileme ve zihin değiştirme gücüdür (Deveci, 2008).

Zekayla ilgili fikirler 1970’lerde değişmeye başlamıştır. Bu dönemlerde Howard Gardner (1983), Robert Ornstein ve birçoğu zekanın birden çok türü olduğunu ve geliştirildiklerinde her birinin diğer zeka türleriyle uyumlu çalıştığını öne sürmüşlerdir (Hürsever, 2007). Bu fikirler zeka türlerinin bütüncül olarak değerlendirilmesinin önemini ortaya koymuştur.

3.2. Zeka İle İlgili Bazı Teoriler

Zeka tanımlarında görüldüğu üzere zekaya farklı açılardan bakılması zeka teorilerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ortaya atılan zeka teorileriyle araştırmacılar zekanın doğasını kendi bakış açılarıyla yorumlamışlardır. Bu bölümde farklı araştırmacılar tarafından öne sürülen bazı zeka teorilerine yer verilmiştir.

3.2.1. Spearman Çift Faktör Kuramı

Charler Spearman 20. yüzyılın başlarında yaşamış bir İngiliz psikologdur. Spearman’a göre zeka genel bir yapıdır ve eylemlerin kaynağı zihinsel enerjidir. Bir zeka alanında yeteneği olan kişinin diğer zeka alanlarında da genel anlamda başarılı ve parlak olduğunu belirtmektedir. Spearman (1904), “g” (general ability/ genel yetenek) olarak isimlendirdiği genel zekadan ilk defa bahsetmiştir ve faktör analizi tekniğini ilk defa kullanarak zekanın faktörlerini ilk defa ortaya atmıştır (Aydın, 1999 akt. Mertol, 2014).

3.2.2. Thorndike Çok Faktör Kuramı

Modern eğitim psikolojisinin kurucusu olan Edward L. Thorndike, 1874-1949 yılları arasında yaşamış ve yaptığı çalışmalarla zekanın gelişmesine katkı sağlamıştır. Thorndike, Spearman’ın çalışmalarını ABD’de tekrarlamış ve ilerleyen çalışmalarında

Spearman'ın bahsettiği "g" faktörünü reddetmiştir. Genel zekanın tek bir faktörle ifade edilemeyeceğini ve zeka ile ilgili birden fazla zihinsel faktör olabileceğini ileri sürmüştür (Cansever, 1982; Goleman, 2000 akt. Mertol, 2014). Thorndike'a göre üç zeka türü vardır: Soyut ve Sözlü Zeka, Pratik (Mekanik) Zeka ve Toplumsal (Sosyal) Zeka.

3.2.3. Sternberg Üçlü Sac Ayağı Kuramı

Sternberg'in triarşik zeka kuramında bileşimsel, bağlamsal ve deneyimsel üç alt kuram yer almaktadır. Bu kuram zekanın etkileşimlerle işleyen çeşitli bileşenlerden oluştuğunu savunmaktadır. Kurama göre bireyler bir veya daha fazla zeka türünde güçlüdürler. Bu zeka türleri sayesinde zekanın kullanılabilceği durumlara yönelimler oluşmaktadır. Bireyin deneyimlerinin, içsel ve dışsal dünyasının zeka ile bağlantısı olduğu öne sürülmektedir (Yıldırım, 2006). Sternberg üçlü sac ayağı kuramının bileşenleri şunlardır: Analitik Zeka, Yaratıcı Zeka ve Pratik Zeka.

3.2.4. Thurstone Grup Faktörleri Kuramı

Louis Leon Thurstone, Spearman'ın genel zeka üzerinde durmasına karşı çıkmış ve zekanın belli sayıda becerilere bölünebileceğini düşünmüştür (Mertol, 2014). Thurstone'un kuramına göre zeka çok boyutludur ve her bir boyut zihinsel bir yeteneği ifade etmektedir. Bu zihinsel beceriler birbirlerinden bağımsız birer mozaik gibi görünmektedirler. Grup faktörlerinin yorumlaması yapılırken Gestalt psikolojisinin kavramlarından faydalanılmaktadır (Guilford, 1967 akt. Mertol, 2014).

3.2.5. Gardner Çoklu Zeka Kuramı

Prof. Dr. Howard Gardner, kaza yada hastalık sonucu hasar görmüş beyinleri incelemiştir. İncelemesi sonucunda bir bölümü hasar görmüş olan beyinlerin çoğu kez ayrı yeteneklerinin olduğunu gözlemlemiştir. Gardner çalışmalarında 7 farklı zeka türü saptamıştır. Gardner, bireylerin bu zeka türlerinden en az birine eğimli olduğunu ve buna beyindeki nöronların etki ettiğini düşünmektedir (Deveci, 2008). Zeka, kültürel yapıda değer atfedilen ürünlere şekil verme veya problem çözüme yeteneğidir (Gardner, 1993). Gardner şu zeka türlerini tanımlamıştır:

- Sözel-Dilsel Zeka
- Mantıksal-Matematiksel Zeka
- Görsel-Uzamsal Zeka
- Bedensel-Kinestetik Zeka
- Müziksel-Ritmik Zeka
- Kişisel-İçsel Zeka
- Kişilerarası-Sosyal Zeka

1995 yılında Doğa Zekası, 8. zeka olarak kabul edilmiştir.

Gardner 1998 yılında 9. zeka türü olarak belirlediği Varoluşsal Zeka'ya "yarım zeka" adını vermiş ve listeye daha sonra ekleyeceğini belirtmiştir (Demirel, 2005 akt. Deveci, 2008).

3.2.5.1. Sözel-Dilsel Zeka

Sözel-dilsel zeka, dildeki karmaşık yapıları ifade edebilme, şiir okuma, hikaye anlatma, soyut düşünebilme, kelimelerle ifade etme, kelimelerdeki düzeni kavrayabilme, dili etkin bir şekilde kullanabilme ve üretme kabiliyetidir (Büyükalın, 2003 akt. Kural, 2020). Sözel-dilsel zekası gelişmiş olan bireyler yazma yetenekleri konusunda diğer bireylerden daha iyidir. Bu bireylerin kelime dağarcıkları yaşlılarına kıyasla daha gelişmiştir ve sözcükleri uygun ve doğru biçimde kullanırlar. Kitap okumaktan zevk alırlar, hafızaları güçlüdür, özellikle tarih, zaman ve mekan ile ilgili hafızaları gelişmiştir. Öğrendikleri sözcükleri anlamlarına uygun biçimde konuşur, yazar ve aktarırlar. Çevresiyle çoğunlukla sözel iletişimde bulunmayı tercih eden bu bireyler anlatmayı severler, hikaye ve fıkra anlatmada iyidirler (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

Sözel-dilsel zeka alanının geliştirilmesi için bireyler düşünmeye yöneltilmelidir. Bireylerin duygu ve düşüncelerini sözel veya yazılı olarak aktarmaları sağlanmalıdır. Beyin fırtınası yaptırma, tartışma yaratma, bir konu ile ilgili sunu yapma ya da proje hazırlayarak onu raporlaştırma, günlük tutma, hikayeleştirme yapma, masal, oyun, mektup, makale gibi türlerde yazılar yazma, yüksek sesle okuma yapma stratejilerinin uygulanması bireylerin sözel-dilsel zekalarını aktif kılmaya yardımcı olmaktadır (Bümen, 2005).

3.2.5.2. Mantıksal-Matematiksel Zeka

Mantıksal-matematiksel zeka, tümdengelim veya tümevarım yolu ile mantık yürütme, matematik hesaplamaları yapma, birbirleri ile ilişkili kavramlar ya da durumlar arasında ilişki kurabilme, problem çözme kabiliyetidir (Bümen, 2005 akt. Deveci, 2008). Matematiksel-mantıksal zekası gelişmiş olan bireylerin sayısal becerileri güçlüdür. Hesap yapmayı ve rakamlarla çalışmayı çok severler. Yaşlılarına göre soyut düşünme becerileri gelişmiş olup olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri kurma yetenekleri oldukça gelişmiştir. Bu bireyler stratejik davranma, analitik düşünme, mantıksal çıkarımlar yapma konusunda oldukça iyilerdir. Makinelerin işleyişine ve bilgisayar oyunlarına karşı ilgileri vardır ve bu konuda sorular sormayı severler (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

Mantıksal-matematiksel zekalarını aktif kılmak ve daha da geliştirmek için bireylerin analitik düşünerek mantıksal çıkarımlarda bulunup analiz yapabileceği

etkinlikler oluşturulmalıdır. Bu etkinlikler sınıflama yapma, plan hazırlama, konu ile ilgili anahtar sözcükler oluşturma, çizelgeler hazırlama, öğrendiklerini matematiksel formüllere dönüştürme gibi stratejiler bağlamında oluşturulabilir (Bümen,2005).

3.2.5.3. Görsel-Uzamsal Zeka

Görsel-uzamsal zeka, üç boyutlu nesnelerin görüntüsünü ve şeklini zihinde canlandırabilme ve dünyayı doğru bir şekilde algılayıp, algıladıklarını yansıtabilme kabiliyetidir (Oral, 2001). Görsel-uzamsal zeka türü belirgin olan bireyler diyagram ve haritaları anlayabilir, sanatsal aktivitelerden ve görsel sunumlardan hoşlanır, tasarımdan zevk alırlar (Vural, 2004 akt. Kural, 2020). Görsel-uzamsal zekası gelişen bireyler genellikle hayal kurmayı çok severler. Etraflarında bulunan kişi ya da nesnelerin şekilsel imgelerini algılamada daha güçlüdürler. Resim çizme yetenekleri gelişmiştir ve renklere duyarlılıkları fazladır. Görsel hafızası gelişmiş olan bu bireyler kelimelere kıyasla resimlerden daha iyi öğrenmektedirler. Metinler yerine harita, tablo ve diyagram gibi görsel öge barındıran içerikleri daha iyi anlamaktadırlar. Sanatsal faaliyetlere katılmayı ve üç boyutlu yapılar oluşturmayı severler (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

Görsel-uzamsal zekası gelişen bireyler olayları zihinde canlandırmada ve gözlem becerilerinde oldukça iyidirler. Video seyretme, yapboz yapma, slayt hazırlama, kavram haritaları veya zihin haritaları yapma, duvar resmi tasarlama, karikatür çizme, bir konu ile ilgili resimler bulma ve resimlerden yola çıkarak tahminlerde bulunma gibi stratejilerle bireylerin görsel-uzamsal zekaları geliştirilebilir (Bümen, 2005).

3.2.5.4. Müziksel-Ritmik Zeka

Melodi hafızasına ve nota becerisine sahip olma, enstrüman çalabilme, yeni ritimler oluşturabilme, sesleri ayırt edebilme kabiliyetidir (Gürel ve Tat, 2010). Duyguların aktarılmasında müziği araç olarak kullanma, melodiye ve ritme karşı hassas olma becerisidir (Deveci, 2008). Müziksel- ritmik zeka alanı gelişmiş olan bireyler genel olarak iyi bir ses ve yeteneğe sahiptirler ve iyi şarkı söyleyebilmektedirler. Çevredeki seslere karşı oldukça hassas ve duyarlıdırlar. Duydukları şarkıların tını ve ezgilerini hatırlamada iyidirler. Müzik derslerine karşı ilgileri vardır ve enstrüman çalma yeteneğine sahiptirler. Bir işle uğraşırken müzik dinlemekten hoşlanır, el ve ayaklarıyla ritim tutmaya çalışırlar (Saban, 2002 akt. Kural, 2020)

Bireylerin müziksel-ritmik zekalarının geliştirilebilmesi için bireylere ritim becerisi gerektiren etkinlikler sunulmalıdır. Kendi bedeni ve çevresindeki nesnelere müzik aleti oluşturma, herhangi bir konuyu müziksel biçimde sunma, kafiyeler oluşturma, tekerlemeler söyleme, beste yapma ve şarkı sözü yazma, sesli kitap dinleme

ve notaları sesli okuma gibi stratejilerle müziksel-ritmik zeka aktifleştirilebilir (Bümen, 2005).

3.2.5.5. Bedensel-Kinestetik Zeka

Bu zeka türünde birey kendisini jest ve mimikleriyle daha iyi ifade etme, vücut ve beyin koordinasyonu ile etkili iletişim kurabilme becerileri sergiler (Gardner, 2010 akt. Sarı, 2021). Bedensel-kinestetik zeka alanı gelişen bireyler hareket gerektiren becerilerde yaşıtlarına göre daha güçlüdürler. Dokunarak keşfetmeyi seven bu bireyler el becerisi ile yapılan aktivitelerde başarılıdırlar. Hareketsiz durmaktan hoşlanmazlar, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi severler bu nedenle sportif faaliyetlerde daha başarılıdırlar. Çevresindeki insanların bedensel ayrıntılarına özellikle jest ve mimiklerine dikkat ederler. Gördükleri nesnelere incelemekten ve analiz etmekten hoşlanırlar (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

Bedensel-kinestetik zekası gelişen bireylere beden dilini ve hareket becerilerini kullanmalarına olanak sağlayan etkinlikler planlanmalıdır. Herhangi bir konuda canlandırma ve drama yapma, kareografi hazırlama gibi etkinlikler düzenlenmelidir. El becerilerini geliştirici etkinlikler özellikle yer ve tahta oyunları kullanılabilir. Açık alanlarda ders işlenmesi de bedensel-kinestetik zekayı geliştiren yöntemlerden biridir (Bümen, 2005).

3.2.5.6. Sosyal-Kişilerarası Zeka

Sosyal-Kişilerarası Zeka türündeki bireyler, doğal lider gibi davranırlar, arkadaşları ile vakit geçirmekten hoşlanırlar, ikna kabiliyetleri yüksektir, empati becerileri gelişmiştir, dinlemeyi ve konuşmayı severler, kulüp ve derneklere üye olup çalışırlar (Deveci, 2008). Sosyal-kişilerarası zeka türü gelişen bireyler insanların duygularına karşı duyarlıdırlar. Her ortama kolaylıkla uyum sağlayabilen bu bireylerin ikna ve empati yetenekleri oldukça gelişmiştir. Arkadaşları ile vakit geçirmeyi, onlarla konuşmayı ve onları dinlemeyi severler. Sorun yaşayan bireylere yardımcı olmaktan hoşlanırlar. Arkadaş çevrelerinde genellikle lider konumundadırlar (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

Sosyal-kişilerarası zekayı geliştirmek için bireylerin insanlarla etkileşim içinde olacağı etkinlikler düzenlenmelidir. Akran öğretimi yapma ve diğer insanlarla beyin fırtınası yapma bu zeka alanını geliştirmektedir. Sosyal bir probleme çözüm arayışı, grup liderliği, grup içerisinde verilen roller ve görevler sosyal-kişilerarası zeka türünü aktifleştirmektedir (Bümen, 2005).

3.2.5.7. İçsel-Öze Dönük Zeka

Gardner'a göre İçsel-Öze Dönük Zeka en önemli zeka türüdür. Bu zeka türündeki bireyler güçlü ve zayıf yönlerini, istek ve arzularını, ruh halini anlamada ve yaşamını buna göre planlamada kabiliyetlidir (Oral, 2001). Bireysel çalışmalardan keyif alıp kendi yetenek alanlarına yönelen içsel-öze dönük zeka türü gelişmiş olan bireyler, özgüveni ve özsaygısı oldukça yüksek kişilerdir. Hayat gayelerinin farkındadırlar ve zaman zaman özdeğerlendirmelere ihtiyaç duymaktadırlar (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

İçsel-öze dönük zeka alanı güçlü olan bireyler günlük tutarak ve bireysel bir sözlük oluşturarak kendilerini geliştirebilirler. Bireyselleştirilmiş öğretim stratejilerinin uygulanması bu zeka alanının aktifleşmesinde oldukça önemlidir. Planlama kabiliyetleri yüksek olan bu bireyler yapacakları işleri belli bir sıraya koyarak ve herhangi bir konuda duygu ve düşüncelerini tanımlayarak içsel-öze dönük zekalarını aktifleştirebilirler (Bümen, 2005).

3.2.5.8. Doğacı Zeka

Doğacı Zeka, doğadaki canlıları araştırıp onları tanıma ve bu canlıların yaradılışları üzerine düşünme kabiliyetidir (MEB, 2009). Bu zeka türü gelişmiş olan bireyler canlılara karşı merak duyar, doğada araştırma yapmaya ve doğa yürüyüşüne ilgi duyar, çevre kirliliğine karşı duyarlıdır, botanik ve hayvanat bahçesi ziyareti yapmayı sever, doğayla ilgili kitaplar okumayı ve belgeseller izlemeyi severler (Deveci, 2008). Doğacı zekası gelişen bireyler çevreyi koruma, hayvan hakları ve doğa olayları konularında duyarlıdırlar. Doğayı keşfetmeyi, doğa ile ilgili proje ve faaliyetlerde yer almayı severler. Toprak ile oynamaktan, doğa yürüyüşlerinden ve bitki yetiştirmekten keyif alırlar (Saban, 2002 akt. Kural, 2020).

Doğa ile iç içe olunan ve doğayı keşfetme olanağı bulunan etkinlikler bu zeka alanını geliştirmektedir. Doğacı zekayı aktifleştirmek için doğa yürüyüşleri ve kamplar yapma, doğa ile ilgili fotoğrafları ve videoları inceleme, doğada bulunan seslere kulak verme gibi etkinlikler düzenlenebilir. Konuları ve durumları doğa ile bağdaştırma bu zeka alanını güçlendirmektedir (Bümen, 2005).

3.2.5.9. Varoluşsal Zeka

Yaşamın sonu ile ilgili çeşitli düşüncelere sahip olan, etik değerleri ön planda tutan bireylere karşın bazı konular ve olaylar üzerine daha derin düşünme sistemi geliştirebilen bireylerin sahip olduğu zeka türüdür (Gardner, 1999 akt. Sarı, 2021). Bu tanımdan hareketle varoluşsal zekası gelişen bireylerin anlamlandırılması güç olan uç

noktaları irdelemeyi sevdikleri anlaşılmaktadır. Derin düşünceler geliştirdikleri konuları diğer insanların anlayabileceği şekilde yorumlama becerileri gelişmiştir.

3.3. Üstün Zeka Kavramı

Üstün zeka kavramına yönelik çeşitli tanımlamalar ortaya konmuştur ve herkes tarafından kabul edilen evrensel bir tanımlaması bulunmamaktadır. Freeman'ın (1995a) tek başına üstün zekalılığın yüzden fazla tanımı olduğunu söylemesiyle birlikte kavramın tanımlanması daha da karmaşık bir hal almıştır. Literatürdeki tanımlardan bazıları daha çok üstün zekalılık teorileri, üstün zekalılığın neleri kapsadığı ve nasıl tezahür ettiği şeklindedir ve bu açıklamalar sayesinde üstün zekalılık tanımları türetilmektedir. Üstün zeka tanımları, aynı derecede karmaşık olan ve yine kesin bir tanım konusunda evrensel bir anlaşmaya varılamayan zeka kavramıyla büyük ölçüde ilişkilidir (Phillips, 2001).

Galton (1870), Kalıtsal Zeka kitabını yayınlarken, bir zeka teorisi öneren üstün zekalılığın ilk öncülerinden biri olmuştur. Avrupalı soyluların soyağacını incelerken, zekanın ailelerden geçen ortak bir özellik olduğunu görmüş ve zekanın bir nesilden diğerine aktarılması gerektiği sonucuna varmıştır (Galton, 1891). Bu ilk adım, zeka testleri aracılığıyla bilimsel ve makul ölçülebilir bir üstün zekalılık kavramının temelini atmıştır (Cascianelli, 2022).

Clark'a göre üstün zekalı birey, yüksek düzeyde zekaya sahip olan bireydir. Bu bireyler zekalarını kendi yetenek veya performans alanlarından birine çevirme potansiyeline sahip olabilmektedirler. Aynı zamanda zekayı işleme ve performansa dönüştürme potansiyeline sahip bireylerdir (Clark, 2004).

Terman'a göre (1926, s. 43), zeka testinde ilk yüzde 1'de olmak üstün zekayı oluşturmaktadır. Stanford-Binet Zeka Ölçeğinden alınan 135 puanı üstün zeka eşiği olarak kabul etmiştir. Belirli alanlardaki yaratıcı ve sanatsal yetenekleri görmezden gelmesine, dezavantajlı öğrencilere karşı ayrımcılık yapmasına ve eşik değer bir birim altına düşenleri bile üstün zekalı olarak sınıflandırmamasına rağmen Terman'ın yaklaşımı, özellikle teşhis açısından popülerliğini korumuştur (Renzulli, 2002 akt. Soygür, 2021).

Terman'ın yaklaşımının doğru olmadığını düşünen araştırmacılar, üstün zekayı tek bir faktörle değil, performansa dayalı diğer faktörlerle açıklamayı uygun görmüşlerdir. Witty (1958), üstün zekalılık tanımını, sanat, edebiyat veya liderlik gibi herhangi bir insan faaliyetinde önemli farklılıklar gösteren çocukları içerecek şekilde genişletmiştir. Renzulli, üstün zekayı kişisel kavramlardan ziyade davranışsal kavramlarla tanımlamıştır ve bu görüşünü geliştirdiği üç halkalı yaklaşımla açıklamıştır (Renzulli, 2002 akt. Soygür, 2021).

Amerika Birleşik Devletleri 1993 yılında Ulusal Mükemmellik Raporu hazırlamıştır. Bu raporda üstün yetenek kavramı şu şekilde açıklanmıştır (Passow ve Rudnitski, 1993):

Aynı yaş, deneyim ve çevre şartlarına sahip akranlarına göre üstün performans gösteren veya yüksek düzeyde başarı elde eden çocuklar ve gençlerdir. Bu çocuk ve gençler entelektüel, yaratıcı ve olağanüstü bir liderlik kapasitesine sahip oldukları için sanatsal alanlarda ve özel akademik alanlarda yüksek performans sergilerler. Bu özellikteki bireylerin, genellikle okul tarafından sağlanmayan eğitim hizmetine veya etkinliklerine ihtiyacı vardır. Üstün yetenekli çocuklar ve gençler, bütün kültürel gruplar içerisinde ve tüm ekonomik tabakalar arasında yer alabilmektedirler.

3.3.1. Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri

Üstün zekalı çocukların özellikleri konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar ile birlikte Marland Raporu'nda (1972) ÜYZ çocukların özellikleri altı büyük kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler zihinsel genel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı veya üretken düşünme, liderlik becerisi, gösteri sanatları ve psikomotor beceri kategorileridir (Webb ve ark., 1994).

Üstün zekalı çocukların özellikleri fiziksel özellikler, zihinsel özellikler ve yaratıcılık özellikleri başlıklarıyla ele alınabilir.

3.3.1.1. Üstün Zekalı Çocukların Fiziksel Özellikleri

Üstün zekalı ve yetenekli çocuklar fiziksel gelişim ve sağlık alanında normalin üstündedirler. Örneğin erken yürür, erken konuşur, okumayı erken yaşta öğrenirler. Olgunlaşma daha hızlı gerçekleşir. Koordinasyon gereken faaliyetlerde daha ileridirler (Davaslıgil, 2004; Çağlar, 2004; Sak, 2014; Alan, 2021).

Üstün zekalı çocuklar yaşlarıyla kıyaslandığında bedensel yapıları ve sağlık durumlarıyla üstün özellik göstermektedirler. Duyu organlarındaki bozukluklarına, bedensel sakatlanmalara ve dış problemlerine normal çocuklara göre daha az rastlamaktadırlar. Hastalıklara karşı dayanıklılıkları daha fazladır ve ortalama ölüm yaşları daha yüksektir. Normal çocukların doğumdaki ortalama ağırlıkları baz alındığında üstün zekalı çocukların doğumda daha ağır oldukları görülmektedir. İlerleyen yaşlarda da boy ve ağırlık bakımından normal çocuklardan daha fazla gelişim göstermektedirler (Davaslıgil, 2004 akt. Hürsever, 2007).

3.3.1.2. Üstün Zekalı Çocukların Zihinsel Özellikleri

Üstün zekalı çocuklar, normal çocuklara kıyasla basit problemler yerine karmaşık ve zorlayıcı problemler çözmekten zevk alırlar. Zihinlerinin sürekli aktif olmasını isteyen bu bireyler öğrenmeyi ve bilgi edinmeyi severler. Yaşıtlarına göre ilgi alanları çok daha çeşitlidir. Üstün zekalı çocuklar aktivitelere başkalarına gerek duymaksızın kendi kendilerine başlayabilme ve bu aktiviteleri sürdürebilme yeteneğine sahiptirler. Edindikleri bilgileri başka durumlara kolayca transfer edebilmektedirler. Okuma ve konuşma becerilerini erken yaşta kazanabilirler. Oldukça zengin olan kelime dağarcıklarıyla dili etkin bir biçimde kullanabilmektedirler. Ekonomik olabilmek için çalıştıklarında zaman, enerji ve strateji tercihleri konusunda dikkatli davranmaktadırlar. Birbirleriyle alakalı olmayan kavram veya durumlar arasında devamlı ilişki kurmaya çalışan bu bireyler gördüklerinden, duyduklarından ve okuduklarından yola çıkarak genellemeler ve karşılaştırmalar yapabilmektedirler. Erken yaşlardan itibaren eleştirel becerileri gelişmiştir bu sebeple sık sık öz eleştiri yapabilmektedirler. Gelişmiş bir konsantrasyon yeteneğine sahip olan bu bireyler dikkatlerini uzun süreyle çeşitli alanlara yönlendirebilmektedirler. Genellikle geleceğe dair planlamaları vardır ve mükemmeliyetçidirler. İyi bir hafızaya sahiptirler. Hafızalarındaki kavramlar ve tepkiler karmaşıktır (Çağlar, 2004).

3.3.1.3. Üstün Zekalı Çocukların Yaratıcılık Özellikleri

Renzulli (1978) yaratıcılığı, üstün yetenekli öğrencileri tanımlamak için kullanılan anahtar bileşenlerden biri, Stenberg ve Lubart (1999: 3) yaratıcılığı, hem yeni (orijinal, sıra dışı) hem de uygun (yararlı, çözüme uyarlanabilir) bir iş üretme ve ortaya çıkarma kabiliyeti, Getzels ve Jackson (1962), yaratıcılığı, zekânın çatışan veya rekabet eden zihinsel yeteneği, Csikszentmihalyi & Robinson (2014) ise, yaratıcılığı bireyin sosyal sistemi ve kültürün etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir ürün olarak tanımlamaktadır (Soygür, 2021).

Renzulli (1978, 2005), yaratıcılığın üstün zekalılığın gerekli bir parçası olduğunu savunarak üstün zekalılık üzerine bir araştırma yürütmüştür. Bazı araştırmacılar yaratıcılığı zekanın bir parçası olarak görürken, bazıları zekayı yaratıcılığın bir parçası olarak görmekte, bazıları ise iki yapı arasında bir ilişki öngörmemektedir (Getzels & Csikszentmihalyi, 1972). Normal üstü zeka, yaratıcılık için gerekli ancak yeterli olmayan bir koşuldur. Motivasyon, azim, ilgi, öngörü, kişilik tipi gibi diğer kişisel özellikler de yaratıcılığın ve zekanın gelişmesinde önemli roller oynayabilmektedir (Sak, 2014).

3.3.2. Dünyada Üstün Zekalı Bireylerin Tanılanması

Üstün zekalı bireylerin tanılanması için günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır. Üstün zekalı bireyleri tanılama yöntemleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Aynı zamanda üstün zekalı bireyler için izlenen çeşitli eğitim politikaları bulunmaktadır.

3.3.2.1. Güney Kore Cumhuriyeti

Güney Kore’de üstün yetenekliler eğitiminin temel amacı, herkesin yeteneklerine göre eğitimidir. Bu açıdan bakıldığında yetenekli çocukların yaştlarından farklı olarak özel eğitim almaları gerekmektedir. Özellikle üstün yetenekli çocukların eğitiminde matematik ve fen alanlarında önemli çalışmalar yapılmaktadır. 1974’ten beri Güney Kore’de bilim ve matematikte başarılı olan öğrencilerin özel bir eğitim alma talebi artmaya başlamıştır. 1983 yılında bu talebi karşılamak için ilk fen lisesi kurulmuştur. Zamanla fen liselerinin sayısı artmaya başlamış ve 2000 yılına kadar bu sayı 16’ya çıkmıştır. Ayrıca Kore’de üstün yeteneklileri tanılamada 2000 yılından itibaren WISC-R gibi testler yerine “çoklu değerlendirme” anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayışa göre tanılamada öğrencinin motivasyonu, okul başarısı, liderlik vasıfları, yaratıcılık becerileri ve özel yetenekleri gibi özelliklere dikkat edilmelidir (Gökdemir, 2017).

Kore’de üstün yetenekli bireylerin eğitimine oldukça fazla önem gösterilmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitimi, Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Teşvik Yasası’na (2000) ve Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Teşvik Yasasını Uygulama Kararnamesine (2002) göre yürütülmektedir. 2005 ve 2008 yıllarında bazı değişiklikler yapılan bu yasa, üstün yeteneklilerin erken yaşta tanılanarak kendi ilgi alanlarına uygun şekilde eğitim almalarını ve ülkeye faydalı bireyler olmalarını amaçlamaktadır (Erdik, 2016).

3.3.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde önde gelen ülkelerden biri olmasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri’nin federal düzeyde bu alandaki hizmetler için belirli standartlar oluşturduğu söylenemez. Ancak, iyi eğitilmiş öğretmen ve personel eksikliği sebebiyle devlet okullarında üstün yetenekli öğrencilere verilen hizmetler sınırlı kalmıştır. Marland Raporu (1972) üstün yetenekli çocuklar için farklılaştırılmış bir eğitim programının uygulanması gerektiğine işaret etmesine rağmen, bunu sağlayacak bir federal yasa çıkarılmamıştır. Bu nedenle, üstün yetenekli çocukların eğitim uygulamaları hala devlet düzeyinde kalmaktadır (Gökdemir, 2017).

ABD’de üstün yetenekliler yatılı okulları, Uluslararası Bakalorya (IB) Programı ve Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturulması (Study of Mathematically Precocious Youth and Talent Search) gibi programlar ile üstün yetenekli bireylerin eğitimi sağlanmaktadır (Davaslıgil, 2000).

3.3.2.3. Kanada

Eğitimin 16 yaşına kadar zorunlu olduğu Kanada’da veli iznine bağlı olarak yaş sınırı 14 yaşına kadar inebilmektedir. Üstün yetenekli bireylerin eğitimi örgün eğitimle iyi bir biçimde kaynaştırılmıştır. Kanada, eğitimin bilimsel verilerle yapıldığı ülkelerden biridir. 1998 yılında Kanada’da yeteneklilik şartlarının belirlenmesi için okul kurulları, bölgesel eğitim bakanlıkları ve eğitim fakülteleri kapsamında bir çalışma yürütülmüştür. Yapılan araştırmalar sonucunda üstün zekalılık kavramı yasal olarak zihinsel yetenek olarak tanımlanmaktadır. Kanada Bilişsel Yetenek Testleri, revize edilmiş Wecshler Zekâ Ölçütleri ve öğretmenin veya bazı durumlarda velinin çocuğu seçmesi gibi ölçütler üstün yetenekli bireyleri tanılamada kullanılmaktadır (TBMM, 2012).

3.3.2.4. Rusya Federasyonu

1950’li yıllarda nobel ödülü alan insanlar tarafından iki tür okul tanımlanması Rusya’da üstün yetenekliler alanındaki çalışmaların başlamasına neden olmuştur. Birinci tür okullarda bölgede bulunan tüm ortaokul öğrencilerinden matematik, fizik, kimya, biyoloji ve enformatik dallarından seçilen ve lise seviyesinde eğitim gören öğrenciler bulunmaktadır. İkinci tür okullarda ise yabancı dil, müzik, folklor, edebiyat ve felsefe eğitimi alanında yoğunlaşmıştır. Gnesin Müzik Okulu, Stragonov Sanat Okulu ve Leningrad Bale Okulu en bilinen ikinci tür okullardandır. Sovyet Rusya’da bilim ve sanat alanında üstün başarılar sağlayan ünlülerin çoğu bu okullarda yetişmiştir. 1980’li yıllardan önce üstün yetenekli bireyler için özel bir program uygulanmıştır ancak şimdilerde geleneksel ve modern eğitim formlarının bir karması uygulanmaktadır (Gökdemir, 2017).

3.3.2.5. Finlandiya

Uygulanan eğitim politikası ile oldukça başarılı olduğu bilinen Finlandiya, üstün zekalı öğrencilerin eğitimi konusunda eleştiri almaktadır. Finlandiya’da özel eğitim hakkında ulusal olarak büyük bir destek görülmektedir ancak üstün zekalıların eğitimi özel eğitim kapsamına girmemektedir. Eğitim sisteminde üstün zekalı bireylerin eğitiminin iyi bir şekilde desteklenmediği görülmektedir (Tirri ve Kuusisto, 2013).

3.3.3. Ülkemizde Üstün Zekalı Bireylerin Tanılanması

Özel yetenekli bireyler, yaratıcılık, sanat ve liderlik gibi konularda yaşıtlarına göre daha yüksek düzeyde performans gösteren, özel akademik yeteneğe sahip olan bireylerdir (BİLSEM Yönergesi, 2001). Dr. Karen Rogen Rogers 241 üstün yetenekli çocukla çalıştığı araştırmada öğrenci özellikleriyle ilgili şu sonuçlara ulaşmıştır (Karaca ve Sezginsoy, 2005; Bildiren ve Uzun, 2007):

Üstün yetenekli öğrencilerin,

- %99,4'ü hızlı öğreniyor.
- %99,3'ü geniş bir kelime hazinesi var.
- %99,3'ünün mükemmel bir hafızası var.
- %99,3'ü mantığını çok iyi kanıtlıyor.
- %97,9'u çok meraklı
- %96,1' yaşlarına göre çok olgun
- %95'9'unun mükemmel bir espri anlayışı var
- %93,8'i gözlemleme yeteneğine sahip
- %93,5'i başkalarına karşı merhametli
- %85,3'ü çok okuyor.
- %93,4'ünün renkli bir hayal gücü var.
- %92'9'u sayılar konusunda yetenekli
- %90,3'ü adalet ve dürüstlük kaygısı yaşıyor
- %89,4'ü bulmaca ve Legoları rahatlıkla yapıyor
- %88,4'ünün yüksek bir enerji seviyesi var
- %88,3'ü işlerinin mükemmel olması kaygısını yaşıyor
- %85,9'u ilgi duyduğu alanlarda azimli
- %84,1'i otoriteyi sorguluyor.

Üstün yetenekli bireylerin topluma en iyi şekilde kazandırılmaları için öncelikle doğru bir şekilde belirlenmeleri gerekmektedir (Moore, 1992; Ömeroğlu, 1993; Stile, 1996; Ersoy ve Avcı, 2004; Şirin, 2018). Bebeklik ve okul öncesi dönemdeki çocuklarda üstün yeteneğe ilişkin tanımlamaların kısıtlı olması nedeniyle bu dönemde tanılama yapmak oldukça zordur (Baykoç Dönmez, 2011)

Üstün zekalı çocukların tanılama süreci ülkemizde MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Ülkemizdeki okul öncesi öğrencilerin tanılamaları Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) uygun ölçme araçları kullanılarak yapılmaktadır. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler RAM'larda tanılanmaları halinde kaynaştırma eğitimine ya da BİLSEM'lere (Bilim ve Sanat Merkezlerine) yönlendirilebilmektedir. BİLSEM'lerde tanılama işlemleri 'Merkez Tanılama Komisyonu' tarafından yapılmaktadır. Tanılama sürecinin ilk aşamasında BİLSEM'ler il içerisindeki okullara İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından tanılama yapılacak sınıf seviyesini ve gerekli iş ve işlemleri duyurur. İkinci

aşamada sınıf öğretmenleri sınıf içerisinde akranlarından farklı özellik gösteren öğrencilerini gözlem formu doldurarak aday gösterir. Üçüncü aşamada BİLSEM'lere gönderilen formlar üzerinden ön değerlendirme yapılır. Dördüncü aşamada uygun görülen öğrenciler BİLSEM Yürütme Kurulu'nun belirlediği tarihlerde grup taramasına alınır. Beşinci aşamada grup taramasında yeterli başarıyı gösteren öğrenciler ölçme araçlarının kullanıldığı bireysel değerlendirmeye alınır. İncelemeler sonucunda özel yetenekli olduğu tespit edilen öğrenciler BİLSEM'lerde destek eğitime devam ederler. İlkokul düzeyindeki öğrencilerin akranlarından ayırıştırılmaması, bulunduğu bölgenin koşullarına bağlı olarak yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almaları sağlanacaktır (MEB, 2013).

3.3.4. Okul Öncesi Dönem İçin Geliştirilen Tarama Araçları

Okul öncesi dönemde zihinsel gelişim devam etmektedir. Dolayısıyla bu dönemde tanılama yapılmaması daha doğru karşılanmaktadır. Denver II, Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA), Ankara Gelişim Envanteri (AGTE) sonuçlarına bakarak çocuğun gelişim durumu öğrenilebilmektedir ve bu sayede yaşlıtlarına göre göstermiş olduğu yüksek performans belirtilmektedir (TBMM, 2012).

3.3.4.1. Denver II Gelişimsel Tarama Testi

Denver II, 0-6 yaş arası çocukların tanılanmasında kullanılmaktadır. Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT), ilk kez 1967 yılında Frankenburg ve Doods tarafından yayımlanmıştır. Standardize edilen test 50'den fazla ülkede uygulanmıştır. Ülkemizde 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nöroloji Bölümü tarafından standardize edilerek uygulaması başlatılmış ve testör eğitimine sunulmuştur. DGTT, 1990 yılında özellikle dil alanındaki eksiklikleri nedeniyle Frankenburg ve Doods tarafından gözden geçirilmiş ve Denver II oluşturulmuştur. DGTT tanılamaya yardımcı bir araç olarak geliştirilmiştir, tek başına tanı yapmak için uygun değildir (Anlar vd. 2007 akt. TBMM, 2012).

Özgün form Türkçe'ye çevrilince yeni maddeler eklenmiştir. 134 maddelik bu form dört gelişim alanı içermektedir. içerdikleri madde sayıları şöyledir; kişisel-sosyal (21 madde), ince motor- uyumsal (33 madde), dil (42 madde), kaba motor (38 madde)' dir. Normal gelişim gösteren 2086 çocuktan elde edilen verilerle yüzdelik puanları hesaplanarak normları oluşturulmuştur (Kaner vd., 2012).

3.3.4.2. Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA)

Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA), Temel, Ersoy, Avcı ve Turla (2004) tarafından geliştirilmiştir. GEÇDA dört alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar; psikomotor gelişim, bilişsel gelişim, dil gelişimi ve sosyal-duygusal gelişim ölçekleridir. GEÇDA'da 73'ü psiko-motor gelişim, 60'ı bilişsel gelişim, 60'ı dil gelişimi ve 56'sı sosyal-duygusal gelişim alanına ait olmak üzere 249 madde bulunmaktadır. Bu değerlendirme aracında çocuk gelişimsel oyunlar yoluyla gözlemlenmektedir bu şekilde değerlendirme yapılmaktadır. Çocukta gözlemlenemeyen sorular anne-babaya sorularak bu bölümler "A" harfi ile belirtilmektedir (TBMM, 2012).

3.3.4.3. Ankara Gelişimsel Tarama Ölçeği (AGTE)

Ankara Gelişimsel Tarama Ölçeği (AGTE), Savaşır vd. (1994) tarafından geliştirilmiş olup, 0-6 yaş arası çocukların genel gelişimini ve dört farklı gelişim alanını değerlendirmek için kullanılan bir ölçektir. 0-3 aydan başlayarak 48-72 aya kadar çıkabilen ay, dil gelişimi, zihinsel beceriler, küçük ve büyük kas gelişimi, sosyal öz bakım becerileri tek tek değerlendirilip puanlanmaktadır. Liste farklı yaş gruplarına göre düzenlenmiştir ve 154 maddeden oluşmaktadır (TBMM, 2012).

3.4. Zeka Testleri

A. Binet ve fizikçi T. Simon, Fransa Milli Eğitim Bakanlığı'nın isteği üzerine 1905 yılında zihinsel anlamda geride olan çocukları tespit etmek için ilk zeka ölçeğini hazırlamışlardır. Yaptıkları bu çalışma ile 20. Yüzyıldaki diğer zeka ölçeklendirmelerini de etkilemişlerdir (Hür, 2019). "Stanford Üniversitesi'nden Amerikalı Lewis Terman, bu testi normal ve üstün zekâlıları da ayırt edebilecek biçimde geliştirmiş ve 1916'da ilk standart zeka testini Stanford-Binet Intelligence Scale adıyla kullanıma sunmuştur." (Dağlıoğlu, 2002; Karabulut, 2010).

Stern'e göre zeka yaşı ile kronik yaş oranı zamanla değişmeyecektir. Terman, Stern'ün varsayımını incelemiştir. Çalışmaları sonucunda değişmeyen bu oranı Intelligence Quantity (IQ) olarak tanımlamıştır (Dağlıoğlu, 2002; Karabulut, 2010).

Zeka testlerinin geliştirilmesiyle bilişsel psikoloji, nöropsikoloji ve zekâ alanlarında önemli bulgularla karşılaşmıştır. 1960'larda gün geçtikçe artış gösteren sayıdaki bilişsel teorisyenler nöropsikolojiyi, nörobilimi ve üst düzey zihinsel süreçleri incelemişlerdir. İncelemeler ile birlikte uygulamalı psikolojik teoriler büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu durum zekanın ölçülme şeklinde de etkilere sebep olmuştur (Naglieri , 2001 akt. Mertol, 2014).

3.4.1. Bireysel Olarak Uygulanan Zeka Testleri**3.4.1.1. Woodcock-Johnson Psiko-Eğitsel Batarya: Bilişsel Yetenek Testi (Woodcock-Johnson Psycho-Educational Battery: The Cognitive Ability Test)**

Woodcock-Johnson Psiko-Eğitsel Batarya zamanının popüler olan zeka testlerinden farklı çizgideki ilk zeka testi olarak yeni ve farklı yeteneklerin ölçümüne şans tanıyan alt testlere sahiptir. Yedi yetenek boyutunu test eden bir bakış açısına dayanmaktadır (Sternberg, 2000 akt. Özyaprak, 2006).

WJ-R Bilişsel Yetenek Testi iki yaş ve üzeri bireylerin bilişsel yeteneklerinin ölçümünde kullanılmaktadır. Bu test 21 farklı alt test ve görsel işlem (visual process), işlem hızı (processing speed), uzun süreli hafıza (long-term retrieval), kısa süreli hafıza (short-term memory), işitsel işlem (auditory processing), anlayış bilgisi (comprehension knowledge) ve akıcı düşünme (fluid reasoning) olmak üzere zekanın 7 farklı boyutunu içermektedir (McGrew, Werder ve Woodcock, 1991 akt. Savaşan, 2006).

3.4.1.2. Sternberg Triarşik Yetenek Testi (Sternberg Triarchic Abilities Test - STAT)

Sternberg'in Triarşik teorisinden ilham alan Sternberg Triarşik Yetenek Testi'ne göre zeka; Analitik (Analytical), yaratıcı (Creative) ve pratik (Practical) becerilerin dengesinden doğmaktadır ve bu yetenekler bireyin belirli bir sosyokültürel alanda başarı sağlamasına izin vermektedir (Sternberg, 2000 akt. Savaşan, 2006).

İlköğretimin ikinci kademesi ve lise düzeyindeki çocuklar için olan bu test standardize edilmemiştir. Bu test sadece araştırma amaçlıdır. Analitik, pratik ve yaratıcı zeka boyutları içerisinde sözel, sayısal, sembolik ve kompozisyon becerilerini ölçen 12 alt test bulunmaktadır. Kompozisyon sınavı dışında, her sınavda çoktan seçmeli 4 soru vardır. STAT'ın amacı, standartlaştırılmış testlere ihtiyaç duymadan yeteneği ölçmektir. Bunu başarmak için, geleneksel testlerden (pratik ve yaratıcı bir süreç gerektiren içerik) daha kapsamlı içerik ve kompozisyon gibi alternatif test teknikleriyle donatılmıştır (Brody, 2003).

3.4.1.3. Stanford-Binet Zekâ Testi

Stanford-Binet Zeka Testi, 2-18 yaş arası çocuklar ve ergenler için bir dil performans testidir. Ölçek bir dil bölümü ve bir performans bölümünden oluşmakta ve her iki bölümün de kendi alt ölçekleri bulunmaktadır. Bu alt ölçeklerde 54 madde yer almaktadır. Yaş ne kadar küçükse, performans öğelerinin sayısı o kadar fazladır ve dil öğelerinin sayısı yaşla birlikte artar. Normal yetişkin yaş grubu (8 madde) dışında tüm

yaş gruplarının her bir alt ölçeğinde toplam 6 madde bulunmaktadır. Bu maddelere ek olarak her alt ölçekte alternatif bir madde bulunmaktadır. Her alt ölçeğin kendi yönergeleri vardır. Bu yönergelere kesinlikle uyulmalıdır (Gökdemir, 2017). Ülkemizde RAM'lerinde en fazla kullanılan zeka testlerinden biridir.

3.4.1.4. Temel Kabiliyetler Testi (TKT) 7-11

Thurstone'un faktör analizi yöntemi ve zihinsel yetenekler alanlarında yaptığı çalışmalar Thurstone Temel Kabiliyetler Testi'nin (TKT) ortaya çıkmasını sağlamıştır. Testler yaşlara göre "TKT 5-7", "TKT 7-11" ve "TKT 11-17" şeklinde sınıflandırılmaktadır. Testin ilk uygulaması 1941 yılında TKT 11-17 ile başlamıştır. TKT çalışmaları RAM'larda uygulanmaya devam etmektedir. Testler okuma-yazma bilen ve bilmeyen bireylere uygulanabilmektedir. Hem zeka geriliğini hem de üstün zekalılığı belirlemede kullanılmaktadır. Bu test kelimeler, resimler, şekil gruplaması, yer kavramı, ayırt etme, sözcük gruplaması ve hesap alt testlerinden oluşmaktadır. 2015 yılına kadar ülkemizde öğretmenlerin gözlem formlarında önerilen öğrenciler TKT 7-11 testine girmekte ve bu testte başarılı olanlar diğer aşama olan WISC-R testine girmekteydiler (Sıcak, 2014).

3.4.1.5. Weschler Zekâ Ölçeği (WISC-R)

Naglieri, Weschler ölçeğinde 60 yıl süresince yapılan çalışmaları şu şekilde özetlemiştir: Wechsler-Bellevue birinci formu 1939 yılında, ikinci formu 1946 yılında, Çocuklar için Wechsler Zekâ Ölçeği (WISC) 1949 yılında, Wechsler Yetişkin Zekâ Ölçeği (WAIS) 1955 yılında, Wechsler Okul Öncesi ve Erken Yaşların Zekâ Ölçeği (WPPSI) 1967 yılında, Çocuklar için Wechsler Zekâ Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş formu (WISC-R) 1974 yılında, Wechsler Yetişkin Zekâ Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş formu (WAIS-R) 1981 yılında, Wechsler Okul Öncesi ve Erken Yaşların Zekâ Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş formu (WPPSI-R) 1989 yılında, Çocuklar için Wechsler Zekâ Ölçeği'nin üçüncü formu (WISC-III) 1991 yılında ve son olarak Wechsler Yetişkin Zekâ Ölçeği'nin üçüncü formu (WAIS-III) yayımlanmıştır (Ergin, 2003).

WISC-R 2 tanesi yedek olan 12 alt ölçekten oluşmaktadır. Sözel testler boyutunda, genel bilgi, kavrayış, aritmetik, benzerlikler, kelime hazinesi ve sayı tekrarı (yedek) bulunmaktadır. Performans testler boyutunda resimleri tamamlama, blok desenleri yapma, resimleri düzenleme, parçaları birleştirme, kodlama, labirentler (yedek) bulunmaktadır. Alt ölçeklerdeki sorular düzeyine göre sıralanmıştır (Sıcak, 2014 akt. Gökdemir, 2017).

WISC-R zeka ölçeğinin uyarlanmış versiyonu olan Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) Testi ülkemizde 4-21 yaş aralığında kullanılmaktadır. WNV zeka testi

genel yeteneği sözel ifadelere gerek duymadan ölçmek için geliştirilmiştir. WNV zeka testi 2015 yılından bu yana BİLSEM öğrenci seçmelerinde kullanılmıştır ve günümüzde uygulamaları devam etmektedir (BİLSEM Online, 2019).

3.4.1.6. Anadolu-Sak Zeka Ölçeği (ASİS)

ASİS 4-12 yaş aralığındaki çocukların zeka düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılan bir bireysel zeka testidir. Ülkemizdeki ilk yerli zeka testi olma özelliğini taşımaktadır. Ölçeğin geliştirilmesinde Cattell-Horn-Carroll (CHC) modeli esas alınmıştır. Testte üçü sözel ve dördü görsel olmak üzere toplam yedi alt test bulunmaktadır. Alt testler oluşturulurken Luria'nın işleme temelli nöropsikolojik modeli ve Baddeley'in bellek modeli temel alınmıştır. Testin uygulama süresi çocuğun performansına göre 20-45 dakika arasında değişmektedir. ASİS ile genel zeka ölçümünün yanında zayıf bellek, dikkat bozukluğu, öğrenme bozuklukları ve zihinsel yetersizlikler de değerlendirilebilmektedir (Sak, 2016). BİLSEM öğrenci seçmelerinde ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için bu test kullanılmaktadır.

3.4.1.7. Leiter Uluslararası Performans Ölçeği (LEITER-R)

Leiter Uluslararası Performans Ölçeği (LEITER-R), 2-21 yaşları arasında geçerlidir ve bireyin zihinsel performansını belirlemek için tasarlanmıştır. Dile dayalı olmayan ve kültürel normlara tabi olmayan bir performans testidir. Özellikle işitme ve konuşma bozuklukları ve dil becerileri olan kişiler, yabancılar ve alt kültür üyeleri için uygundur. Ölçek zihinsel yetersizlik ve üstün zeka tanısında kullanılmaktadır (Gökdemir, 2017). Ülkemizde RAM'lerinde en fazla kullanılan zeka testlerinden biridir.

3.4.1.8. Kaufman Kısa Zeka Ölçeği-İkinci Sürüm (KBIT-2)

KBIT-2 kapsamlı çalışmaların ardından 2004 yılında kullanılmaya başlamıştır (Kaufman ve Kaufman, 2004). Uzun bir yaş aralığı olan 4-90 yaş aralığındaki bireylere uygulanmaktadır. Cattell- Horn-Carroll Zeka Kuramı'na dayanmaktadır. Sözel bölüm ve matrisler bölümü olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin sözel bölümünde okulla ilgili bilgi ve beceriler ölçülmektedir. Bu bölüm kelime bilgisi ve bilmece alt testlerinden oluşmaktadır. İkinci bölüm olan matrisler bölümünde kavramsallaştırma, benzerlik, ilişkileri algılama, yeni problemlere çözüm bulma becerileri yani zeka ölçümleri yapılmaktadır (Karakaş, 2017). Ülkemizde 2016 yılında BİLSEM öğrenci seçmelerinde bu test kullanılmıştır.

3.4.2. Grup Olarak Uygulanan Zeka Testleri

3.4.2.1. Cattell Zeka Testi 2A ve 2B Formları

Cattell Kültürden Arındırılmış Zekâ Testi-2, R.B. Cattell tarafından geliştirilmiştir. Genel zeka ölçümünde geliştirilen en başarılı zeka ölçeği olarak kabul edilen bu testin uygulama süresi 25 dakikadır. 6-20 yaş arası bireylere grup olarak uygulanabilir. Testin en çok eleştiriye maruz kalan yönü her item için maksimum 15 saniye süre verilmiş olmasıdır (Deary, 2000). Testin A ve B şeklinde iki eşdeğer formu vardır. A formu seriyi tamamlama, sınıflandırma ve iki adet yerleştirmeden oluşan 4 alt test içermektedir. A formunda toplam 46 item bulunmaktadır. Test ile elde edilen toplam puanlar, bireyin zeka yaşını ifade etmektedir (Öner, 1997).

3.4.2.2. Bilişsel Yetenek Testi (The Cognitive Abilities Test-CogAt)

Bilişsel Yetenek Testi (CogAT), Thorndike ve Hagen katkılarıyla 1993 yılında geliştirilmiştir. 9-17 yaş arasındaki bireylere uygulanmaktadır. Bilişsel Yetenek testinde 3 tane batarya bulunmaktadır. Bunlardan birincisi sözel batarya, ikincisi sayısal batarya ve üçüncüsü ise sözel olmayan bataryadır. Sözel bataryada sözel sınıflama, sözel analogiler ve cümle tamamlama gibi üç farklı boyut bulunmaktadır. Sayısal bataryada, sayısal ilişkiler, eşitleme yapıları ve numara serileri olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Son batarya olan sözel olmayan bataryada ise şekil sınıflandırması, şekilsel anaizler ve şekil analogileri alt boyutları bulunmaktadır (Sternberg, 2000).

3.4.2.3. Bilişsel Beceriler Testi (The Test of Cognitive Skills- TCS/2)

Bilişsel Beceriler Testi, 6 ila 18 yaş arasındaki bireylere uygulanabilir ve akademik başarı için kritik olan yetenek ve becerilerin güvenli bir ölçüsü olarak kabul edilir. Bu test, dil, sözel olmayan ve hafıza gibi üç temel bilişsel faktörü kapsar. Aynı zamanda hafızayı ölçen ilk akademik yetenek testidir (Sattler, 2001).

Bilişsel Beceri Testi'nde her yaş grubunu temsil eden 6 farklı test düzeyi bulunur ve her test dört alttestten oluşur. Bu alt testler; sıralama (şekilleri, harfleri, sayıları sıralama), analogi (yazınsal veya sembolik ilişkileri tespit etme), hafıza (eskiden gösterilen anlamsız kelimeleri veya resimsel materyali hatırlama) ve sözel akıl yürütme (kategorileri analiz etme, nitelendirme ve ilişkileri fark etme) şeklindedir (Ceci, 1990).

3.4.2.4. Raven'in Standart Progresif Matrisler Testi (SPM)

Standart Progresif Matrisler Testi C. Raven tarafından geliştirilmiştir. 6 yaş ve üstü bireylere uygulanabilen bu test genel yeteneğin yanı sıra görsel-mekansal algı, soyut düşünme, muhakeme, zihinsel esneklik ve analitik düşünme gibi birçok özelliği ölçmektedir. Problemlere çözüm arayışında olan bir zihinsel yetenek testidir. Testte yer alan problemler, bir parçası eksik kalan diyagram bulmacaların sırası veya şablonu olarak sunulmaktadır. Bireyden diyagramı veya şablonu tamamlayan parçayı şıklardan bulması beklenmektedir. Soruları geçtikçe test zorlaşmaktadır (Öner, 1997).

Standart Progresif Matrisler Testi beş kısımdan oluşmaktadır. Testteki her bir kısım zorluk derecesine göre sıralanan 12 itemden oluşmaktadır. Bu test çok iyi bir gözlem yapma ve açık düşünme kabiliyeti gerektirmektedir (Sattler, 2001).

3.4.2.5. Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi (Naglieri Non-Verbal Ability Test-NNAT)

Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi, bir öğrencinin yeteneğinin tüm alanlarını dil kullanmadan matrislerle ölçmek için tasarlanmış bir zeka testidir. Bu test, herhangi bir kültürel gruba ait olmayan şekiller ve desenler içeren itemler kullanılarak oluşturulmuştur. Bu, testin öğrencileri dil geçmişleri, kültürel geçmişleri ve eğitim deneyimleri ne olursa olsun adil bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir. Test renk körü ve işitm engelli öğrenciler tarafından da kullanılabilir (Kaufman, 2000).

Naglieri Sözel olmayan yetenek testi, her yaş grubundaki bireylere uygulanan ve geniş bir aralığa sahip itemlerden meydana gelen yedi seviyeden oluşmaktadır. Bu seviyelerdeki testler kısa bir konuşma yönergesinden oluşan 38 itemi içermektedir. Her test için gereken tüm bilgiler grafiksel olarak görüntülenmektedir. Bu yüzden öğrenciler soruları yanıtlamak için kelimesel veya matematiksel bilgiye ve okuma becerilerine bağlı kalmayacaklardır (Kaufman, 2000).

3.5. Çocuk ve Resim

Resim yapmak çocuklar için ilgilendikleri sanat etkinliklerine göre özel bir yerdedir. Küçük yaşlardan itibaren resim bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Çocukların yaptıkları resimler onların daha iyi tanınmasına ve iç dünyalarının gözlemlenebilmesine olanak sağlamaktadır (Oğuz Sarıalp, 2016).

Çocuk resimleri yaklaşık iki asırdır incelenmektedir. Özellikle 1885-1920 yılları arasında çocuk resimlerine olan ilgi büyük bir artış göstermiştir. Bu dönemde bazı ülkelerde çocuk resimlerini biriktirme, betimleme ve sınıflama çalışmaları yapılmıştır. Önceki dönemlerde çocuk resimleri zihnin bir yansıması olarak görülmeyle beraber

şimdilerde çizim yapanların sosyo-kültürel yapıları da dikkate alınmaktadır. Çocuk resimlerine bakış açısındaki değişim ve gelişmelerde Kerschensteiner, Rouma ve Luquet'in önemli katkıları olmuştur. Kerschensteiner (1905), Almanya'daki binlerce çocuk resmini inceledikten sonra üç kategori oluşturmuştur. Bunlar: Şematik resim, görsel görünüşe göre çizilen resim ve üç boyutlu mekanı temsil eden resimlerdir. Rouma (1913), çocuk resimlerinin gelişimini incelemiş ve insan figürü çizimlerinde 10 evre belirlemiştir. Luquet (1913-1927) ilk sınıflandırma çalışmalarından en önemlisini yaparak kısmen birleştirici bir kuramla 5 gelişim evresi belirlemiştir ve yaptığı çalışmalarla Piaget'nin çalışmalarını etkilemiştir. Luquet'in geliştirdiği modelde saf karalama, yorumlu karalama, başarısız gerçeklik, zihinsel gerçeklik ve görsel gerçeklik evreleri bulunmaktadır (Yavuzer, 1992).

3.5.1. Çocuk Resmi Gelişim Dönemleri

Her çocuğun zihinsel ve bedensel gelişimi birbirinden farklıdır. Bu farklılığa rağmen hemen hemen her çocuk aynı yaş civarında aynı evrelerden geçmektedir. Çocukların çizimlerine bakıldığında –farklı kültürlerde de olsalar– karalama ve kafadan bacak evrelerinden geçtikleri görülmektedir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda çocuk çizimlerinin gelişimi beş evrede incelenmektedir. Bu evreler şunlardır (Halmatov, 2023):

- Karalama Dönemi (2-4 yaş)
- Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)
- Şematik Dönem (7-9 yaş)
- Gerçekçilik Dönemi (9-12 yaş)
- Görünürde Doğalcılık Yöntemi (12-14 yaş)

3.5.1.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş)

Çocuklar ilk yıllarda kağıda gelişigüzel bazı çizgiler çizmektedirler. Bu çizimler Karalama Evresi olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun 18. ay civarındaki ilk karalama girişimleri çocuğun gelişimi açısından oldukça büyük bir adım sayılmaktadır. Çocuk artık çizip konuşmaktan farklı şekilde yazılı olarak da kendisini ifade etmeye başlamıştır (Yavuzer, 1992).

Linderman çocukların çizgisel gelişimlerini şu şekilde aşamalara ayırmıştır:

- **İsimsiz Karalamalar:** Bu evrede motor becerileri tam olarak gelişmediğinden rastgele ve gelişigüzel çizimler bulunmaktadır.
- **Kontrollü Karalamalar:** Motor becerilerinin gelişmesiyle daha kontrollü çizimler meydana gelmektedir.

- **İsimlendirilen Karalamalar:** Çocuk bu dönemde karalamalarına isim verir ve hikayesi olan karalamalar ortaya çıkarır (Artut, 2004).

Kellogg (1969), 14 farklı ülkeden 2-3 yaş aralığındaki bir milyondan fazla çocuk resmini inceleyerek 20 farklı karalama örneği belirlemiştir. Kellogg'a göre aynı yaşlardaki çocuklar aynı kas hareketleriyle aynı karalamaları yapabilmektedirler (Halmatov, 2023). Anlamsız karalamaların ise zamanla düzenli şekiller haline geldiğini ve ilk simgesel çizimlerin 3-4 yaşlarında karmaşık çizimlere döndüğünü açıklamıştır (Artut, 2004).

1. Karalama		Nokta vuruşlar
2. Karalama		Tek dikey çizgi
3. Karalama		Tek yatay çizgi
4. Karalama		Tek sağa sola yatay çizgi
5. Karalama		Tek kavisli çizgi
6. Karalama		Çok sayıda dikey çizgi
7. Karalama		Çok sayıda yatay çizgiler
8. Karalama		Çok sayıda çapraz çizgiler
9. Karalama		Çok sayıda eğri çizgiler
10. Karalama		Yarım eğri çizgi
11. Karalama		Eğri, bükük kapalı çizgi
12. Karalama		Zig zag veya dalgalı çizgi
13. Karalama		Tek ilmik çizgi
14. Karalama		Çok sayıda ilmik çizgi
15. Karalama		Spiral çizgi
16. Karalama		Üst üste binmiş dolgu çember çizgiler
17. Karalama		Üst üste binmiş çember çizgiler
18. Karalama		Ayrık dairesel çizgiler
19. Karalama		Tek kesilmiş çember
20. Karalama		Hatalı çember

Resim 1. Kellogg'un karalama örnekleri (Yavuzer, 1992)

Kellogg'a göre karalama evresinde çizilen tek ve çok çizgilerdeki en önemli ilke göz kontrolü olsa da olmasa da bir hareketin varlığıdır (Resim 1). Çocuklar etraflarındaki yetişkinlerin çizdiği resimleri incelemektedirler. Rastgele çizgiler çizerken yetişkin çizimlerindeki grafiksel yetiyi fark etmektedirler (Yavuzer, 1992).

3.5.1.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)

Çocuklar için şema öncesi dönemde insan figürleri göze çarpmaktadır. Çizilen ilk insan figürlerine kafadan bacak denmektedir ve çizimdeki en önemli unsur kafadır. 3 yaşında sadece kafa çizen çocuk, 4 yaşına geldiğinde ağız, burun ve göz çizerek detaylandırmaya başlar (Artut, 2004). Bu dönemde çocuk resimlerinde 'Çöp Adam' çizimine sıkça rastlanır. Algı ve dikkat eksikliği dolayısıyla çizimlerde boyun ve gövde kısımlarına neredeyse hiç yer verilmez (Yolcu, 2004 akt. Göлтаş, 2021).

5-7 yaş çocuklarının çizimlerinde saydamlık (röntgen resim) özelliği göze çarpmaktadır. Bu özellikte çocuk, bir nesnenin arkasında ya da içinde duran, görünmesi mümkün olmayan objeleri görünüyor gibi çizmektedir. Bu özellik Luquet'nin zihinsel gerçeklik olarak adlandırdığı evrenin belirleyici niteliğindedir (Yavuzer, 1992).

Bu dönemin en dikkat çeken özelliklerinden biri de renk ile çizilen figür arasında bir uyum olma zorunluluğunun olmamasıdır. Genellikle beş yaşına kadar çocuklar sarı, kırmızı ve mavi renkleri daha çok kullanmakta olup kırmızı insan, sarı gökyüzü çizebilmektedir. Renk seçimlerinde ise yaş ilerledikçe daha parlak renklere yönelimler gözlenmektedir ve renk sayısı da artmaktadır. Bu evrede çocuk sevdiği renkleri daha çok kullanma eğilimindedir (Halmatov, 2023).

Şema öncesi dönem Freud'a göre fallik döneme denk gelir. Bu dönemde çocuklar cinsel kimliklerini fark ederler. Çocukların bu dönemde çizdikleri resimlere bakıldığında kızların uzun saçlı ve etekli, erkeklerin ise kısa saçlı ve pantolonlu çizildiği görülmektedir. Çocuklar erkek ve kız ayrımını fark ettiklerinden resimlerinde de bu ayrımı yaparlar (Çankırılı, 2022).

3.5.1.3. Şematik Dönem (7-9 yaş)

Luquet'e göre bu evre görsel gerçeklik evresidir. Bu dönemde çocuk insan figürlerinde belirli sembolleri kullanmaya başlamaktadır. Bu evredeki resimlerde şekil kavramının geliştiği ve şemaların oluştuğu görülmektedir. Çocuğun görme ve anlamlandırma deneyimleri şemaların oluşmasını sağlamaktadır. Bu özellikler çocuktan çocuğa değişebileceğinden farklı şemalar oluşabilmektedir (Yavuzer, 1992).

Çocuklar bu dönemde resimlerinde vücudun önemli gördükleri bölümünü abartılı şekilde çizip önemsiz gördükleri bölümlerini hiç çizmeyebilirler. Çizimlerde cinsiyete dayalı farklar görülebilir (Kirişoğlu, 1998 akt. Oğuz Sarıalp, 2016). Bu

yaşlarda çocuklar kendilerini çevrenin bir parçası olarak görürler ve bu nedenle yer çizgisi çizerler. Yer çizgisi ile beraber gök çizgisi çizmeye de başlarlar. Genellikle kağıdın alt kısımlarında yer çizgisi, üst kısımlarında gök çizgisi bulunur ve resmin diğer öğeleri yer çizgisinin üzerine konumlandırılır (Oğuz Sarıalp, 2016).

Bu dönemde çocuklar çizimlerinde benmerkezci anlayıştan yavaş yavaş çıkmaktadır, başkalarının birbirleriyle ve kendisiyle olan ilişkilerini daha mantıksal bir çerçevede çizimlerine yansıtmaktadır. Bu değişimle çocuklar daha hareketli ve aktif figürler çizmeye başlarlar. 8 yaşından sonra insan figürleri daha belirgin hale gelir. Ergenlik dönemine yaklaştıkça bir önceki dönemde olan parçalar arası kopukluk kaybolur; kafa, kol ve bacaklar birbirine doğru bir şekilde bağlanır (Halmatov, 2023).

Bu dönem ayrıntı dönemi olarak da adlandırılabilir. Çünkü çocuklar çizimlerinde el ve parmaklar, kıyafet düğmeleri ve süsleri gibi ayrıntılara yer vermektedirler. Vücudun parçaları çizilirken yuvarlak kafa ve kare vücut gibi geometrik izler görülmektedir. Çizimlerde yavaş yavaş perspektif oluşumu başlamaktadır ve dolayısıyla eşya çizimlerinde artış görülmektedir. Bu dönemin farklı ve önemli bir özelliği de çocukların resmi bir iletişim aracı olarak kullanmaya başlamasıdır (Muhina, 1981 akt. Halmatov, 2023).

3.5.1.4. Gerçekçilik Dönemi (9-12 yaş)

Bu yaş grubundaki çocuklar toplumun bir üyesi olduklarının bilinciyle resimlerini yapmaktadırlar. Daha önceki çizimlerine göre daha ayrıntılı ve gerçekçi bir yaklaşımla çizimler yaptıkları görülmektedir. Bu dönemde çocuklar resimlerini paylaşmaktan hoşlanmazlar ve çizimlerini açıklamazlar. Renk tercihlerinde de gerçekçi olmaya başlamışlardır (Yavuzer, 1992).

Bu dönemde çocuklar toplum içindeki cinsiyet farklarını öğrenmiştir. Önceki dönemlerde kızlar ve erkekler benzer resimler çizmelerine rağmen bu dönem de erkekler daha çok araba uçak gibi ulaşım araçları ve savaş sahneleri çizmeyi tercih ederken kızlar çiçek, böcek, bahçe ve bebek çizimleri yapmakta, giysi detayları vermekten hoşlanmaktadır. Bu dönemde çizimlerde estetik kaygılar başlar dolayısıyla taban ve ufuk çizgileri daha belirgin hale gelir ve figürdeki detayların sayısı artar. Bu dönem çizimlerinde realizm ön plandadır, genç ve yaşlı çizimler cinsiyet ayrımları ve buna dair ayrıntılar ön plandadır (Halmatov, 2023).

3.5.1.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş)

Bu dönem ergenlik çağının başlangıcına denk gelmektedir. Çizimlerdeki orantısal durumlar, şekillerin boyutları, perspektif, derinlik ve çizgiler doğal çevredeki gerçeklikle yüksek düzeyde uyumludur. Bu aşamadaki insan figürlerinde cinsiyete dair

özellikler ve cinsel kimlik ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır. Resimlerde kullanılan renkler en iyi şekilde sunulmaya çalışılmaktadır (Yavuzer, 1992). Dönemin sonuna doğru çocuklar soyut görüntüler oluşturarak iki boyutlu bir düzlemde üç boyutlu çalışmalar yaparlar (Özlü, 2015 akt. Göltaş, 2021).

3.5.2. Çocuk Resimleri Analizi

Hayal dünyası oldukça geniş olan çocuklar için resim yapmak onların hayal gücünün bir yansımasını oluşturmaktadır. Çocuk duygu ve düşüncelerini görsel olarak ifade etmektedir. Bu ifade biçimi çocukların iç dünyası hakkında fikir sahibi olunmasına büyük katkılar sağlamaktadır.

Resim yapmak çocukların duygusal ve sosyal gelişimi açısından son derece önemlidir. Resim ile uğraşmanın faydaları genel anlamda şu şekilde örneklendirilebilir:

- El-göz koordinasyonunu sağlar.
- Yeni figürler ve yeni kişiler çizen çocuk onaylanınca kendisine karşı güveni artar.
- Çocuk iç dünyasını çizdiği resme yansıtır.
- Çocuklar duygu ve düşüncelerini kağıda dökerek rahatlarlar.
- Çocukların bilinçaltı yaptıkları resimlerle açığa çıkar.
- Resim, çocuğu tanımaya yardımcı olan bir kriter olduğu gibi çocuğun zeka ve kişilik özelliklerini tanımaya yardımcı bir araçtır. Çocuk yaptığı resimlerle dış dünyayı algılama biçimi hakkında ipuçları vermektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

Sanat tarihi yönünden sıklıkla incelenen resim yapma sanatı aynı zamanda etnolojik, sosyolojik, psikolojik ve zihinsel açılardan da ele alınmaktadır. Binet (1890) “Resimlerin Tefsiri” adlı kitabında ilk kez resmin psikolojik yanını incelemiştir. Resmin psikolojik olarak incelenmesinde ruhsal gelişim ve ruhsal problemler ele alınmaktadır. Binet’ten sonra psikologlar tarafından resimlerin psikolojik incelemeleri yapılmaya başlanmıştır (Oğuz Sarıalp, 2016).

Psiko-pedagojik açıdan çocuğun tanıtılmasını sağlayan resimler; zeka, kişilik ve yakın çevre gibi özellikleri yansıtan bir iletişim aracıdır. Çizim yapma, boyama ve tasarlama süreçleri gibi karmaşık olgular çocuk tarafından büyük bir çabayla bir araya getirilerek anlamlı bir bütün oluşturulur ve bu sayede çocuk deneyim kazanmış olur. Zeka ve kişilik özelliklerinin yanı sıra çocuğun deneyimleri ve çevreyle olan etkileşimi de çocuk çizimlerini birbirinden ayıran özelliklerdendir (Yavuzer, 1992).

Her yaştan bireyler özellikle çocuklar resimlerinde bilinçaltlarındaki duygularını ve kaygılarını yansıtır bundan dolayı her resim bir hikayedir. Çocuklar için çizdikler her nesne ya da kişi önemlidir ve mutlaka kendinden bir şeyler katarak çizerler. Önem verdiği kişi ya da nesnelere daha parlak renklerle ve küçük ayrıntılarla aktarır, daha az önem verdiği ya da kaygı içinde olduğu kişi ya da nesnelere ise sönük renklerle, silik

çizgilerle ve küçük bir şekilde yansıtırlar. Bu tip sönük çizim durumlarının üzerinde düşünmeler yapmak gerekmektedir. Çocuk önem verdiği şeyleri büyük ve çarpıcı bir yerde genellikle herkesten ayrı ve biraz da yukarıda çizebilmektedir. Önem vermediği ya da kaygı içinde olduğu şeyleri de küçük ve aşağıda bir yerde silik olarak çizebilmektedir. Ayrıca çizimlerinde hayvan figürleri kullanan çocuklar genellikle hayvanları kişiselleştirmekte olup önem verdiği kişileri yansıtmaktadır. Bunlardan dolayı Venger (2011)'e göre resim bilinç ve bilinçaltı düzeyinin ortak ürünüdür.

Çocukların severek yaptıkları bir faaliyet olan resim kişilik, algı, tutumlar, insan ilişkileri ve grup değerlerinin belirlenmesinde tek araç değildir. Bu konuya dair bireysel raporlar, gözlem ve projektif tekniklerden faydalanılmaktadır. Çocuğun algı, tutum ve kişilik gibi değerlerinin belirlenmesinde bu tekniklere bütüncül şekilde bakılması gerekmektedir. Çocukluk dönemlerinde özellikle yazıyla tanışmadan önce resim yapmak çocuklar için kelimelerden daha fazla anlam taşımaktadır. Çocukların genellikle resim yapmayı sevmeleri, resmin çocukların iç dünyasının keşfedilmesi için kullanılabilecek bir projektif teknik olmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 1992).

Luquet ve Piaget'e göre çocuk, resimlerini gerçeklik ilkesine göre çizmektedir. Çocuklar herhangi bir nesnenin tanınabilirliğini ve gerçekliğini dikkate alarak çizimler yapar savını öne süren Luquet, bu önerisiyle resim gelişim evrelerini ortaya koymuştur. Luquet ve diğer araştırmacılar tarafından önerilen hem düzenleme hem grafik becerilerindeki gelişmeler hem de gerçeklik ilkesini baz alarak hazırlanan resim gelişim evreleri görüşlerine karşı Goodenough Harris geleneksel yaklaşımın dışına çıkıp 1926 yılında çocuklarda zihinsel gelişimleri değerlendirmek üzere resimle zeka ölçme konulu kitabını yayınlamıştır (Yavuzer, 1992).

3.5.2.1. Çocuk Resimlerinde Renk Seçimi

Çocuğun resimlerinde tercih ettiği renkler duygu durumunu yansıtmaktadır. Dolayısıyla çocuk resimleri değerlendirilirken tercih edilen renklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Renklerin değerlendirilmesi oldukça önemlidir ancak bu konuda çocuğun boya kalemlerine ulaşabilirliği göz önünde bulundurulmalıdır (Halmatov, 2023).

3-4 yaşlarına kadar çocuklar resimlerinde renkleri gelişigüzel şekilde kullanmaktadırlar ve renk tercihleri gerçeklikle alakasızdır. Örneğin çocuk sevdiği birinin resmini yaparken en sevdiği renkleri tercih etme eğilimindedir. 4 yaşından itibaren renkleri tanıma becerisi ve bilinçli renk seçimleri başlamaktadır. Bu yaştan itibaren renk seçimleri psikolojik anlamlar taşımaktadır (Çankırılı, 2022).

Çocukların resimlerinde tercih ettiği renkler bazı anlamlar taşımaktadır. Renklerin genel psikolojik anlam ve yorumlamaları yapılabilmektedir. Çocuk resimlerindeki renklerin yorumlamasına aşağıda yer verilmiştir:

• **Mavi:** Gökyüzünün ve denizin rengi olan mavi, sakinliği, uyumu ve tarafsız kişiliği sembolize etmektedir. Bu sebeple polis ve hastane hizmetlileri gibi meslek gruplarının iş elbisesi mavi renktedir. Çocuk resimlerinde deniz, göl ve bulut çizimlerinde kullanılır ve çocuğun kendine olan güvenini belirtir (Çankırlı, 2022).

• **Kırmızı:** Kanı ve ateşi sembolize eden kırmızı renge dair olumlu ve olumsuz yorumlar yapılabilmektedir. Damarlarda dolaşan kan sağlığı temsil ederken kaza anında damarlardan çıkan kan tehlike ve ölümü temsil etmektedir. Yani kırmızı hem güveni hem de tehlikeyi simgeleyebilmektedir. Çocuğun bilinçaltında bu rengi neden kullandığı önemlidir (Çankırlı, 2022).

• **Yeşil:** Yeşil renk tazeliği ve hayatı simgelemektedir. Resimlerinde yeşil renge sıkça yer veren çocuklar kendisine güvenen, uyumlu ve mutlu çocuklardır. Bu çocuklar yaşitlarından daha olgun davranışlar sergilemektedirler (Çankırlı, 2022).

• **Sarı:** Sarı renk sıcaklığı, enerjisi, olgunluğu ve kanaatkarlığı simgelemektedir. Resimlerinde sarı rengi tercih eden çocuklar mutlu bir ailede yetişen ve ailesi tarafından sevilip değer verilen çocuklardır. Aynı zamanda insan hastalandığı zaman benzi sarardığından hastalığı ve karamsarlığı da simgeleyebilmektedir (Çankırlı,2022).

• **Siyah:** Tartışmalı bir renk olan siyah bir taraftan karanlığı ve kötü niyeti temsil ederken diğer taraftan sadakati, ciddiyeti ve güveni temsil etmektedir. Ciddiyeti temsil etmesinden dolayı resmi toplantılarda genellikle siyah renk giysiler tercih edilmektedir. Çocuk resimlerinde karamsarlığa işaret etmektedir (Çankırlı, 2022).

• **Mor:** Sıcak renklerden biri olan kırmızı ve soğuk renklerden biri olan mavinin karışımıyla elde edilen mor renk, çocuğun endişelerini simgelemektedir. Anne ve babasının güvenine ve desteğinin ihtiyaç duyan çocuklar resimlerinde mor renge yer vermektedir (Çankırlı, 2022).

• **Kahverengi:** Toprak anayı simgeleyen kahverengi bereketi temsil etmektedir. Resimlerinde kahverengini kullanan çocuklar için sevgi ve ilgi özlemi çeken, korunmaya ihtiyaç duyan çocuklar ifadesi kullanılabilir. Tuvalet eğitimine direnen ve bu nedenle ailesiyle çatışma yaşayan çocukların resimlerinde sıkça karşılaşılmaktadır (Çankırlı, 2022).

3.5.2.2. Resimdeki Çizgilerin Yorumu

Marvin Klepsch ve Laura Logie (1982) Children Draw and Tell (Çocuklar Çizer ve Anlatır) adlı yayınlarında, çocukların çizimlerdeki çizgilere 3 açıdan psikolojik yorum getirmişlerdir: Büyüklük, abartmalı çizimler ve eksik bırakılan çizimler.

• **Büyüklük:** Resimlerdeki çizgilerin boyutları psikolojik değerlendirmede farklı anlamlar taşımaktadır. Büyük çizilen resimler çoğu zaman iç kontrolünde iyi olmayan saldırgan çocuklar tarafından yapılmaktadır. Hiperaktif çocuklar dürtü kontrolü yapamadıkları için büyük çizimler yapabilmektedirler. Buna karşılık nadiren çekingen

çocuklar benlik kavramları zayıf olduğundan daha güçlü olabilme arzusuyla büyük çizimler yapabilmektedirler (Yavuzer, 1992).

• **Abartmalı Çizgiler:** Beden parçalarının büyük çizilmesi ya da beden üzerindeki çizimlerde aşırı detaya yer verilmesi abartmalı çizgileri oluşturmaktadır. Abartmalı çizimlerin niteliğine göre yorumlamaları değişmektedir. Örneğin büyük kafa çizimleri genellikle yetenekli çocuklar tarafından çizilmekte ve daha başarılı olma arzusuna işaret etmektedir. Dil problemi olan çocuklar kalın çizgilerle büyük ağız çizebilmektedirler. Büyük çizilen ayaklar güven duyma arzusuna işaret etmektedir. İri şekilde çizilen dişler saldırganlığı ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar cinsel organ çizimlerine yer veren çocukların çoğunun ebeveynlerinin evde çıplak şekilde dolaştıklarını öne sürmektedir (Yavuzer, 1992).

• **Eksik Bırakılan Çizgiler:** Çocukların ilgileri veya kaygıları çizimlerinde bazı beden kısımlarını eksik çizimlerine neden olabilmektedir. Örneğin ellerin ya da kolların çizilmemesi güvensizliğe işaret etmektedir. Burnun eksikliği güçsüzlüğün simgedir. İletişim kurmada sorun yaşayan çocukların resimlerinde ağız çizimini ihmal ettikleri görülmektedir (Yavuzer, 1992).

3.5.2.3. Resmin Kağıt Üzerindeki Konumu

Resmin sayfa merkezinden uzaklığı umutsuzluk, olumsuz duygular, bulunduğu ortamlardan veya duygulardan kaçınma isteğini ifade etmektedir. Sayfanın merkezinde çizilen resimler katı fikirlere (esnek olmamaya) ve psikolojik dengeyi koruma isteğine işaret etmektedir. Kağıdın soluna çizilen resimler geçmişe takılı kalmayı, sağına çizilen resimler ise geleceğe gitme arzusunu belirtmektedir. Resmin kağıdın üst bitiş sınırına yakın çizilmesi agresif davranış ve tutum belirtilerini, alt sınırına yakın çizilmesi çocuğun ego bütünlüğünü korumak için bastırma savunma mekanizmasını kullandığını göstermektedir. Çocuğun kağıdı hep aynı yöne çevirmesi inatçılık ve katılığı işaret etmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

3.5.2.4. Resimdeki Detay Çizimlerin Yorumu

Resimde yer alan top, balon ve ip çizimleri sevinçli çocukların çizimlerinde görülmektedir ancak oynayan çocukları izleyen ve küçük çizilen figürler arkadaş edinmekte zorlanan mutsuz çocukları işaret etmektedir. Şemsiye çizilmesi resimde yağmurlu bir hava varsa normal kabul edilmektedir. Yağmursuz bir havada çizilen şemsiye anneye bağımlılık, anneyi kaybetme korkusu ve sevgiye ihtiyaç duyma anlamlarına gelmektedir. Çocuk resimlerinde aile üyelerinin bir arada bulunduğu piknik çizimleri aile içi duygusal iletişime işaret etmektedir. Çizimde yüzlerin birbirine dönük olması birliktelikten duyulan mutluluk duygusunu göstermektedir. Ağaç, çiçek ve

havada uçan kuşların çizimi hayvanlara karşı duyarlılığı ve çevre bilincini ifade etmektedir. Çocukların çizimlerinde doktor ve dişçi figürlerine yer vermeleri iğne (enjektör) korkusuna ve hatta bazı durumlarda ölüm korkusuna işaret etmektedir (Çankırılı, 2022).

3.5.3. Üstün Zekalı Çocukların Resim Analizi

Üstün zekalı çocukların çizdiği resimlerde ortak bir takım dikkat çekici özellikler bulunmaktadır. Bu çocukların sanatsal becerileri akranlarına göre daha gelişmiştir. Ayrıca üstün zekalı çocuklar oldukça gelişmiş bir hayal kurma ve yaratıcılık becerilerine sahiptir ve çizimlerinde iki ya da daha fazla kavram-nesne ya da olayı mantıksal olarak ilişkilendirebilirler. Üstün zekalı çocukların çoğunun küçük yaşlardan itibaren yaratıcı düşünme becerisine sahip oldukları düşünülmektedir (Yavuzer, 1992).

Üstün zekalı çocuklar psikomotor ve bilişsel becerilerinin yanı sıra sosyal ve duygusal becerilere de sahiptir. Bu becerilerin açığa çıkarılmasında resim çizme yöntemi iyi bir araç niteliğindedir. Üstün zekalı bireylerin resim analizi süreci şu şekilde tasarlanabilir: Öncelikle çocukların çizim yapacağı yer iyi bir şekilde hazırlanmalı ve çocuklara hitap edecek şekilde düzenlenmelidir. Ortam hazırlandıktan sonra çocuğa resim araç-gereçleri verilmeli ve çizimin konusu söylenmelidir. Çalışma sırasında resim yapan çocukların davranışları takip edilmeli ve dikkat çeken unsurlar not edilmelidir. Çalışma bittikten sonra çocukla çalışma hakkında konuşulmalıdır. Çocuklara sorular sorulmalı ve verilen cevaplar kaydedilmelidir. Çalışmanın değerlendirilmesi sırasında edinilen bilgilere ek olarak çocuğun yakın çevresiyle iletişim halinde olmak sonuçların daha güvenilir olmasını sağlayacaktır (Çetin ve Tortop, 2019).

3.6. Resim Testleri

3.6.1. Bir İnsan Çiz Testi

Resim testlerinden ilki olan “Bir İnsan Çiz Testi” 1928 yılında Goodenough tarafından geliştirilmiştir. Bu testin amacı bireylerin zihinsel gelişimlerini ölçmektir. Harris Goodenough Bir İnsan Çiz Testi Türkiye’de ilk olarak Uçman (1971) tarafından okul öncesi çocuklar üzerinde uygulanmıştır. Test daha sonra Kağıtçıbaşı (1979) tarafından uygulanmıştır. Puanlama bölümü 1988 yılında Önen tarafından çevrilmiştir. Özgüven (2011), Harris’in uygulama ve puanlama ilkeleri ham puanları standart puana çevirme yöntemlerini kapsayan Harris Goodenough Bir İnsan Çiz Testi El Kitabı hazırlamıştır (Oğuz Sarıalp, 2016).

Bir İnsan Çiz Testi çocuğun zihinsel gelişimi hakkında bilgi verdiği gibi ruhsal gelişimi hakkında da bilgiler vermektedir. Bu testi uygulayarak çocuktaki korkular,

kaygılar, benlik gelişimi gibi pek çok konuda ipuçları almak mümkündür (Oğuz Sarıalp, 2016).

Bir İnsan Çiz Testi, 3-15 yaş arası çocuklara uygulanmaktadır. Bireysel uygulama sırasında “Bir insan çizmeni istiyorum. Yapabileceğinin en iyisi olsun.” Yönergesi verilmelidir. Çocuk çizmekte zorlanırsa “Denersen başarabilirsin.” gibi nötr bir destek verilebilir. Resim bittikten sonra resimle ilgili açıklamalar hemen kaydedilmelidir.

Çizilen insan resmindeki ayrıntılar şu şekilde yorumlanmaktadır:

• **Baş:** Baş, aklın ve bilgeliğin sembolüdür. Resimde normalinden büyük çizilen kafa duygusal ve sosyal iletişimdeki yetersizliğin belirtisidir. Kendisini yaşatlarından düşük zeka seviyesinde gören ve ebeveynleri tarafından okul başarısı konusunda eleştirilen çocukların resimlerinde başı büyük çizdiği görülmektedir. Normalden küçük çizilen baş iletişim konusunda zorlanan, içekapanık çocuklarda görülmektedir (Çankırlı, 2022).

• **Göz:** Gözler görme yetisinin yanında duyguları da sembolize etmektedir. Büyük çizilen gözler kaygıyı ve yardım ihtiyacını belirtmektedir. Yalnızca nokta veya çizgi şeklinde çizilen gözler olumsuz duyguları saklama eğilimine işaret etmektedir. Resimde göz çizimine yer verilmemesi dürtüsel sorunları göstermektedir (Venger, 2011).

• **Ağız:** Açık çizilen, dişlerin de görüldüğü ağız çizimleri çocuğun saldırganlık yönelimini akla getirmektedir. Belirgin ve kalın biçimde çizilen dudaklar özellikle ergenlik dönemindeki bireylerde seksüelliğe işaret etmektedir. Resimde ağız çizimine yer verilmemesi soyutlanma arzusunun ve olumsuz tutumun göstergesidir (Oğuz Sarıalp, 2016).

• **Burun:** Burun, benlik algısı ve özgüven sembolüdür. Normalden küçük çizilen burun düşük benlik algısı ve zayıf özgüven belirtisidir. Normalden büyük çizilen burun cinsel kimlik gelişiminin önem kazandığı resimlerde sıklıkla görülmektedir (Çankırlı, 2022).

• **Kulak:** Kulak çizimi yapan bir çocuğun bilinçli dinleme becerisine sahip olduğu söylenebilir. Ev yaşamında azar işiten veya sık sık eleştiriye maruz kalan çocuklar kulak çizimini atlayabilirler. Resminde kulak çizmeyen çocuğun dış dünyaya ve eleştirilere kendisini kapattığı söylenebilir. Dinlemeyi seven çocuklar ise büyük kulak çizimleri yapmaktadırlar (Çankırlı, 2022).

• **Çene:** Köşeli ve belirgin şekilde çizilen çene çocuğun başkalarından destek beklentisine ve güvenme ihtiyacına işaret etmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

• **Boyun:** Dürtü kontrolünün bir işareti olan boynun belirgin olarak çizilmesi duygularını kontrol edebilen çocuklarda görülmektedir. Boynun çizilmemesi veya küçük çizilmesi öfke kontrol sorunlarına işaret etmektedir. Otoriter ve kuralcı bir

ortamda yetişen çocukların ince ve uzun boyun çizdikleri görülmektedir (Halmatov, 2023).

• **Omuzlar ve Gövde:** Resimde gövde ve omuzların yuvarlak hatlarla çizilmesi uyumluluk ve geçimlilik göstergesidir. Köşeli ve sert biçimde çizilen gövde ve omuzlar ise saldırganlık dürtülerine işaret etmektedir. Çizimini sert hatlarla belirten çocukların yaşadıkları sorunları fiziksel şiddet yoluyla çözdükleri görülmektedir (Çankırılı, 2022).

• **Kollar ve Eller:** Çevreyle iletişim alanının göstergesi olan eller ve kollar dışa dönüklüğün ifadesidir. Kolları kucaklaşmış gibi iki yana açık şekilde çizilen insan resimleri iletişime açıklığı belirtmektedir. Kolların arkaya saklanması veya bağlanması iletişimden kaçınma göstergesidir. Büyük çizilen kollar iletişime olan ihtiyaca, küçük çizilen veya çizilmeyen kollar iletişim sorunlarına işaret etmektedir. Elleriyle yasak olduğunu düşündüğü şeyleri yapan çocukların (tırnak yeme, hırsızlık gibi) el çizimine yer vermedikleri veya resimlerinde elleri gövdenin arkasına sakladıkları görülmektedir (Halmatov, 2023).

• **Bacaklar ve Ayaklar:** Resimde bacak çizimine yer verilmemesi kişinin destek ihtiyacını belirtmektedir (Çankırılı, 2022). Hayatta kalma gücünün temsili olan ayakların küçüklüğü çocuğun güvensizlik duygusuna işaret etmektedir. Büyük çizilen ayaklar ise güç arzusu ve destek ihtiyacını göstermektedir (Halmatov, 2023).

3.6.2. Aile Resmi Testi

Maurice Porot tarafından geliştirilen ve psikanalitik verilere dayanan projektif bir resim testidir. Temel amacı, çocuğun ailesi ile olan çatışmalarını açığa çıkarmaktır. Test için gerekenler kâğıt, kalem, silgi ve boya kalemleridir. Resim yapmak için gerekli olanaklar verilen çocuğa “Ailenin resmini çizmeni istiyorum.” talimatı verilir. Zaman kısıtlaması yoktur (MEB, 2019).

Aile Resmi Testi, 4 yaş ve üzeri çocuklara uygulanabilmektedir. Çocuğa A4 formatında bir kâğıt ve renkli bir kalem takımı verilir. Çocuktan ailesinin resmini çizmesi istenir. Uygulama esnasında aile bireyleri hakkında hatırlatma yapılmamalıdır. Çizim bittikten sonra resmi netleştirmek için sorulan sorulara verilen cevaplar not edilmelidir.

Aile resminin yorumlaması şu şekilde yapılmaktadır:

• Aile bireylerinin diziliş sırasında genellikle belli bir hiyerarşi vardır. Çocuk en çok önem verdiği kişiyi kağıdın en soluna çizer ve bu kişiyle kendini özdeşleştirmiş olur. Daha az önem verdiğini ikinci sıraya, en az değer verdiğini ise en sağa çizmektedir. Bir ya da iki yatay dizi şeklinde sıralanan aile bireyleri resminde üç veya daha fazla dizi olursa kalabalık aile olduklarını göstermektedir. Bazen çizimlerde en öne çizilen kişi ile çatışma yaşandığı da düşünülebilir. Böyle bir durum olup olmadığı resimle ilgili sorular sorarak öğrenilmelidir. Zaman zaman da karışık dizi halinde

çizimler olabilmektedir. Bu tür durumlarda bireylerin çizim sırasına bakmak gerekmektedir. Son olarak resimde birbiriyle yakın çizilen kişiler arasında bir ilişki vardır, uzak çizilenler arasında ise bir ilişki yoktur yorumu yapılabilmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

- Resimdeki kişilerin boyutları çocuk için ne denli önemli olduklarının göstergesidir. Ebeveynlerden birinin büyük çizilmesi ailedeki otoriteyi belirtmektedir. Babanın büyük annenin küçük izildiği resimlerde baskı ve şiddet akla gelmektedir (Çankırılı, 2022). Aile biriyelerinin resimdeki çizilişlerinin gerçeklikle orantılı olması beklenmektedir lakin çocuklar genelde kendileri ile özdeşleştirdiği, rol model aldığı kişi ya da kişileri diğerlerine oranla daha büyük çizebilmektedirler. Eğer çocuk resimde kendini daha büyük çiziyorsa özgür ve güçlü olma isteğini yansıtmış olabilir. Resimde en az önem verdiği veya çatışma yaşadığı kişiyi diğerlerine oranla çok küçük çizebilmekte ya da hiç çizmemektedirler. Böyle bir durumda resimle ilgili konuşarak bilgi almak gerekmektedir (Halmatov, 2023).

- Ailede olmadığı halde çizilen bir birey varsa bu durum çocuğun duygusal boşluğunu doldurma çabası olabilir. Aile tarafından doyurulamayan psikolojik ihtiyaçlar bu yolla giderilmeye çalışılmaktadır. Bu tür durumlarda çocuklar kuş, kedi köpek gibi hayvanlara veya akraba ve komşularına çizimlerinde yer vermektedirler (Oğuz Sarıalp, 2016).

- Anne veya babanın eksik çizilmesi parçalanmış aileyi ve boşanma durumunu işaret etmektedir. Kardeşi ile problemi olan ya da kardeşini kıskanan bireyler kardeşlerini çizmeyebilirler (Çankırılı, 2022). Çocuk bazen herkesi çizmeyi unutup yalnızca kendisini çizebilir. Bu tür durumlarda aile içi olumsuz iletişim akla gelmektedir (Halmatov, 2023).

- Çocuk bazen çizimlerinde bazı kişileri kalemını çok bastırarak çizebilmektedir. Bu şekilde çizilen kişiler çocuğun endişelendiği ve korktuğu kişiler olabilir. Bazen bu durumlarda belirsiz çizimler de yapılabilmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

3.6.3. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi

Projektif kişilik testlerinden biri olan Var Olmayan Hayvan Çiz Testi 1970 yılında Rus psikolog Dukarevich tarafından geliştirilmiştir. 1970 yılında geliştirilmiş olmasına rağmen 1990 yılında yayınlanmış ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu test Rus bilim insanı Sechenov'un psikomotor etkileşim teorisinden yola çıkılarak geliştirilmiştir. Bu teoriye göre ruhsal boyut hakkında bilgi sahibi olmak istendiğinde bireyin motor hareketleri incelenmelidir. Diğer tüm projektif testlerde olduğu gibi bu testin de standart puanlaması yoktur. Literatürde testteki alan ve psikomotor durum arasındaki bağ yorumlanırken teorik standartlar ve normlardan faydalanılır(Oğuz Sarıalp, 2016).

Pek çok ülkede yaygın olarak uygulanan Var Olmayan Bir Hayvan Çiz Testi çocuklara, yetişkinlere, hastalara ve sağlıklı bireylere uygulanabilmektedir. Çizim için A4 boyutunda bir kağıdın kullanılması önerilmektedir. “Var olmayan bir hayvan çizin ve bu hayvana gerçekte olmayan bir isim verin.” yönergesi verilmelidir. Resim bittikten sonra resim hakkında verilen bilgiler not edilmelidir.

Var Olmayan Hayvan Çiz Testi’ne dair yorumlamalar şu şekildedir:

- Resmin boyutu ne kadar büyükse resmi yapan kişi o kadar enerjik ve kendine güveni olan biridir. Küçük boyutlu çizimler ise içine kapanık ve özgüveni düşük olan bireyleri göstermektedir. Kağıda sığmayan bir çizim yapılmışsa bireyin dürtü kontrolleri konusunda problem yaşadığına işaret etmektedir (Halmatov, 2023).

- Çizimin kağıdın üst kenarına doğru olduğu durumlarda ya öz değer kavramı akla gelmektedir ya da bireyin statüsünden hoşnut olmadığını göstermektedir. Bu bireyler özgüvenlerini kanıtlama çabasındadırlar. Kağıdın alt kenarına doğru çizilen resimler kararsızlığa ve özgüven eksikliğine işaret etmektedir. Resim analizi yapılırken resmin sol tarafı geçmiş, sağ tarafı ise geleceği sembolize etmektedir. Sağa dönük çizilen bir kafa varsa bu kararlı bir gerçekliğe işaret etmektedir. Hayallerine ulaşmak için azimle çalışan bireylerde rastlanmaktadır. Sola dönük çizilen kafa resmi hayalperestlik ve içe dönüklük belirtisidir. Eğer kafa çizim yapan kişiye doğru düz bakıyorsa egosantrizmi sembolize etmektedir ve bu bireyler çoğunlukla odak noktasına kendilerini koyarlar. Kafanın büyüklüğü rasyonalizme ve akıl gücüne verilen önemi temsil etmektedir (Halmatov, 2023).

- Resimlerdeki kafa zihinsel özelliklerin ve düşüncenin, vücut ise fiziksel niteliklerin sembolüdür. Orantılı biçimde çizilen kafa ve gövde kişinin entelektüelliğinin ve fiziksel niteliklerin uyumunu ifade etmektedir. Çiziminde kafayı gövdeden daha büyük çizen bireyler arkadaşlık ilişkisi kurmak için zeki ve eğitilmiş kişileri tercih etmektedirler. Kafayı küçük çizen bireyler fiziksel özelliklere önem veren bireylerdir. Çocuk resimlerinde kafanın küçük çizilmesi çocuğun ideali olan bir kahramana işaret etmektedir. Kafa ve gövdenin birleşik olduğu çizimlerde bireyin tekrar gözden geçirilmesi önerilmektedir. İki veya daha fazla sayıda kafa çizilmişse bireyin içsel çelişkileri söz konusu olabilir (Oğuz Sarıalp, 2016).

- Resimdeki çizgilerin uzatılması erkeklik ve maskuliniteye, yuvarlak biçimdeki çizgiler de dişilik ve merhamete işaret etmektedir. Çizimdeki sivri ve keskin uçlar saldırganlık göstergesidir (Oğuz Sarıalp, 2016).

- Var olmayan hayvan çizimleri iki farklı grupta ele alınmaktadır: Karma hayvan resmi ve holistik (bütünsel) hayvan resmi. Karma hayvan çizimlerinde var olan hayvanlara ait özellikler resme aktarılmaktadır. Bu tip bireyler düşük yaratıcılık seviyesine sahip rasyonel bireylerdir. Karma hayvan çizimleri 8 yaşına kadar normal kabul edilmektedir. Bu yaştan sonra çocuklardan hayali çizimler beklenmektedir. Holistik hayvan çizimlerinde genel olarak gerçek hayvanlara benzer çizimler yapılır

fakat o hayvanın gerçek organları çizilmez. Gerçek canlının özelliklerinden farklılık düzeyi bireyin hayal gücü düzeyini belirtmektedir. Bu tür çizimlerde insansı hayvan resimlerine sıkça rastlanmaktadır. Bu tür çizimleri yapan bireyler kendini yalnız hisseden ve iletişim ihtiyacı duyan bireylerdir. Bazen çizimlerde yarı robot yarı hayvan resimleri görülebilmektedir. Bu tarz çizimleri genellikle uyum sorunu yaşayan bireyler çizmektedir (Halmatov, 2023).

3.6.4. Kaktüs Çiz Testi

Çocukların ve yetişkinlerin genel duygusal durumunu ve saldırganlık dürtülerinin yönü ve şiddeti hakkında bilgi almak amacıyla Rus psikolog Panfilova tarafından 2000 yılında geliştirilmiştir (Oğuz Sarıalp, 2016).

4 yaş ve üzeri çocuklara uygulanabilen bu test için gerekli materyaller A4 kağıdı ve kurşun kalemdir. İsteğe göre renkli kalemler de verilebilir. “Kağıda bir kaktüs resmi çizmeni istiyorum.” yönergesi verilmelidir. Çocuk resmini bitirdikten sonra sohbet edilir gibi resim hakkında bilgiler alınmalıdır.

Kaktüs Çiz Testi'nin genel değerlendirilmesi şu şekilde yapılabilir:

- Kaktüs çizimi sayfanın altına doğruysa düşük benlik algısı, üst tarafına doğruysa abartılı derecede benlik algısı, sayfanın ortadaysa normal benlik algısı akla gelmektedir. Kağıdın sağındaki kaktüs resmi gelecek, solundaki kaktüs resmi geçmiş ve kağıdın ortasındaki çizim şimdiye yönelimi ifade etmektedir. Çizimin sayfadaki boyutu özsaygıyı sembolize etmektedir. Büyük çizimler egosantrizme, küçük çizimler zayıf özsaygı düzeyine işaret etmektedir (Halmatov, 2023).

- Kaktüs çizimindeki dikenlerin sıklığı, uzunluğu ve miktarı bireylerin saldırganlık boyutlarını belirlemektedir. Yukarı doğru çizilen dikenler otoriteye, yana doğru çizilen dikenler yaşlılara, aşağı doğru çizilen dikenler küçükler ve zayıflara karşı saldırganlığa işaret etmektedir. Saksıda ve bir evin içinde çizilen kaktüsler güven duygusunu ifade etmektedir. Saksı çizilmeyen ve dışarıda yetişen kaktüs çizimleri yalnızlık ihtiyacını belirtmektedir. Kaktüsteki yumuşak geçişler kadınsılığa ve öne çıkma arzusuna, zikzakların çokluğu ketumluğa işaret etmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

3.6.5. Ev-Ağaç-İnsan Testi

Ev figürü çocuklarda erken dönemlerde oluşmaya başlayan figürlerden biridir. Güvenliğin sembolü olan ev, çocuklarda aile içtenliği ve sıcaklığını simgeler aynı zamanda yaşam garantisinin yansıtılması olarak ele alınır. Ev; çocuk için bir duygusal dünyadır, çocuğun bilinç altını yansıtır. Çocuklar ev çizimleri yaparken genellikle evin içerisindeki kişi ya da nesnelere de çizerler. Bu durum saydamlık ilkesi ile

açıklanmaktadır. Bu ilkeye göre çocuk evi çizerken içindeki yaşamı da sunmaktadır (Yavuzer, 1992).

Ağaç, çocukların çizimlerinde sıkça yer verdikleri figürlerden biridir. Ağaç çizimleri kolsuz adama benzeyen çizimlerle başlar ve gittikçe ayrıntılar eklenerek ağaç formu oluşturulur. Çocuklar çizimlerinde genellikle ağaçları ve çiçekleri gerçek oranları ve ölçüleri ile yansıtamazlar. Çizimlerinde yer verdikleri nesnelere ya da ayrıntıları tamamlama kaygısı ile ağaç ölçülerini ayarlamaktadırlar (Yavuzer, 1992).

1948 yılında Amerikan psikolog John Buck tarafından geliştirilen bu test çocuklara ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Kompozisyon şeklinde tek sayfaya veya ayrı ayrı sayfalara çizilen her bir resim değerlendirilmektedir. Diğer projektif testlerde olduğu gibi Ev-Ağaç-İnsan Testi'nde de kesinlik yoktur (Oğuz Sarıalp, 2016).

Testin uygulanacağı bireye kağıt, kalem ve silgi verildikten sonra "Bu kağıda bir ev resmi çizmeni istiyorum. Elinizden gelenin en iyisini yapmaya çalışın. Zaman kısıtlaması yoktur. Ev resmini çizdikten sonra ağaç ve insan resmi çizin. Çam ağacı dışında herhangi bir ağaç çizebilirsiniz." yönergesi verilir. Resim bittikten sonra deneğe sorulan sorulara verilen cevaplar not edilmelidir.

Ev-Ağaç-İnsan Testi'nin yorumlamaları şu şekilde yapılmaktadır:

- Resimlerdeki ayrıntılar çocuğun zihinsel düzeyi ve ruhsal durumu hakkında önemli birçok ipuçları verir. Gerekli detaylara yer vermeme durumlarında çocukta zihinsel düzeyde eksiklik ve gerilik olabileceği ya da çocuğun duygusal bozukluk problemleri yaşıyor olabileceği düşünülmektedir. Bunun aksine önemli detaylara fazlaca yer veren çocukların çevreyi kontrol altında tutma isteği, aşırı ilgi isteği ve aşırı titizlik hatta obsesif kompulsif eğilimlerinin olduğu yorumları yapılabilmektedir (Halmatov, 2023).

- Resimlerdeki parçaların ve ayrıntıların bütünlüğünün organize olarak ve doğru şekilde yansıtılması önemlidir bu durum çocukta kişilik olarak bir bütünlük olduğunu göstermektedir. Çizilen her parça ve ayrıntıyı organize etme sorunu varsa bu durum çocukta duygusal bozukluk ya da tükenmişlik hali olduğuna işaret etmektedir. Eğer resimlerden birinde bir organize sorunu varsa bu durum sadece o alanla ilgili bir problemi olduğuna işaret eder. Yani çizilen ev, ağaç ve insandan hangisine dair bir düzensizlik söz konusu ise o çizime göre bir problemin varlığından söz edilebilir. Zihinsel, duygusal ya da bedensel herhangi bir problemi olmayan çocuk her zaman iyi organize edilmiş resimler çizdikleri görülmektedir. Dolayısıyla iyi organize edilmiş resimlere denk geldiği zaman olumlu algılar oluşturulmalıdır (Halmatov, 2023).

- Resimlerde önemli olan bir diğer durum ise silgi kullanma durumudur. Resimde bir ya da bir kaç nesnenin silinip yeniden çizildiği durumlarda bu nesnelere kişi üzerindeki duygusal anlamda etkileri ve neler hissettirdiklerine bakılması gerekmektedir. Eğer bir yada birkaç nesne silindikten sonra düzeltilmemişse ya da hiç

çizilmemişse bu durum içsel kaygıya işaret etmekte olup o nesne ya da nesnelere ilgili olumsuz duygular beslediğini göstermektedir (Halmatov, 2023).

- Çocuklar ev çizmeye yuvarlak biçimde evler çizerek başlamaktadırlar. İlerleyen süreçte çizime yuvarlak bir çatı eklemektedirler. Ev figürü bilinçaltında mükemmel anne arketipi şeklinde karşılık bulmaktadır. Dolayısıyla çocuğun kendisini güvende hissettiği alandır. Yuvarlak ev çizimi yapan çocukların evden uzaklaşması (anaokuluna gitmek gibi) zor bir süreçtir. Üçgen çatılı kare evler çocuk çizimlerinde en sık rastlanan ev formudur. Kare şekli korumayı, sınırları ve dengeyi ifade etmektedir. Üçgen ise ebeveynler ile çocuk arasındaki bağlantıyı temsil eder (Çankırlı, 2022).

- Resimlerde çatı çizimleri çocukların hayal dünyasını yansıtmaktadır. Ev olmadan sadece çatı ve çit çizen çocuklar gerçeklikten kopmuş, tamamen hayal dünyasında yaşamaktadır. Çocukta psikolojik sorunların varlığına işaret eden bu durum üzerinde detaylı bir şekilde durulmalıdır. Eğer duvar ve çatı birleşik bir şekilde çizilmiş ise çocuklarda ego bütünlüğü var demektir. Bu durum ego sınırını ve egonun gücünü temsil eder. Resmin bütünlüğünü bozan kalın bir şekilde çizilmiş çatı resmi ise kaygılı bir şekilde hayali istekler içerisinde olduğuna işaret eder. Bir çatı silik şekilde çiziliyorsa hayal dünyası üzerinde sıkı bir denetim olduğunu göstermektedir. Enürezis (alt ıslatma) belirtiler gösteren çocuklar ve ürotal erotizm (çiş ile cinsel doyum) belirtisi gösteren çocukların resimlerinde çatı üzerinde havalandırma borusu çizme eğilimleri ortak olarak görülmektedir (Halmatov, 2023).

- Çocuk resimlerinde çizilen bir diğer ayrıntı bacadır. Baca, çocuklarda duygusal anlamda aile ilişkilerinin ve sıcaklığının bütünlüğünü temsil etmektedir. Bir ev çiziminde baca varsa o evin içerisinde aile ilişkileri güçlüdür ve evde huzurlu bir ortam olduğu söylenebilir. Özellikle tüten baca çizimi mutlu bir ev ortamına işaret etmektedir. Tüten bacaya dair bir başla yorum da bireyin sözleriyle aktardığı iç duyguları ifade etmesidir. Aile içerisinde duygularını özgürce ifade edebilen çocukların çiziminde bacadan tüten duman kıvrılarak yükselmektedir (Çankırlı, 2022).

- Resimde temeli olmayan duvar çizilmişse gerçeklikle zayıf bir bağın olduğu söylenebilir. İnce ve uzun şekilde çizilen duvar yetişkinler için zeka geriliğine işaret etmektedir. Yetişkinlerin kapısı ve penceresi olmayan duvar çizimleri şizofreni belirtisi olabilmektedir. Kontrol sağlama arzusu olan bireylerin duvar resimlerini belirgin biçimde çizdikleri görülmektedir. Çevresindekileri takıntılı bir şekilde kontrol etmek isteyen bireyler şeffaf duvar çizimleri yapmaktadırlar. Yetişkin bir birey evin içerisindekileri de çiziyorsa ciddi zeka problemlerine işaret etmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

- Pencereler evin dışarıya bakan gözlerini sembolize etmektedir. Pencerelerin panjurlu çizilmesi bireyin dünyaya güvenmediğini ve dış dünya ile iletişime kapalı olduğunu göstermektedir (Çankırlı, 2022).

• Resimlerde kapı çizimleri özellikle iletişim konusunda bilgiler vermektedir. Çocuk kapıyı açık bir şekilde çiziyorsa çevresinden ilgi ve sevgi istediğini göstermekte ve kendine ulaşabilirliğinin kolay olduğunu vurgulamaktadır. Eğer kapı kapalı yani kilitli bir şekilde çizilmişse gizlilik, şüphecilik ya da düşmanlık besleme durumlarına işaret edebilir. Aynı zamanda güvenlik ihtiyacı olduğunu göstergesidir. Kapının büyük bir şekilde çizilmesi sosyal yeterliliğe ve çocuğun çevresi ile olan bağlılığına işaret etmekte, küçük çizilmesi sosyal ortamdaki yetersizliğe, çekingenliğe ve kararsızlığa işaret etmektedir. Kapının hiç çizilmemesi çocuğun duygularını aile içerisinde ifade etmesinde zorlandığını ve kendini açamadığını göstermektedir. Birden fazla kapı çizen çocuklar geri çekilme ve kaçınma eğilimindedir. Resim çiziminde sıralama olarak kapı en son çizilirse çocuğun kişiler arası ilişkilerde iletişim konusunda olumsuz tutumlar beslediğini ve gerçeklikten uzaklaşmak istediğini göstermektedir (Halmatov, 2023).

• Resimlerde ağaç hayatı temsil etmektedir. Ağaç çizimleriyle çocuğun hayata bakış açısını, kişiliğini, geçmiş ile bağlarını, geleceğe dair hayallerini ve aile bağlarına dair detayları öğrenebiliriz. Ağaç korunma ve tehlikelere karşı sığınma olarak da sembolize edilir. Bu durum çocuktaki var olan aile bağlarını, anne sevgisini ve korumasını gösterir. Ağaç çizimlerinde verilen ayrıntılar tek tek incelenmelidir. Ağacın gövdesinin çizilme durumları geçmiş travmaları ve çocuğun annesi ile olan bağına ortaya koymaktadır. Gövde içerisinde bir veya birden fazla çizilen çizik ya da yarıklar çocuğun geçmişte annesinden ayrılma, ortam değişikliğinde zorlanma, zorlu hastalık geçirme gibi travmatik durumların sembolüdür. Tırmanması güç olan düz ve pürüzsüz bir gövde yapısı profili ise anne ile olan ilişkinin zayıflığına işaret etmektedir. Annenin yetersiz koruma, doğru ve düzenli olmayan besleme durumlarının varlığını gösterir (Çankırlı, 2022).

• Resimde ağacın boyutu bireyin bulunduğu durumu ve hayalinde olmak istediği durum ile ilgili düşüncelerini yansıtmaktadır. Kağıda sığmayacak kadar büyük çizilen ağaç bireyin hareketten daha çok hayal etmeyi sevdiğini göstermektedir. Küçük çizilen ağaçlar yetersizlik ve aşağılık duygusunu ifade etmektedir. Dalların sola dönük olması zevke yönelim arzusunun kaynaklanan kişisel denge eksikliği olarak yorumlanmaktadır. Sağa dönük dal çizimleri sarsılmış kişisel dengeyi ifade etmektedir. Birey kendisine zevk veren şeylerden kaçınma eğilimindedir (Halmatov, 2023).

• Çocuk 4-5 yaşlarından itibaren ağaç çizimlerinde köklere yer vermektedir. Çizilen kökler çocuğun annesi ile olan duygusal ve ruhsal ilişkisini göstermektedir. Çizimlerde köklere yer vermek anne ile sağlıklı bir ilişki göstergesidir, kökler ne kadar derin ve etrafa doğru genişleyen şekilde çizilirse o kadar sağlam bir temel ve doğru bir ilişkiye işaret eder (Çankırlı, 2022).

• Ağaç çizimlerinde meyveye yer vermek iyiye işaret eder. Özellikle ailesi ve öğretmenleri tarafından sevilen çocuklar çiçekli ve meyveli ağaç çizmeyi tercih ederler.

Okul başarısını temsil eden meyveler sorumluluk bilincinde olan çocukları gösterir (Çankırılı, 2022).

• İnsan figürü çizimleri yorumlanırken Bir İnsan Çiz Testi'nin yorumları dikkate alınabilir.

3.6.6. Çiçek Ailesi Resmi Çiz Testi

Rus uzman Lebedeva tarafından bireyin aile algısı ve aile bireyleri arasındaki iletişim boyutu hakkında bilgi edinmek amacıyla geliştirilmiş bir projektif resim testidir. Çiçek Ailesi Çiz Testi 2006-2013 yılları arasında 1857 yetişkin denek üzerinde uygulanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin yaşları 16-67 yaş arasında değişmektedir. Kadınlar araştırmanın %75'ini, erkekler ise %25'ini oluşturmaktadır. Çocuklar üzerinde yapılan araştırmaya ise 7-10 yaş 36, 11-13 yaş 45, 13-15 yaş 27 ve 15-17 yaş 55 denek katılmıştır(Oğuz Sarıalp, 2016).

Testin uygulanması için uygun bir ortama alınan bireye “Aile üyelerinin çiçek olduğu bir aile resmi çizin ve resme bir isim verin.” yönergesi verilir. Çizim bittikten sonra denekten resim hakkında bilgiler vermesi istenir. Edinilen bilgiler not edilir.

Resimde çiçek tarlası çizilmesi bireyin sosyal yaşamı aileye tercih ettiğini ifade etmektedir. Çiçeklerin birbirine olan mesafesi aile içi duygusal yakınlığı sembolize etmektedir. Ailede olduğu halde çizilmeyen birey varsa bu durum o kişiyle yaşanan çatışmaları işaret etmektedir. Çizilen çiçekler solmuşsa fiziksel olumsuzluklar (hastalık, yaşlılık vb.) akla gelmektedir. Karakteristik benzerlikler aynı türden veya aynı renkte çizilen çiçeklerle ifade edilmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç olayın derinlemesine incelenmesidir. Bir durumla ilgili ortam, süreç, birey gibi unsurlar bütüncül bir şekilde araştırılır, durumu nasıl etkilediği ve durumdan nasıl etkilendiği ortaya konur (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Durum çalışması, geçmişte veya şu an var olan durumu olduğu şekliyle belirlemeyi hedefleyen bir nitel araştırma desendir. Bu desende, araştırmanın konusu kendi koşullarında, müdahale edilmeden, olduğu gibi incelenir (Creswell, 2007 akt. Karasar, 2019).

4.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Akdeniz Bölgesi'nin doğusundaki bir ilde yer alan bir BİLSEM'de eğitim gören ve üstün yetenekli oldukları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tespit edilen ilkokul düzeyindeki 20 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubundaki öğrenciler amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın geçerliği için öğrencilerin BİLSEM'e görsel sanatlar alanından girmemiş olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere Ö1, Ö2,..., Ö20 şeklinde kodlar verilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyet dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Cinsiyet Dağılımları

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kız	13	65
Erkek	7	35
Toplam	20	100

Tablo 1 incelendiğinde kız öğrencilerin 13 kişi (%65), erkek öğrencilerin ise 7 kişi (%35) olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin biyolojik yaşları ve cinsiyetlerine ilişkin bilgilere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımları

<i>Öğrenciler</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>
Ö1	8 yıl 7 ay	Kız
Ö2	9 yıl 4 ay	Kız
Ö3	8 yıl 5 ay	Kız
Ö4	9 yıl 4 ay	Kız

Ö5	10 yıl 1 ay	Erkek
Ö6	9 yıl 3 ay	Kız
Ö7	9 yıl 5 ay	Kız
Ö8	9 yıl	Kız
Ö9	8 yıl 5 ay	Kız
Ö10	10 yıl 9 ay	Erkek
Ö11	9 yıl 10 ay	Erkek
Ö12	9 yıl 6 ay	Kız
Ö13	10 yıl	Erkek
Ö14	10 yıl 4 ay	Kız
Ö15	10 yıl 7 ay	Erkek
Ö16	10 yıl 11 ay	Erkek
Ö17	9 yıl 8 ay	Kız
Ö18	10 yıl 11 ay	Erkek
Ö19	10 yıl 3 ay	Kız
Ö20	10 yıl	Kız

Tablo 2'ye bakıldığında öğrencilerin 8 yıl 5 ay ile 10 yıl 11 ay yaş aralığında oldukları görülmektedir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma bağlamında veri toplamak amacıyla çalışma grubunda yer alan öğrencilere Bir İnsan Çiz Testi, Ev-Ağaç-İnsan Testi ve Var Olmayan Hayvan Çiz Testi uygulanmıştır. Goodenough (1928) tarafından geliştirilen Bir İnsan Çiz Testinin amacı bireylerin zihinsel gelişimlerini ölçmektir. Bu testteki puanlama bölümü uyarlanarak bu çalışmanın zihinsel ölçütü oluşturulmuştur. Testlere yönelik puanlama ölçütlerine Ek 3'te yer verilmiştir. Bu ölçütlerle elde edilen puanlara dair puanlama ölçeklerine Ek 4'te yer verilmiştir. Testlerden elde edilen puanlara göre her öğrenci için ortalama bir zeka yaşı tespit edilmiştir.

4.3.1. Bir İnsan Çiz Testi

1928 yılında Goodenough tarafından zeka ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Goodenough'un adam çizme testi olarak geliştirdiği bu teste öğrencisi Harris (1963) kadın çizme testini de ekleyerek testi zenginleştirmiştir (İyison, 2020). Test, 3-15 yaş arası çocuklara uygulanmaktadır. Resim bittiğinde çocuk ile resim hakkında konuşmalar yapılmalı ve bunlar kaydedilmelidir. Test için geliştirilen puanlama ölçütlerine göre ortalama zeka yaşı tespiti yapılmaktadır.

4.3.2. Ev-Ağaç-İnsan Testi

1948 yılında Amerikan psikolog John Buck tarafından geliştirilen bir projektif testtir. Bu test çocuklara ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Tek sayfa içerisinde ev, ağaç ve insan figürünün çizilmesiyle uygulanabilen bu testin bir diğer uygulama biçimi de figürlerin ayrı sayfalara çizilmesidir. Çizim tamamlandıktan sonra çizimi yapan kişilere bazı sorular sorularak resim hakkında bilgi edinilmektedir (Halmatov, 2023).

4.3.3. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi

1970 yılında Rus psikolog Dukarevich tarafından geliştirilmiştir. 1990 yılında yayınlanmış ve uygulanmaya başlamıştır. Bu test projektif bir kişilik testidir. Bireylerin kişilik özelliklerini ve yaratıcılık becerilerini belirlemek amaçlanmaktadır. Ülkelerde farklı uygulamaları bulunan test; çocuklara, yetişkinlere, yaşlılara ve hastalara uygulanabilmektedir. Grupla veya bireysel olarak uygulanabilmektedir (Oğuz Sarıalp, 2016).

4.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Akdeniz Bölgesi'nin doğusundaki bir BİLSEM'de eğitim gören 20 öğrenciye çizim yaptırarak ve çizim yaptıkları kağıdın arkasına açıklamalar yazılarak toplanmıştır. Veri toplama süresince öğrencilerin birbirlerinin çizimlerinden etkilenmemeleri için araştırmacı gerekli gözetimi yapmış ve uygun ortamı sağlamıştır. Araştırmanın verileri toplanmadan önce gerekli izinler alınmış olup izin formuna Ek 1'de yer verilmiştir. Resim çizimlerine başlamadan önce öğrencilere yönergeler sunulmuştur. Çizim için süre kısıtlaması verilmemiştir. Çizimlerin yapılması ve çizimler hakkında bilgi alınması ortalama 45 dakika sürmüştür. Öğrenciler çizimlerini yaparken etrafta resimli kitapların bulunmamasına dikkat edilmiştir. Bu sayede özgün çizimler elde edilmiştir. Çocukların tüm resimlerine Ek 5'te yer verilmiştir.

4.5. Verilerin Analizi

Çalışmada öğrencilerin resimleri araştırmacı ve araştırmacı ile aynı resim analizi eğitimini alan bir uzman tarafından analiz edilmiştir. Resimlerdeki her bir detay Ek 3'te yer alan maddelere göre puanlanmıştır. Her maddenin karşılığı 1 puandır. Resim testlerinde üç yıllık bir "temel kredi" belirlenmiştir. Üç yıla ek olarak her madde üç aylık kredi şeklinde eklenerek çocuğun zeka yaşı bulunmaktadır. Örneğin, 25 puan alan bir çocuğun zeka yaşı hesaplanırken alınan puan üçle çarpılır. Elde edilen 75 ay, 6 yıl 3

aylık bir süreye denk gelmektedir. Bu sonuca üç temel yaş eklendiğinde çocuğun 9 yıl 3 aylık bir zeka yaşı olduğu görülmektedir.

4.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin sağlanabilmesi için inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik ölçütlerinin sağlanması gerekmektedir (Lincoln ve Guba, 1985). Nitel araştırma sonuçlarının katılımcıların bakış açısına göre güvenilir olması inandırıcılık, nitel araştırma bulgularının genelleştirilebilmesi ve diğer bağlamalara aktarılabirleme derecesi aktarılabirlik, tekrarlı ölçümlerde benzer sonuçlara ulaşılabilmesi tutarlılık ve sonuçların başkaları tarafından doğrulanabilirliği teyit edilebilirlik olarak tanımlanmaktadır (Trochim ve Donnelly, 2001 akt. Soygür, 2021).

Bu çalışmada inandırıcılığın sağlanabilmesi için veriler araştırmacı ve bir uzman tarafından analiz edilmiştir. Katılımcıların özelliklerine ve bulgulara detaylıca yer verilerek aktarılabirlik ölçütü sağlanmıştır. Araştırmada tutarlılığın sağlanması için araştırmacı ve uzman birbirinden habersiz olarak her bir soruyu ayrı ayrı kodlamışlardır. İki kodlama arasındaki uyum için Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlik = Görüş birliği/Görüş birliği+Görüş ayrılığı X 100) kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki uyum %89 olarak bulunmuştur. Miles-Huberman güvenirlik formülü kullanılarak hesaplanan uyum değerinin %70'in üzerinde olduğu durumlarda kodlamaların güvenilir olduğu söylenebilmektedir (Akay ve Ültanır, 2010).

Ayrıca araştırmacı 2021 yılında Başkent Üniversitesi tarafından verilen "Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri" eğitim programına katılarak uygulayıcı sertifikası almıştır. Ek 2'de sertifika örneğine yer verilmiştir.

5. BULGULAR

5.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Bir İnsan Çiz Testi'nden aldıkları puanlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Bir İnsan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi

Madde	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15	Ö16	Ö17	Ö18	Ö19	Ö20
M1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M4a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M4b	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5a	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5b	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5c	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5d	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M6a	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M6b	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M7a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
M7b	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1
M7c	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
M7d	1	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
M7e	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
M7f	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
M8a	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1
M8b	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1
M8c	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
M9a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M9b	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M9c	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M9d	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0
M9e	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M10a	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
M10b	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1
M10c	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
M10d	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1
M11a	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0
M11b	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0
M12a	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
M12b	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1
M12c	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1
M12d	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1
M12e	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

BULGULAR**Adviye Nida YILDIZ**

M13a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13b	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13c	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0
M13d	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13e	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0
M13f	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1
M14a	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
M14b	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
M15a	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1
M15b	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
M15c	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1
M15d	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
M16a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
M16b	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
M17a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
M17b	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Toplam	34	30	28	38	34	44	39	27	38	44	34	34	26	44	33	37	31	50	39	37

Tablo 3'e göre öğrencilerin 26 ile 50 puan arasında değişen puanlar aldıkları görülmektedir. En sık rastlanılan zeka puanı 34 puan olmuştur. Bu puanlara karşılık gelen zeka yaşları Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Bir İnsan Çiz Testi Puanlarına Karşılık Gelen Zeka Yaşları

<i>Öğrenciler</i>	<i>Zeka Puanı</i>	<i>Zeka Yaşı</i>	<i>Biyolojik Yaş</i>
Ö1	34	11 yıl 6 ay	8 yıl 7 ay
Ö2	30	10 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay
Ö3	28	10 yıl	8 yıl 5 ay
Ö4	38	12 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay
Ö5	34	11 yıl 6 ay	10 yıl 1 ay
Ö6	44	14 yıl	9 yıl 3 ay
Ö7	39	12 yıl 9 ay	9 yıl 5 ay
Ö8	27	9 yıl 9 ay	9 yıl
Ö9	38	12 yıl 6 ay	8 yıl 5 ay
Ö10	44	14 yıl	10 yıl 9 ay
Ö11	34	11 yıl 6 ay	9 yıl 10 ay
Ö12	34	11 yıl 6 ay	9 yıl 6 ay
Ö13	26	9 yıl 6 ay	10 yıl
Ö14	44	14 yıl	10 yıl 4 ay
Ö15	33	11 yıl 3 ay	10 yıl 7 ay
Ö16	37	12 yıl 3 ay	10 yıl 11 ay
Ö17	31	10 yıl 9 ay	9 yıl 8 ay
Ö18	50	15 yıl 6 ay	10 yıl 11 ay
Ö19	39	12 yıl 9 ay	10 yıl 3 ay
Ö20	37	12 yıl 3 ay	10 yıl

Tablo 4'te araştırmada yer alan öğrenciler bağlamında Bir İnsan Çiz Testi'ne ilişkin zeka yaşlarının 9 yıl 6 ay ile 15 yıl 6 ay yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin çizimlerine yansıyan bazı zihinsel süreçlere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

Resim 2. Ö4 kodlu öğrencinin insan çizimi

Ö4 kodlu öğrenci çiziminde (Resim 2) insana ait uzuvlara çoğunlukla yer vermiştir. Kulak çizmediği ve başın vücuda oranının yerinde olmadığı görülmektedir. Parmak sayılarının doğru olduğu ancak parmakların genişliğinin boyundan uzun olduğu dikkat çekmektedir. Biyolojik yaşı 9 yıl 4 ay olan öğrencinin çizimi değerlendirildiğinde 38 puan aldığı ve puana karşılık gelen zeka yaşının 12 yıl 6 ay olduğu tespit edilmiştir.

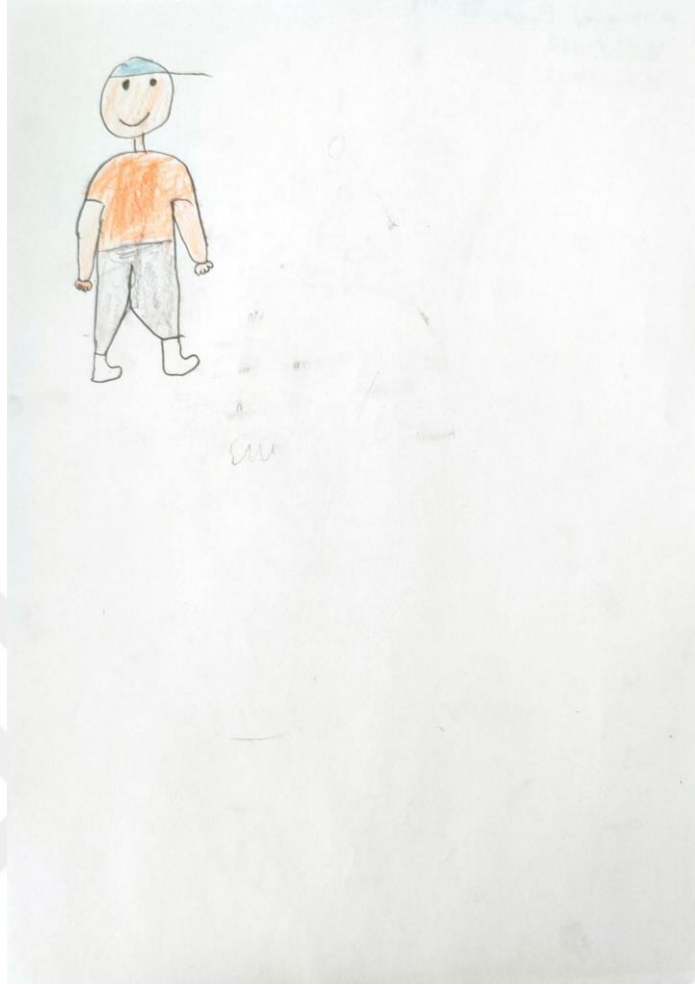
Ayrıca bu resimde kafanın büyük çizilmesi zihinsel yeteneğin çok önemsendiğinin göstergesidir. Okul başarısı konusunda endişeleri olan ve bu konuda ailesi tarafından eleştirilen çocuklar resimlerinde kafa resmini genellikle büyük çizerler. Resimdeki büyük gözler kaygı belirtisidir. Dikkatle çizilmiş büyük gözler ve iri dudaklar gözlemcilik ve iletişim kurma ihtiyacına işaret etmektedir. Resimde kulağın çizilmemiş olması dış dünyayı umursamama arzusuna işaret etmektedir. Kolların iki yana açık şekilde çizilmesi olumlu sosyal iletişimin göstergesidir.

Resim 3. Ö10 kodlu öğrencinin insan çizimi

Resim 3'e bakıldığında öğrencinin detaylı bir insan çizimi yaptığı görülmektedir. Elleri cebinde bir erkek çizimi yapan öğrenci dirsek eklemlerine de yer vermiştir. Giyim eşyalarında cep, bağcık, birden fazla renk kullanma gibi birçok detay belirtmiştir. Biyolojik yaşı 10 yıl 9 ay olan Ö10 kodlu öğrencinin çizimi değerlendirildiğinde 44 puan aldığı ve puana karşılık gelen zeka yaşının 14 olduğu görülmektedir.

Resimde ağzın açık çizilmiş olması saldırganlık eğilimini ve çocuğun küfretmeye meyilli olduğunu belirtir. Belirgin şekilde çizilen boyun çocuğun duygularını iyi kontrol edebilen biri olduğunu gösterir. Ellerin cepte çizilmesi elleriyle yaptığı yasaklanan eylemler yüzünden suçluluk duygusunu gösterir. Resmin kağıdın soluna doğru çizilmesi geçmişe takılıp kalmanın ve geleceğe yönelik kaygıların göstergesidir.

Resim 4. Ö13 kodlu öğrencinin insan çizimi

Resim 4'e bakıldığında Ö13 kodlu öğrencinin genel hatlarıyla bir insan çizdiği görülmüştür. Çiziminde saç, kaş, kirpik, burun, kulak gibi bazı bölümlere yer vermemiştir. Bacakların oranının , parmak sayılarının ve parmak oranlarının yerinde olmadığı görülmüştür. Biyolojik yaşı 10 olan öğrencinin bu testten aldığı puan 26'dır ve puana karşılık gelen zeka yaşı 9 yıl 6 aydır.

Öğrencinin göz çizimini nokta şeklinde yapması iletişim yetersizliğine, çevreye karşı ilgisizliğe ve içedönüklüğe işaret etmektedir. Resimde burnun çizilmemesi güçsüzlüğe işaret eder. Kulak çizmemesi dış dünyayı duymak istememe arzusunu gösterir. İnce ve uzun şekilde çizilen boyun çocuğun baskın bir kontrol mekanizması olduğunu belirtir. Resmin sayfanın sol üst köşesine doğru çizilmesi yeniliklerden kaçınmayı ve endişelenmeyi, geçmişe yönelimi ifade eder.

Resim 5. Ö14 kodlu öğrencinin insan çizimi

Ö14 kodlu öğrenci diğer öğrencilerden farklı olarak farklı cinsiyetlerde iki insan çizmiştir. Çizdiği iki insanda da aynı detaylara yer verdiği görülmüştür. Çiziminde kaş, kirpik ve kulak gibi bazı bölümlere yer vermemiştir. Ağzı ve burnu tek boyutlu olarak çizmiştir. Çene çıkıntısını göstermiştir. Biyolojik yaşı 10 yıl 4 ay olan Ö14 kodlu öğrenci çizimiyle 44 puan almıştır ve zeka yaşı 14 olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca çizim incelendiğinde çizgilerin titrek ve ince olması güvensizlik ve çekingenliğin işaretidir. Çizgi şeklindeki küçük ağız iletişim problemlerinin göstergesidir. Çenenin keskin biçimde çizilmesi çocuğun birilerinden destek beklediğine ve güvenme ihtiyacı olduğuna işaret eder. Resmin kağıdın merkezine çizilmesi güvensizliği, katı fikirleri ve psikolojide dengeyi koruma isteğini gösterir.

5.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'nden aldıkları puanlar Tablo 5'te ve Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 5. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (1-10 Öğrenci)

Maddeler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10
M1a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M1b	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M1c	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M2a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M2b	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1
M2c	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
M3	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0

M4a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M4b	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
M4c	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M4d	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M4e	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
M4f	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0
M4g	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
M4h	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M4i	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M6	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
M7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M8a	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1
M8b	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
M9a	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
M9b	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
M10	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
M11	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1
M12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
M14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M16	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1
M17	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1
M18	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
M19	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
M20	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M22	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M23a	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0
M23b	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
M25	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1
M26	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
M27	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0
M28	0	1	1	0	0	1	1	1	0	1
M29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
M30	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
M31	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1
M32	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Toplam	26	26	32	30	28	30	30	25	28	33

Tablo 6. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (11-20 Öğrenci)

<i>Maddeler</i>	<i>Ö11</i>	<i>Ö12</i>	<i>Ö13</i>	<i>Ö14</i>	<i>Ö15</i>	<i>Ö16</i>	<i>Ö17</i>	<i>Ö18</i>	<i>Ö19</i>	<i>Ö20</i>
M1a	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M1b	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

M1c	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M2a	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0
M2b	1	1	0	1	1	0	1	0	1	0
M2c	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0
M3	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
M4a	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0
M4b	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M4c	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
M4d	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
M4e	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1
M4f	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M4g	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M4h	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
M4i	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
M5	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
M6	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
M7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M8a	1	0	0	1	0	1	1	1	0	0
M8b	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0
M9a	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
M9b	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
M10	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
M11	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1
M12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M16	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
M17	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1
M18	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M19	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1
M20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M21	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
M22	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M23a	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1
M23b	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
M24	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M25	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1
M26	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1
M27	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1
M28	0	1	0	1	1	0	0	1	0	0
M29	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
M30	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M31	0	1	1	0	1	0	0	0	1	1
M32	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Toplam	26	32	26	26	28	25	24	24	29	29

Tablo 5'e ve Tablo 6'ya bakıldığında öğrencilerin bu testte 24 puan ve 32 puan aralığında değişen değerlerde olduğu görülmektedir. En sık rastlanılan puan 26 puan olmuştur. Bu testten alınan puanlara karşılık gelen zeka yaşları Tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo 7. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Puanlarına Karşılık Gelen Zeka Yaşları

<i>Öğrenciler</i>	<i>Zeka Puanı</i>	<i>Zeka Yaşı</i>	<i>Biyolojik Yaş</i>
Ö1	26	9 yıl 6 ay	8 yıl 7 ay
Ö2	26	9 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay
Ö3	32	11 yıl	8 yıl 5 ay
Ö4	30	10 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay
Ö5	28	10 yıl	10 yıl 1 ay
Ö6	30	10 yıl 6 ay	9 yıl 3 ay
Ö7	30	10 yıl 6 ay	9 yıl 5 ay
Ö8	25	9 yıl 3 ay	9 yıl
Ö9	28	10 yıl	8 yıl 5 ay
Ö10	33	11 yıl 3 ay	10 yıl 9 ay
Ö11	26	9 yıl 6 ay	9 yıl 10 ay
Ö12	32	11 yıl	9 yıl 6 ay
Ö13	26	9 yıl 6 ay	10 yıl
Ö14	26	9 yıl 6 ay	10 yıl 4 ay
Ö15	28	10 yıl	10 yıl 7 ay
Ö16	25	9 yıl 3 ay	10 yıl 11 ay
Ö17	24	9 yıl	9 yıl 8 ay
Ö18	24	9 yıl	10 yıl 11 ay
Ö19	29	10 yıl 3 ay	10 yıl 3 ay
Ö20	29	10 yıl 3 ay	10 yıl

Tablo 7'de araştırmada yer alan öğrenciler bağlamında Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne ilişkin zeka yaşlarının 9 yaş ile 11 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin çizimlerine yansıyan bazı zihinsel süreçlere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

Resim 6. Ö3 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi

Ö3 kodlu öğrencinin çiziminde (Resim 6) ev, ağaç ve insan çizimlerine yer verdiği görülmektedir. Ev çiziminde birçok renk kullanması dikkat çekmektedir. Ağaçta meyve ve yaprak da çizmiştir. İnsan çiziminde genel hatlara yer vermiştir. Biyolojik yaşı 8 yıl 5 ay olan Ö3 kodlu öğrenci çiziminden 32 puan almıştır ve puanın karşılığı 11 zeka yaşına denk gelmektedir.

Resim incelendiğinde kullanılan renk sayısının fazlalığı değişkenlik ve kararsızlığa işaret etmektedir. Resmin kağıdın alt tarafına doğru çizilmesi çocuğun ego bütünlüğünü korumak için bastırma savunma mekanizmasını kullandığına işaret eder. Havanın rüzgarlı olması sevgi ihtiyacı ve bağlılık göstergesidir.

Ev çiziminde bacanın olmaması aile içerisinde sıcaklığın eksikliğini belirtisidir. Kapının yan tarafa küçük çizilmesi özellikle aile içinde duygularını ifade etmekte zorlandığına, çocuğun kendini ortaya koymada çekingenlik yaşadığına, sosyal ortamlarda yetersizlik duygusu olduğuna işaret eder.

Ağaç çiziminde köklerin zemine indikçe kalınlaşması kendini sağlama alma arzusuna ve güvensizlik duygusuna işaret eder. Elma ağacı çizimi anne ve babasına aşırı bağımlı olan çocuklarda görülmektedir. Meyvelerin tek tek ve fazla sayıda çizilmesi inatçılık ve mükemmeliyetçiliğe işaret eder.

İnsan çiziminde kolların açık olması harekete geçmek için yoğun bir istek ve çabanın belirtisidir. Ayakların olmaması hareketsizlik ve katılık konusunda patolojik kaygılara işaret eder.

Resim 7. Ö12 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi

Resim 7’de Ö12 kodlu öğrencinin insanı evin içinde çizmesi sebebiyle insanın ana hatları belli olmamaktadır. Ev ve ağaç çiziminin orantılı olduğu görülmektedir. Ağacın dallarını çizmiş ancak meyve çizmemiştir. Kapıda giriş bölümüne ve kapı zili detaylarına yer vermiştir. Biyolojik yaşı 9 yıl 6 ay olan öğrencinin bu çizimiyle zeka yaşı 11 olarak tespit edilmiştir.

Resimde kullanılan renk sayısı çocuğun iyi konsantreolan rahat bir birey olduğunu gösterir. Ev çiziminde bacanın olmaması ev içerisindeki sıcaklık eksikliğini gösterir. Kapıda kilit resminin olması şüphecilik, gizlilik ve güvenlik eğilimine işaret eder. Kapıda giriş bölümü ve kapı zili detaylarına yer vermesi çevresini kendisine göre ayarlama arzusunu gösterir.

Ağaçtaki dalların iki boyutlu çizilip sonunun açık bırakılması çocuğun fikirlerini yönetme konusunda yetersizliğini gösterir. Ağaç köklerinin derinlere doğru açılması güvensizlik duygusuna işaret eder.

Resim 8. Ö13 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi

Resim 8'e bakıldığında evin şeffaf görünümü saydamlık özelliğini göstermektedir. Ö13 kodlu öğrencinin çizimlerini belirgin şekilde yaptığı görülmektedir. Ağacın dallarını çizmemiş ancak meyveler çizmiştir. Ev çiziminin orantılı olmadığı görülmektedir. Öğrenci insan çiziminin ana hatlarına yer vermiştir. Biyolojik yaşı 10 olan çocuğun bu test bağlamında zeka yaşı 9 yıl 6 ay olarak tespit edilmiştir.

Ev çiziminde şeffaflık gerçekleri yok saymaya ve kabullenmemeye, kişide oluşan bedensel veya ruhsal hasara işaret eder. Kapının küçük çizilmesi sosyal ortamlarda yetersizlik duygusuna ve çekingenliği gösterir. Kapısı olmayan duvara doğru çizilen merdiven resmi çocuğun iletişim kurma arzusunu dışa vuramamasını gösterir.

Elma ağacı çizimi anne ve babaya aşırı bağlılığı gösterir. Meyvelerin fazlaca çizilmesi inatçılık ve mükemmeliyetçilik göstergesidir. İnsan çiziminde kolların arkaya saklanması saldırgan dürtüleri olan kavgacı bir bireye işaret eder.

Resim 9. Ö18 kodlu öğrencinin ev-ağaç-insan çizimi

Resim 9'da Ö18 kodlu öğrencinin ev, ağaç ve insan çizimlerinin üçüne de yer verildiği ancak insan çiziminin çok küçük olduğu ve ev çiziminin farklı bir formatta olduğu görülmüştür. Ev yüksekliğinin sınırı belirtilmemiş olup çatı çizilmemiştir. Ağacın dallarına yer verilmiştir. Ağaçta meyve bulunmamaktadır. İnsan çizimine yakından bakıldığında göz, ağız, saç, kollar ve bacaklar gibi hatların çizildiği ancak burun ve eller gibi bazı bölümlerin çizilmediği görülmüştür. Biyolojik yaşı 10 yıl 11 ay olan öğrencinin bu test bağlamında zeka yaşı 9 olarak tespit edilmiştir.

Resmin kağıdın üst kenarından taşması agresif davranış ve tutum belirtisidir. Çok fazla pencere resminin olması kişinin iletişime açık olduğunu gösterir. Parmaklara benzeyen dallar düşmanca duyguların belirtisidir. Ağacın köklerinin derinlere doğru uzatılarak çizilmesi güvensizlik duygusunu gösterir.

İnsan çiziminin çok küçük olması çocuğun çekingen ve içedönüklüğünün işaretidir. Küçük boyutlu çizim güvensizliğin simgesidir. Saldırganlık eğilimi olan çocuklar da bazen zayıf benlik kavramı dolayısıyla küçük çizimler yaparlar.

5.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nden aldıkları puanlar Tablo 8'de ve Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 8. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (1-10 Öğrenci)

<i>Maddeler</i>	<i>Ö1</i>	<i>Ö2</i>	<i>Ö3</i>	<i>Ö4</i>	<i>Ö5</i>	<i>Ö6</i>	<i>Ö7</i>	<i>Ö8</i>	<i>Ö9</i>	<i>Ö10</i>
M1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M3	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0
M4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
M6	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0
M7	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0
M8	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
M9	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
M10	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
M11	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
M12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
M14	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
M15	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0
M16	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0
M17	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1
M18	1	0	0	1	1	0	0	1	1	1
M19	1	1	1	0	1	0	0	1	1	1
M20	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1
M21	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0
M22	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
M23	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0
M24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
M25	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1
M26	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0
M27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
M29	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M30	1	0	1	0	0	1	1	1	0	1
M31	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
M32	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
M33	0	1	0	0	1	1	0	0	0	1
M34	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1
Toplam	21	22	17	18	19	17	19	18	17	21

Tablo 9. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi Puanlama Çizelgesi (11-20 Öğrenci)

<i>Maddeler</i>	<i>Ö11</i>	<i>Ö12</i>	<i>Ö13</i>	<i>Ö14</i>	<i>Ö15</i>	<i>Ö16</i>	<i>Ö17</i>	<i>Ö18</i>	<i>Ö19</i>	<i>Ö20</i>
M1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1
M2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M3	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1
M4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M5	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

M6	0	1	1	1	0	1	0	0	1	1
M7	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1
M8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M9	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
M10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M11	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1
M12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M13	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0
M14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M15	0	1	0	1	1	0	0	0	1	1
M16	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0
M17	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
M18	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
M19	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
M20	0	0	0	1	0	1	0	1	0	1
M21	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0
M22	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
M23	0	1	0	1	1	1	1	0	0	0
M24	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1
M25	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0
M26	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0
M27	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0
M28	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
M29	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M30	0	1	0	0	1	0	1	1	0	0
M31	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1
M32	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
M33	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
M34	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1
Toplam	8	23	15	22	20	25	22	19	17	19

Tablo 8'e ve Tablo 9'a göre öğrencilerin 8 puan ile 25 puan arasında değişen puanlar aldıkları görülmektedir. Bu testten alınan puanlara karşılık gelen zeka yaşları Tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 10. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi puanlarına karşılık gelen zeka yaşları

<i>Öğrenciler</i>	<i>Zeka Puanı</i>	<i>Zeka Yaşı</i>	<i>Biyolojik Yaş</i>
Ö1	21	8 yıl 3 ay	8 yıl 7 ay
Ö2	22	8 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay
Ö3	17	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay
Ö4	18	7 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay
Ö5	19	7 yıl 9 ay	10 yıl 1 ay
Ö6	17	7 yıl 3 ay	9 yıl 3 ay
Ö7	19	7 yıl 9 ay	9 yıl 5 ay
Ö8	18	7 yıl 6 ay	9 yıl

Ö9	17	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay
Ö10	21	8 yıl 3 ay	10 yıl 9 ay
Ö11	8	5 yıl	9 yıl 10 ay
Ö12	23	8 yıl 9 ay	9 yıl 6 ay
Ö13	15	6 yıl 9 ay	10 yıl
Ö14	22	8 yıl 6 ay	10 yıl 4 ay
Ö15	20	8 yıl	10 yıl 7 ay
Ö16	25	9 yıl 3 ay	10 yıl 11 ay
Ö17	22	8 yıl 3 ay	9 yıl 8 ay
Ö18	19	7 yıl 9 ay	10 yıl 11 ay
Ö19	17	7 yıl 3 ay	10 yıl 3 ay
Ö20	19	7 yıl 9 ay	10 yıl

Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nden alınan puanlara karşılık gelen zeka yaşlarının düşük çıktığı görülmektedir. Öğrenciler genellikle var olan en az iki hayvanın görünüş özelliklerini birleştirerek çizimler yapmışlardır. Testin bu yaş grubunda zihinsel süreçleri ölçmede yetersiz kaldığı görülmüş olup bu sebepten duyuşsal boyutları ele alınmıştır. Çocukların çizimlerdeki duyuşsal boyutlara ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

Resim 10. Ö2 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi

Yaş: 9.4

Cinsiyet: Kız

Kullanılan Renkler: Kırmızı ve siyah

Adı: Devil Lisa

Bu Hayvan Saldırgan Mı?: Evet

Bu Hayvan Neyle Beslenir?: Kan

Yorum: Resim 10 incelendiğinde kırmızı ve siyah renklerin kullanıldığı görülmektedir. Siyah hüznün ve yasın rengi, kırmızı ise isyan ve karşı koymanın rengi olarak yorumlanmaktadır. Kafa çiziminin düz olması egosantrizmi semolize eder. Bu tür bireyler çoğunlukla kendi çıkarlarını ön plana koyarlar. Kafa ve gövdenin orantılı olması çocukta entelektüel ve fiziksel niteliğin uyumunu işaret etmektedir. Çizilen resimdeki boynuz saldırganlık belirtisidir. Öğrencinin çizimi hakkında verdiği bilgilerde de çizdiği hayvanın saldırgan olduğu ve kanla beslendiği bilgisi yer almaktadır. Resmin kağıdın sol tarafına doğru çizilmesi çocuğun geçmişe takılı kaldığını gösterir.

Resmi yapan öğrencinin biyolojik yaşı 9 yıl 4 aydır. Resmin zihinsel analizi yapıldığında zeka yaşı 8 yıl 6 ay olarak bulunmuştur. Çizim bir insan görüntüsünü andırmaktadır. Resimdeki detaylar psikolojik olarak yorumlanmıştır ancak yapılan zeka yaşı ölçümünün doğru olmayacağı düşünülmüştür.

Resim 11. Ö4 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi

Yaş: 9.4

Cinsiyet: Kız

Kullanılan Renkler: Yeşil, sarı, mor, kırmızı, turuncu, mavi

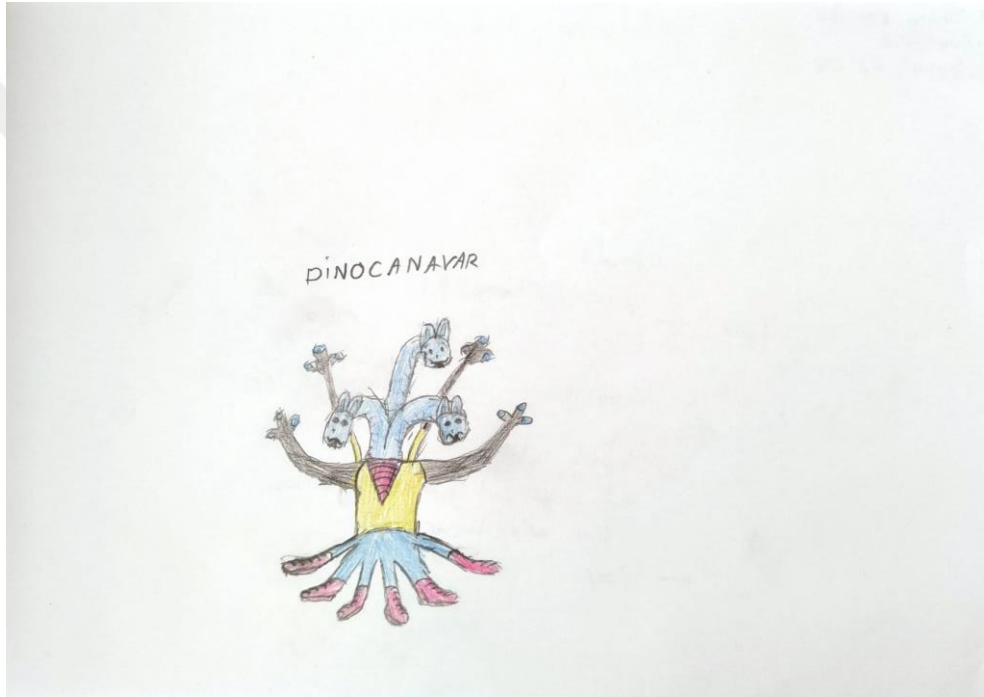
Adı: Max

Bu Hayvan Saldırgan Mı?: Hayır

Bu Hayvan Neyle Beslenir?: Bitkilerle

Yorum: Resim 11 incelendiğinde kafanın sağa dönük olması kararlı bir gerçekliğe yönelik ve dışa dönük olmaya işarettir. Resimdeki yuvarlak biçim dişiliği simgelemektedir. Yumuşaklık ve merhameti ifade eder. Kullanılan renkler neşeli renklerdir. Çizilen hayvandaki sivri çıkıntılar saldırıdan korunma içgüdüsünü barındırmaktadır. Resmin kağıdın merkezine çizilmesi güvensizlik ve psikolojik dengeyi koruma isteğini belirtir.

Biyolojik yaşı 9 yıl 4 ay olan öğrencinin resmi analiz edildiğinde zeka yaşı 7 yıl 6 ay olarak bulunmuştur. Resimde bazı detaylar yer almaktadır ancak bu detaylar zihinsel bir ölçüm için yeterli görülmemiştir.

Resim 12. Ö10 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi

Yaş: 10.9

Cinsiyet: Erkek

Kullanılan Renkler: Mavi, yeşil, gri, kırmızı

Adı: Dinocanavar

Bu Hayvan Saldırgan Mı?: Evet

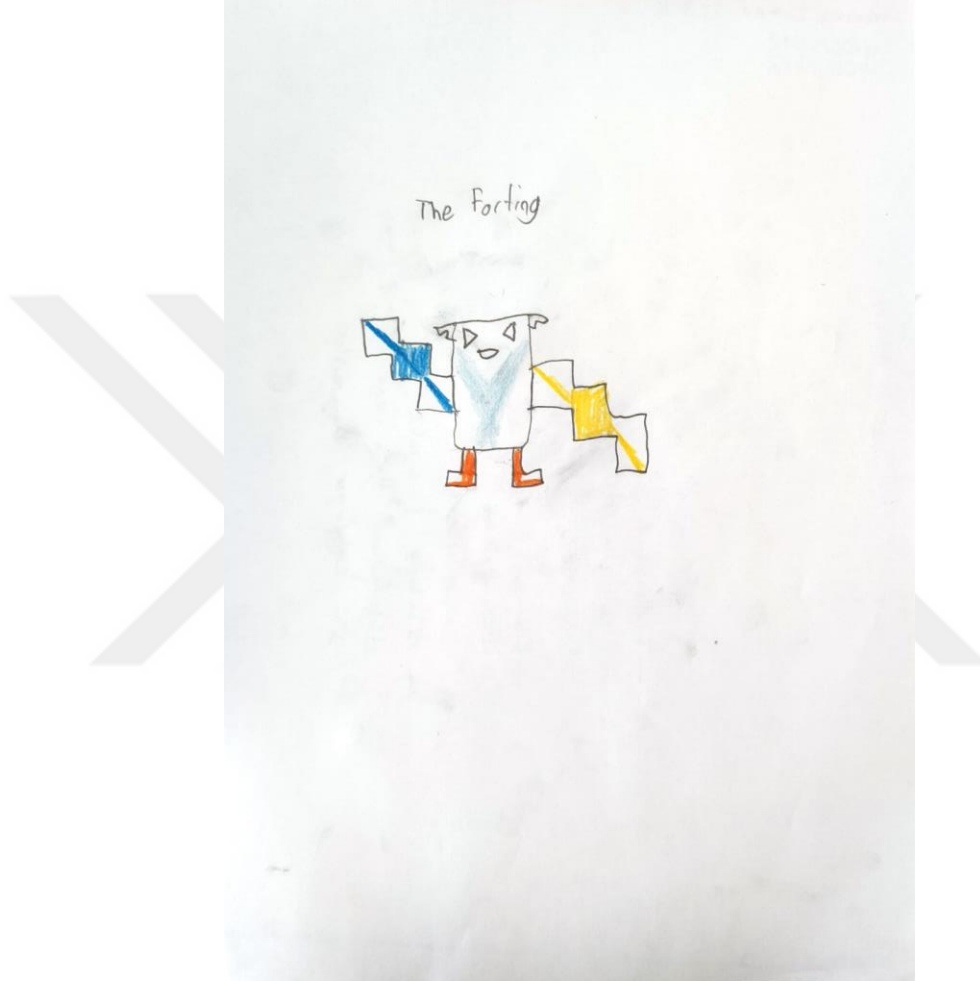
Bu Hayvan Neyle Beslenir?: Et

Yorum: Resim 12 incelendiğinde çizimin kağıdın alt kenarına yakın olduğu görülmektedir. Resmin kağıdın alt kenarına yakın çizilmesi özgüven eksikliğine işaret etmektedir. Aynı zamanda resmin kağıdın soluna doğru çizilmesi çocuğun geçmişe takılı kaldığını gösterir. Üç kafa çizimi çocuğun iç çelişkilerini ifade eder. Kol ve bacak sayısındaki fazlalık iletişim kurma ihtiyacını ve izole edilmiş hisleri olan bireyleri

belirtir. Çocuk çizdiği hayvanın saldırgan olduğunu ifade etmiştir ve çizdiği tırnaklar da saldırganlığa işaret etmektedir.

Öğrencinin biyolojik yaşı 10 yıl 4 ay olmakla beraber bu çizim bağlamında zeka yaşı 8 yıl 3 ay olarak bulunmuştur. Resimde yaratıcı öğeler görülmektedir. Bu öğelerin psikolojik analizleri yapılmıştır ancak zeka yaşını tespit etmek için yeterli görülmemiştir.

Resim 13. Ö13 kodlu öğrencinin var olmayan hayvan çizimi

Yaş: 10

Cinsiyet: Erkek

Kullanılan Renkler: Mavi, sarı, turuncu

Adı: The Forting

Bu Hayvan Saldırgan Mı?: Hayır

Bu Hayvan Neyle Beslenir?: Bitkilerle

Yorum: Resim 13 incelendiğinde resim kağıdın sol üst kenarına yakın çizildiği görülmüştür. Kağıdın sol üst kenarına yakın çizimler yeniliklerden ve yeni heyecanlardan kaçınma, kaygılanma ve gerginliğe işaret eder. Geçmişe yönelik söz konusudur. Kullanılan renkler huzur ve neşenin tonlarıdır. Çizim düz baktığı için

egosantrizm akla gelmektedir. Robot gibi mekanik bir yapıyı andıran resimler daha çok sıradışı düşünce biçimi olan bireylerde görülür. Uyum sorunu yaşayan içine kapanık biri olabilir.

Resmi yapan çocuğun bu teste ilişkin zeka yaşı 6 yıl 9 ay olarak bulunmuştur. Çizimde zihinsel süreçleri analiz edebilecek kadar detay görülmemiştir. Bu sebeple çizimin psikolojik analizi yapılmıştır.

5.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacında zeka testleri ile tespit edilen zeka yaşlarına karşılık gelen zeka bölümlerinin incelenmesi üzerinde çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Tablo 11 oluşturulmuştur.

Tablo 11. Öğrencilerin Zeka Puanlarına Karşılık Gelen Zeka Bölümleri

<i>Öğrenciler</i>	<i>Bir İnsan Çiz Testi Zeka Bölümleri (IQ)</i>	<i>Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi Zeka Bölümleri (IQ)</i>	<i>Var Olmayan Hayvan Çiz Testi Zeka Bölümleri (IQ)</i>
Ö1	133,3	110,3	96,5
Ö2	112,7	102,1	91,4
Ö3	117,6	129,4	85,8
Ö4	134	112,7	80,8
Ö5	114,8	99	78,2
Ö6	150,5	113,9	78,4
Ö7	135,7	111,5	83,1
Ö8	110	103,3	84,4
Ö9	148,2	117,6	85,8
Ö10	128,4	103,6	76,1
Ö11	127,4	105,4	54,9
Ö12	120,8	114,5	92,7
Ö13	96	96	69
Ö14	134,6	92,3	82,6
Ö15	105,6	93,4	74,7
Ö16	121,6	91,9	91,9
Ö17	111,2	91,8	84,6
Ö18	154,3	89	78,1
Ö19	125,2	100	70,8
Ö20	123	103	79

Tablo 11 incelendiğinde Bir İnsan Çiz Testi'ne yönelik zeka bölümlerinin 96-154,3 aralığında, Ev-Ağaç-İnsan Testi'ne yönelik zeka puanlarının 89-129,4 aralığında ve Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ne yönelik zeka bölümlerinin 54,9-96,5 aralığında değişen değerlere karşılık geldiği görülmektedir.

Bir İnsan Çiz Testi bağlamında 7 öğrencinin 130 IQ üzerinde, 6 öğrencinin 120-130 IQ aralığında ve 7 öğrencinin 120 IQ aşağısında zeka bölümlerine sahip oldukları görülmektedir. Ev-Ağaç-İnsan Testi bağlamında yalnızca 1 öğrencinin 120 IQ üzerinde zeka bölümüne sahip olduğu geriye kalan öğrencilerin zeka bölümlerinin 120 IQ aşağısında olduğu tespit edilmiştir. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nde öğrencilerin tamamının 96,5 IQ ve aşağısında zeka bölümlerine sahip oldukları görülmektedir.

6. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)'ne öğrenci seçmede uygulanan zeka testlerine bir alternatif olarak resim testlerinin kullanılabilirliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Akdeniz Bölgesi'nin doğusundaki bir ilde bulunan bir BİLSEM'deki 20 üstün zekalı çocuğa Bir İnsan Çiz Testi, Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi ve Var Olmayan Bir Hayvan Çiz Testi uygulanmıştır. Öğrencilerin çizimleri Ek 3'te yer alan maddelere göre puanlanmış ve Ek 4'te bulunan puanlama çizelgesine bakılarak bir zeka yaşı hesaplaması yapılmıştır. Çizimlerden elde edilen puanlar ve zeka yaşları tablolaştırılmıştır. Bu bölümde elde edilen verilere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir ve sonuçlar tartışılıp yorumlanarak önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın birinci alt amacı üstün zekalı çocukların Bir İnsan Çiz Testi'ne yönelik zihinsel değerlendirmelerinin yapılmasıdır. Üstün zekalı bireyler yaşlarına göre üstün performans sergilemektedirler. Bu çalışmada üstün zekalı öğrencilerin çizimlerdeki detaylar baz alınarak buldukları yaş grubuna göre zeka yaşlarının değişimi incelenmiştir.

Tablo 12. Bir İnsan Çiz Testi'ne Yönelik Zeka Yaşı-Biyolojik Yaş Farkı

<i>Öğrenciler</i>	<i>Zeka Yaşı</i>	<i>Biyolojik Yaş</i>	<i>Zeka Yaşı – Biyolojik Yaş farkı</i>
Ö1	8 yıl 3 ay	8 yıl 7 ay	2,9
Ö2	8 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay	1,2
Ö3	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay	1,5
Ö4	7 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay	3,2
Ö5	7 yıl 9 ay	10 yıl 1 ay	1,5
Ö6	7 yıl 3 ay	9 yıl 3 ay	4,7
Ö7	7 yıl 9 ay	9 yıl 5 ay	3,4
Ö8	7 yıl 6 ay	9 yıl	0,9
Ö9	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay	4,1
Ö10	8 yıl 3 ay	10 yıl 9 ay	3,1
Ö11	5 yıl	9 yıl 10 ay	2,5
Ö12	8 yıl 9 ay	9 yıl 6 ay	2
Ö13	6 yıl 9 ay	10 yıl	-0,4
Ö14	8 yıl 6 ay	10 yıl 4 ay	3,6
Ö15	8 yıl	10 yıl 7 ay	0,6
Ö16	9 yıl 3 ay	10 yıl 11 ay	2,1
Ö17	8 yıl 3 ay	9 yıl 8 ay	1,1
Ö18	7 yıl 9 ay	10 yıl 11 ay	5,4
Ö19	7 yıl 3 ay	10 yıl 3 ay	2,6
Ö20	7 yıl 9 ay	10 yıl	2,3

Tablo incelendiğinde çalışmaya katılan 20 üstün zekalı ilkököl öğrencisinden , 19 çocuğun test bağlamındaki zeka yaşının biyolojik yaşından daha fazla çıktığı görülmüştür. Zeka yaşlarının biyolojik yaşlarından daha fazla çıkması buldukları yaş grubuna göre üstün bir performans sergilediklerini göstermektedir. Çalışmada Bir İnsan Çiz Testi'nin üstün zekalı öğrencileri tanılamada alternatif bir yöntem olarak uygulanabileceği sonucuna varılmıştır. Çalışmalarında bu çalışmanın sonuçlarına benzer bir sonuca ulaşan Mathijssen vd. (2018) üstün yetenekli çocukların

belirlenmesinde geleneksel yöntemlerin ötesine geçilerek insan figürü çizimlerinin kullanılabileceğini öne sürmüşlerdir.

Çizimler incelendiğinde 13 kız öğrenci arasından 10 öğrencinin kadın figürü çizdiği, 2 öğrencinin erkek figürü çizdiği, 1 öğrencinin her iki cinsiyetten de birer figür çizdiği; 7 erkek öğrenci arasından 6 öğrencinin erkek figürü çizdiği, 1 öğrencinin kadın figürü çizdiği görülmektedir. Bir İnsan Çiz Testi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların genelde kendi cinsiyetlerinde figürler çizmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir (Machover, 1949; Koppitz, 1968; Papadakis, 1989). Çocukların kendi cinsiyetlerinden figürler çizmesi kendi cinsel kimliklerini kazanmış olmaları ile açıklanmaktadır (Yavuzer, 1992).

Bulgulara genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha detaylı çizimler yaptıkları ve zeka yaşları ile biyolojik yaşları arasındaki farkın daha fazla olduğu görülmektedir. Güven (2009) okul öncesi çocuklarla yaptığı çalışmada cinsiyetin çocuk çizimleri üzerinde büyük ölçüde etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Kız öğrencilerin çizim becerilerinin erkek öğrencilerden daha gelişmiş olduğunu ifade etmektedir. Scott (1981) araştırmasında İnsan Çiz Testi'ne ilişkin 1977 yılına kadar ortaya çıkan yaklaşık 100 tane çalışmayı incelemiştir. Çalışmada kadın çizimlerinde kız çocukların çizim performansının erkek çocukları sürekli geride bıraktığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Dağlıoğlu ve Deniz (2011) okul öncesi öğrencilerin insan figürü çizimlerini gelişimsel olarak inceledikleri çalışmada, kız öğrencilerin insan figürü çiziminde erkek öğrencilerden daha hızlı gelişim gösterdiklerini öne sürmüşlerdir. Alanyazında bilişsel becerileri ölçen diğer testlerde de cinsiyet farklılıklarının olması dikkat çekmektedir. Rojahn ve Naglieri (2005), Amerika'da Naglieri Sözsüz Yetenek Testi'nin (Naglieri Nonverbal Ability Test) bir uygulamasını yapmışlardır. Çalışmalarının sonucunda 10-13 yaş aralığındaki kız çocukların erkek çocuklardan daha üstün bir performans sergilediği tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci alt amacı üstün zekalı çocukların Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne yönelik zihinsel değerlendirmelerin yapılmasıdır. Değerlendirme yapılırken çocukların ev, ağaç ve insan çizimlerinde yer alan detaylar puanlanmıştır. Puanlamaya yönelik zeka yaşları elde edildikten sonra buldukları yaş grubuyla kıyaslama yapılmıştır.

Tablo 13. Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne Yönelik Zeka Yaşı-Biyolojik Yaş Farkı

<i>Öğrenciler</i>	<i>Zeka Yaşı</i>	<i>Biyolojik Yaş</i>	<i>Zeka Yaşı – Biyolojik Yaş farkı</i>
Ö1	8 yıl 3 ay	8 yıl 7 ay	0,9
Ö2	8 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay	0,2
Ö3	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay	2,5
Ö4	7 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay	1,2
Ö5	7 yıl 9 ay	10 yıl 1 ay	-0,1
Ö6	7 yıl 3 ay	9 yıl 3 ay	1,3
Ö7	7 yıl 9 ay	9 yıl 5 ay	1,1

Ö8	7 yıl 6 ay	9 yıl	0,3
Ö9	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay	1,5
Ö10	8 yıl 3 ay	10 yıl 9 ay	0,4
Ö11	5 yıl	9 yıl 10 ay	0,5
Ö12	8 yıl 9 ay	9 yıl 6 ay	1,4
Ö13	6 yıl 9 ay	10 yıl	-0,4
Ö14	8 yıl 6 ay	10 yıl 4 ay	-0,8
Ö15	8 yıl	10 yıl 7 ay	-0,7
Ö16	9 yıl 3 ay	10 yıl 11 ay	-0,8
Ö17	8 yıl 3 ay	9 yıl 8 ay	-0,8
Ö18	7 yıl 9 ay	10 yıl 11 ay	-1,1
Ö19	7 yıl 3 ay	10 yıl 3 ay	0
Ö20	7 yıl 9 ay	10 yıl	0,3

Tablo incelendiğine çalışma grubundaki 20 üstün zekalı ilkökul öğrencisi arasından 12 öğrencinin Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi bağlamındaki zeka yaşlarının biyolojik yaşlarından fazla olduğu, 1 öğrencinin zeka yaşı ve biyolojik yaşının aynı olduğu, 7 öğrencinin zeka yaşının biyolojik yaşından daha düşük olduğu görülmüştür. Öğrencilerden %60'ının çizimlerinde kendi yaş gruplarına göre üstün başarı elde ettikleri tespit edilmiştir. Araştırmada Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'nin zihinsel değerlendirme yapmak için uygun olduğu ancak sonuçların güvenilirliği için testin tek başına zeka ölçmek için kullanılmasının uygun olmadığı sonuçlarına varılmıştır. Eyal ve Lindrgen de (1977) araştırmaları sonucunda Ev-Ağaç-İnsan testinin zihinsel yeteneğin sözel olmayan bir testi olarak potansiyel geçerliliği olduğunu, küresel ve izlenimci bir yöntem kullanılarak verimli ve güvenilir bir şekilde puanlanabileceğini öne sürmüşlerdir. Bieliauskas ve Moens (1961) Ev-Ağaç-İnsan testinin çocuklar için bir zeka testi olarak kullanımının geçerliliğini incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarında bu testin bireysel ölçümlerden daha çok grup ölçümleri için uygun olduğu görülmüştür. Bireysel zeka ölçümü yapılabilmesi için Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi puanlama sisteminde önemli değişiklikler yapılması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Araştırma sonuçlarına paralel olarak Bieliauskas ve Moens'in (1961) çalışmasında da farklı bir puanlama sistemiyle Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne yönelik zeka yaşı hesaplaması yapılmıştır.

Yapılan araştırmanın Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ne yönelik verileri incelendiğinde kız öğrencilerin zeka yaşları ve biyolojik yaşları arasındaki farkın erkek öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan 7 erkek öğrenci arasından yalnızca 2 kişinin çizimlerinde daha fazla detaya yer verdiklerinden zeka yaşının biyolojik yaşından fazla olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda, bu çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde kız çocukların erkek çocuklara kıyasla resim çizmeye daha ilgili oldukları görülmektedir. Lan ve Nagai (2019) 7-13 yaş arasındaki çocukların çizim tercihlerini ortaya çıkarmak için Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'ni kullanarak yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre resim çalışmalarına daha fazla ilgi gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın üçüncü alt amacı üstün zekalı çocukların Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ne yönelik zihinsel değerlendirmelerinin yapılmasıdır. Çocukların çizimlerdeki yaratıcılık ve resimlerde yer verilen detaylar incelenerek bir zeka yaşı elde edilmiştir. Bulunan zeka yaşı ile çocukların biyolojik yaşları karşılaştırılmıştır.

Tablo 14. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ne Yönelik Zeka Yaşı-Biyolojik Yaş Farkı

<i>Öğrenciler</i>	<i>Zeka Yaşı</i>	<i>Biyolojik Yaş</i>	<i>Zeka Yaşı – Biyolojik Yaş farkı</i>
Ö1	8 yıl 3 ay	8 yıl 7 ay	-0,4
Ö2	8 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay	-0,8
Ö3	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay	-1,2
Ö4	7 yıl 6 ay	9 yıl 4 ay	-1,8
Ö5	7 yıl 9 ay	10 yıl 1 ay	-2,2
Ö6	7 yıl 3 ay	9 yıl 3 ay	-2
Ö7	7 yıl 9 ay	9 yıl 5 ay	-1,6
Ö8	7 yıl 6 ay	9 yıl	-1,4
Ö9	7 yıl 3 ay	8 yıl 5 ay	-1,2
Ö10	8 yıl 3 ay	10 yıl 9 ay	-2,6
Ö11	5 yıl	9 yıl 10 ay	-4,1
Ö12	8 yıl 9 ay	9 yıl 6 ay	-0,7
Ö13	6 yıl 9 ay	10 yıl	-3,1
Ö14	8 yıl 6 ay	10 yıl 4 ay	-1,8
Ö15	8 yıl	10 yıl 7 ay	-2,7
Ö16	9 yıl 3 ay	10 yıl 11 ay	-0,8
Ö17	8 yıl 3 ay	9 yıl 8 ay	-1,5
Ö18	7 yıl 9 ay	10 yıl 11 ay	-2,2
Ö19	7 yıl 3 ay	10 yıl 3 ay	-3
Ö20	7 yıl 9 ay	10 yıl	-2,1

Tablo incelendiğinde çalışma grubundaki 20 üstün zekalı çocuğun tamamının test bağlamındaki zeka yaşının biyolojik yaşından daha az olduğu tespit edilmiştir. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nin araştırmada kullanılan puanlama yöntemi ile ilkökul yaş seviyesinde zihinsel süreçleri ölçmede başarısız olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çizimleri incelendiğinde daha çok duyuşsal boyutları analiz etmede kullanılabilecek detayların yer aldığı sonucuna varılmıştır. Bu testin duyuşsal alandaki özellikleri açığa çıkarmada kullanıldığı çalışmalara rastlanmaktadır. Sherbatyh ve Ermolenko (2016) araştırmalarında Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nin geçerliliğini incelemiştir. Çalışmalarında Buss-Durkee tarafından geliştirilen Düşmanlık Envanteri (Buss-Durkee Hostility Inventory, BDHI) ile Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ni karşılaştırmışlardır. Testlerden elde edilen sonuçlar saldırganlık konusunda benzer sonuçlar göstermemiştir ancak resimdeki detaylar incelendiğinde kağıt üzerinde oldukça büyük hayvan çizen bireylerin artan düzeyde sözlü saldırganlıklarının olduğu ve bireylerin ne kadar az uzuv çizerlerse olumsuzluğu ifade etme eğilimlerinin o kadar fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Teste yönelik bulgulara bakıldığında kız öğrencilerden %38'i ve erkek öğrencilerden %42'si çizdikleri hayvanın saldırgan olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Halmatov vd. (2020) Var Olmayan Hayvan Çiz Testi ile yetişkinlerin saldırganlık eğilimlerini araştırdıkları çalışmada erkeklerin çizimlerinde kadınların

çizimlerine göre daha fazla saldırganlık ipuçlarına rastlamışlardır. Ayrıca Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nin saldırganlığı ölçmek için kullanılan diğer standart testlerle birlikte uygulanmasının daha objektif sonuçlar vereceğini öne sürmüşlerdir. Halmatov (2020), çalışmasında 154 üniversite öğrencisinin Var Olmayan Hayvan Çiz Testi için çizdiği resimleri incelemiştir. Katılımcıların çizdiği resimler araştırmacı tarafından Var Olmayan Hayvan Testinin bazı anahtarları ışığında değerlendirilmiştir. Bu anahtarlar; çizilen resmin özgünlüğü; hatların genel durumu; çizilmiş hayvanın baş, göz, kulak, ayak, kol, kanat, diken, anten gibi organlarının durumu; ve hayvanın yaşam tarzıdır. Sonuçlar, erkek ve kadınların çizdiği resimlerin birçok yönden birbirinden farklı olduğunu göstermiştir. Araştırmacı kadınların resim yaparken daha yaratıcı erkeklerin ise daha gerçekçi olduğu sonuçlarını elde etmiştir.

Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'ndeki çizimler incelendiğinde kız öğrencilerin daha çok tavşan, kedi ve kuşa benzeyen çizimler yaptıkları, erkek öğrencilerin ise ejderha ve dinozora benzeyen çizimler yaptıkları görülmektedir. Levy ve Levy genç bireylerin yaptığı yaklaşık 2000 hayvan resmini incelemiştir (akt. Yavuzer, 1992). İncelemeleri sonucunda kızların daha çok kedi, köpek ve tavşan, erkeklerin ise daha çok yılan, at ve balık çizimlerine yer verdiklerini ortaya koymuştur. İki araştırmanın sonuçları dikkate alındığında kızların ilerleyen yaş gruplarında da benzer hayvanlar çizdikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmanın dördüncü alt amacında resim testlerinden elde edilen zeka yaşlarının zeka bölümleri hesaplanmıştır. Zeka ölçeklerinden 130 ve üzeri zeka bölümüne sahip olduğu tespit edilen bireyler üstün zekalı, 120 ve üzeri zeka bölümüne sahip olan bireyler ise özel yetenekli bireylerdir (MEB, 2009). Çalışma bulguları incelendiğinde Bir İnsan Çiz Testi'nde öğrencilerden 7 kişinin 130 ve üzeri zeka bölümüne sahip olduğu yani üstün zekalı olarak tanımlanabilecekleri görülmektedir. Bu test bağlamında 6 öğrencinin de 120 ve üzeri zeka bölümü ile özel yetenekli olarak tanımlaması yapılabilmektedir. Ev-Ağaç-İnsan Testi'nin verileri incelendiğinde 1 öğrencinin 120 ve üzeri zeka bölümüne sahip olduğu ve böylelikle özel yetenekli olarak adlandırılacakları görülmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar özetlenecek olursa kullanılan puanlama ölçeği ile üstün zekalı öğrencilerin yaşlılarından üstün performans göstermede Bir İnsan Çiz Testi'nin %95 oranında, Ev-Ağaç-İnsan Çiz Testi'nin %60 oranında doğru sonuçlar verdiği görülmektedir. Var Olmayan Hayvan Çiz Testi ise ilkökul yaş grubunda ve kullanılan puanlama ölçeğiyle doğru sonuçlar vermemiştir. Cinsiyet faktörü değerlendirildiğinde üç testte de kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha detaylı çizimler yaptıkları sonucuna varılmıştır.

İlkökul öğrencilerinin zeka düzeylerinin belirlenmesinde alternatif bir yöntem olarak resim analizinin kullanılabilirliğinin araştırıldığı bu çalışmada tespit edilen sonuçlara göre araştırmacılara ve uygulayıcılara şu öneriler sunulmuştur:

- MEB tarafından üstün zekalı bireylerin tanınmasında resim analizi yöntemi bir alternatif olarak kullanılabilir.
- Çocuk resimlerini zeka yaşı analizinde değerlendirecek olan araştırmacıların resim analizi alanında eğitimli kişiler olması gerekmektedir.
- Öğretmenlere resim analizi konusunda detaylı seminerler verilebilir.
- Bu araştırmada 20 üstün zekalı ilkokul öğrencisi ile çalışılmıştır. Daha büyük bir grupla çalışılarak araştırma kapsamı genişletilebilir.
- İlkokul düzeyindeki öğrencilerle sınırlı kalan bu çalışma diğer eğitim düzeylerinde de yürütülebilir.
- Bu araştırmada Akdeniz'in doğusundaki bir ilde bulunan öğrenciler ile çalışılmıştır. Farklı illerden ve bölgelerden çalışmalar yapılarak araştırmanın kapsamı genişletilebilir.
- Nitel araştırma yöntemiyle yapılan bu çalışma nicel yöntemle desteklenerek karma bir çalışma yürütülebilir.
- Var Olmayan Hayvan Testi'ne yönelik yeni bir puanlama ölçeği geliştirilebilir.
- Bu araştırmada resim testlerinden Bir İnsan Çiz, Ev-Ağaç-İnsan Çiz ve Var Olmayan Hayvan Çiz testleri kullanılmıştır. Yapılacak araştırmalarda diğer resim testlerine yönelik çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abacı, O. (2006). *Okul öncesi dönem çocuklarında görsel sanat eğitimi*. Morpa Kültür.
- Abell, S. C., Von Briesen, P. D., & Watz, L. S. (1996). Intellectual evaluations of children using human figure drawings: an empirical investigation of two methods. *Journal of Clinical Psychology, 52(1)*, 67-74.
- Akay, C., & Ültanır, E. (2010). Andragojik temellere dayalı kolaylaştırılmış okuma-yazma eğitimi (KOYE) sürecine yönelik KOYE eğitimcilerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2)*, 75-88. Doi: 10.17860/efd.82884
- Alan, Ö. (2021). *Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi motivasyonlarının ve empati düzeylerinin kişiler arası problem çözme becerisi ile ilişkisi*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Alkan, P. (2014). Wechsler Sözel Olmayan Yetenek Ölçeği (WSOYÖ) ve Kaufman Kısa Ölçeği-İkinci Sürüm (KBIT-2). *Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Araştırma ve Geliştirme Laboratuvarı*. https://prezi.com/gkigzoqjw_rx/wechsler-sozel-olmayan-yetenek-olcegi
- Anadolu Ajansı, (2014, Haziran). *MEB zekayı yeni testlerle belirleyecek*. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/meb-zekayi-yeni-testlerle-belirleyecek/148932>.
- Anlar, B., Bayoğlu, B., & Yalaz K. (2007). *Türk çocuklarına uyarlanmış Denver II Gelişimsel Tarama Testi el kitabı*, HÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.B.D. Çocuk Nörolojisi Ünitesi ve Gelişimsel Çocuk Nörolojisi Derneği, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.
- Arad, D. (2004). If your mother were an animal, what animal would she be? Creating play stories in family therapy: the animal attribution story- telling technique (aastt). *Family Process, 43(2)*, 249-263.
- Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1)*.
- Ataman, A., Dağlıoğlu, E., & Şahin, F. (2014). *Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler konusunda bilinmesi gerekenler*. Vize Yayınları.
- Aydın, A. (1999). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Baykoç Dönmez, N. (2012). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Eğitim Kitap.
- Baykoç Dönmez, N. (2014). *Üstün; akıl, , deha, yetenek, dahiler-savantlar gelişimleri ve eğitimleri*. Vize Yayıncılık.

- Bieliauskas, V. J., & Moens, J. E. F. (1961). An investigation of the validity of the HTP as an intelligence test for children. *Journal of Clinical Psychology*, 17(2), 178-180.
- Bildiren, A., & Uzun, M. (2007). Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesine yönelik bir tanılama yönteminin kullanılabilirliğinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 31-39
- BİLSEM Online. (2019, Mayıs). *WNV Çocuklar için Zeka Testi ve Örnekleri (Wechsler Nonverbal)*. <https://bilsemonline.com/blog/wnv-cocuklar-icin-zeka-testi-ve-orneklere-wechsler-nonverbal>
- Brody, N. (2003). Construction validation of the sternberg triarchic abilities test: comment and reanalysis, *Intelligence*, 31(4), 319-329.
- Bümen, N. T. (2005). *Okulda çoklu zekâ kuramı*, Pegem Yayıncılık.
- Büyükalın, S. F. (2003). Çoklu zekâ kuramı. *Eğitim ve Denetim Dergisi*, 1, 1-18..
- Cansever, G. (1982). Klinik psikolojisinde değerlendirme teknikleri. *İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları*, 10-17.
- Cascianelli, N. (2022). *Exploring giftedness : implementing and re-designing a schoolwide enrichment model*, [Doctoral Theses]. University of Cambridge.
- Catte, M. (1998). *Emotional indicators in children's human figure drawings : an evaluation of the draw-a-person test*. [Doctoral thesis], University of York.
- Ceci, S. J. (1990). On intelligence... more or less, a bioecological treatise on intellectual development, Englewood Cliffs, *Prentice Hall*, 12, 342.
- Clark, G., & Zimmerman, E. (2004). *Teaching talented art students: Principles and practices*. Teachers College Press.
- Cox, M. V. (1998). Drawings of people by Australian Aboriginal children: The inter-mixing of cultural styles. *Journal of Art & Design Education*, 17(1), 71-79.
- Crusco, M. (2013). *Draw-A-Person: Screening procedure for emotional disturbance*. London: Centre for Longitudinal Studies.
- Çağlar, D. (2004a). Üstün zekâlı çocukların özellikleri. *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı* (343-350), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Çankırılı, A. (2022). *Çocuk Resimlerinin Dili*. Zafer Yayınları.
- Çetin, O., & Tortop, H. S. (2019). Üstün zekâlıların aile içi yaşantılarını ve gelecek tasarımlarını açığa çıkarmada resim analizinin rolü. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 5(3), 1-10.

- Çiçek, T. (2022). *Anadolu masallarında yer alan değerlerin okul öncesi dönemde resim analizi yöntemi ile incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Dağlıoğlu, H. E., & Metin, N. (2002). Anaokuluna devam eden beş-altı yaş grubu çocuklar arasından matematik alanında üstün yetenekli olanların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Dağlıoğlu, H. E., & Deniz, Ü. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının insan figürü çizimlerinin gelişimsel açıdan cinsiyete göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 16-30.
- Davaslıgil, Ü. (2000). Üstün ve özel yetenekli çocuklara ilişkin alt komisyonu, 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, *İstanbul Çocuk Raporu*, İstanbul Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davaslıgil, Ü., Uzun, M., Çeki, E., Köse, A., Çapkan, N., & Sirin, M. R. (2004). Üstün yetenekli çocukların eğitim tarihi içindeki yeri. *Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespiti Komisyonu Ön Raporu*, Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davaslıgil, Ü. (2016). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi. G. Akçamete (Ed.), *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim* (6. Baskı s.545-592), Kök Yayıncılık.
- Deary, I. (2000). *Looking down on human intelligence: From psychometrics to the brain* (Vol. 36). OUP Oxford.
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitimde yeni yönelimler*. Pegem Yayıncılık.
- Deveci, E. (2008). *Öğretim stillerinin farklı zekâ türlerine sahip 6. sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji ders başarıları ile ilişkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Dilci, T. (2014). *Aile içi yaşamın çocuk resimlerindeki izi*. İdeal Kültür Yayıncılık.
- Doğru Yıldırım, S.S., Turcan, A.İ., Aslan, E., & Doğru, S. (2006). Çocukların resimlerindeki aileyi tanımlama durumlarının değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 223-235.
- Erdik, E. (2016). Güney Kore'de üstün zekâlılar eğitimi ve Han Nehri mucizesi: gezi notları. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 3(2), 1-67.
- Ergin, T. (2003). *Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System - CAS): Beş yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenilirlik ve norm çalışması*, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Ersoy, Ö., & Avcı, N. (2004). Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler. (Hazırlayanlar: Mustafa Ruhi Şirin, Adnan Kulaksızoğlu ve Ahmet Emre Bilgili). *Üstün*

- Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. (I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi:1), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 63, 195-210.
- Eyal, C., & Lindgren, H. C. (1977). The House-Tree-Person Test as a measure of intelligence and creativity. *Perceptual and motor skills*, 44(2), 359-362.
- Franzen, R. J. (1999). *Self-perceptions of multiple intelligences among students from a middle school in the Midwest*. University of South Dakota.
- Galton, F. (1870). *Hereditary genius: An inquiry into its laws and consequences*. D. Appleton.
- Galton, F. (1891). *Hereditary genius*. D. Appleton.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind, the theory of multiple intelligences*. Harper Collins Publishers.
- Gardner, H. (2010). *Çoklu zekâ kuramı zihin çerçeveleri*. (2. Baskı). (Ebru Kılıç Çev.). Alfa Yayınevi.
- Gardner, H., (1999). *Intelligence reframed: multiple intelligences for the 21th century*. New York: Basic Books.
- Genç, M. A. (2017a). Üstün yetenekli öğrencilerin resim uygulamalarında zekâ. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 643-655.
- Genç, M. A. (2017b). Görsel sanatlarda yetenekli öğrenciler ile zihinsel yetenekli öğrencilerin resim becerilerinin karşılaştırmalı analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 679-692.
- Getzels, J. W., & Jackson, R. W. (1962). *Creativity and intelligence*. New York: John Wiley.
- Goleman, D. (2000). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir?* (B.S. Yüksel, Çev.). Varlık Yayınları.
- Gökdemir, S. (2017). *Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılama sürecinin öğretmen veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Göлтаş, S. (2021). *Resim analizi eğitiminin okul öncesi öğretmenlerinin çocuk resimlerini analiz etme becerileri üzerine etkisi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw- Hill Book Co.

- Gürel, E., & Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Journal of International Social Research*, 3(11), 336-356.
- Gürpınar, N. (2006). *Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 8 yaş grubu için ön norm çalışması ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bilişsel değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Güven, G. (2009). *Okul öncesi çocuklarının insan ve aile resmi çizimlerinin değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Halmatov, S. (2020). Evaluation of the pictures drawn by adults for 'non-existent animal' test by gender. *European Journal of Educational Research*, 9(3), 1115-1125. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.9.3.1115>
- Halmatov, S., Keşci, Z., & Pınar, A.K.A. (2020). Yetişkinlerin saldırganlık eğilimlerinin var olmayan hayvan çiz testi aracılığıyla değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 207-216.
- Halmatov, S. (2023). *Çocuk resimleri ve psikolojik resim testleri* (9. Baskı), Pegem Akademi Yayınları.
- Hürsever, A.M. (2007). *Kaufman Kısa Zeka Testi (Kaufman Brief Intelligence Test - K.Bit) 7 8 yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışmaları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- İyison, G. (2020). *İlkokul öğrencilerinin yaptıkları resimlerde sınıf öğretmeni algısı*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Kaner, S., Bayraklı, D., Diken, İ., & Çelik, S. (2012), *Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Geliştirilen ve Uyarlanan Ölçme Araçları*, Maya Akademi
- Karaca, D., & Sezginsoy, B. (2005). Bilim sanat merkezlerindeki proje çalışmalarının yeri, önemi ve değerlendirilmesi. *1. Fen ve Teknoloji Eğitimi Sempozyumu*, Ankara.
- Karakaş, S. (2017). *Kaufman Brief Intelligence Test-II - Kaufman Kısa Zeka Testi-2*. <https://www.psikolojisozlugu.com/kaufman-brief-intelligence-test-ii-kaufman-kisa-zeka-testi-2>
- Kaufman, A. S. (2000). Intelligence tests and school psychology: Predicting the future by studying the past. *Psychology in the Schools*, 37(1), 7-16.
- Kaufman, A. S., & Kaufman, N. L. (2004). *Kaufman Brief Intelligence Test. Second Edition*. Bloomington, Pearson, Inc.
- Koppitz, E. M., & De Moreau, M. (1968). A comparison of emotional indicators on human figure drawings of children from Mexico and from the United States. *Revista Interamericana de Psicología*, 2(1), 41-48.

- Kural, E. (2020). *Çoklu Zekâ kuramına dayalı fen öğretiminin akademik başarıya ve derse yönelik tutuma etkisi: bir meta-analiz çalışması*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Machover, K. (1949). *Personality projection in the drawing of the human figure: A method of personality investigation*. Charles C Thomas Publisher. <https://doi.org/10.1037/11147-000>
- Mathijssen, A. C. S., Feltzer, M. J. A., & Hoogeveen, L. (2018). Identifying highly gifted children by analyzing human figure drawings: A literature review and a theoretical framework. *Psychological Test and Assessment Modeling*, 60(4), 493–515.
- MEB. (2001). *Bilim ve sanat merkezi yönergesi*. Ankara.
- MEB. (2009). *Meslekî eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi bilişsel gelişim*, Ankara
- MEB. (2012). *Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında uluslararası politika ve uygulamaların incelenmesi ve değerlendirilmesi raporu*., http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_02/12114109_stnyeteneklerine_iyi.pdf
- Mertol, H. (2014). *Türkiye ve ABD’de üstün zekalı çocuklara sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin görüş ve uygulamaları (Hope Projesi ve Bilsem Örneği)*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Moore, A. D. (1992). Gifted and Talented Children and Youth. Lyndal Mc Bullock (Ed.). *Exceptionalities in Children and Youth*. Allyn and Bacon Inc. 420-448.
- Muhina, V. S. (1981). Görsel sanat etkinlikleri ile çocuğun sosyal deneyim kazanması. *Moskova Pedagoji Dergisi*. 240.
- Mumcuoğlu, Ö. (2002). *Bar-on Duygusal Zeka Testi’nin Türkçe dilsel eşdeğerlik, güvenirlik ve geçerlik Çalışması*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Naglieri, J. (2001). *Cognitive Assessment System Administration And Scoring Manual*. Itasca, Illinois: Riverside Publishing.
- Naglieri, J., & Das, J.P. (1997). *Cognitive assessment system interpretive handbook* itasca, Illinois: Riverside Publishing.
- Oğuz Sarialp, D. (2016). Çocuk resimleri yorumlama ve psikolojik resim testleri eğitimi. *Aknet Akademi*. <https://www.aknetavrupa.com.tr/egitimler/resim-analizi-ve-psikolojik-testler>.

- Oral, B. (2001). Branşlarına göre üniversite öğrencilerinin zekâ alanlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 26(122), 19-31.
- Ömeroğlu, E. (1993). Okul Öncesinde Üstün Çocuklar ve Eğitimi. 9. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Eğitimi Semineri. 115-120. Ya-Pa Yayıncılık.
- Öner, N. (1997). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testler*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özet, B. (2022). 7-9 yaş çocukların pandemi sürecinde deneyimledikleri uzaktan eğitimin sosyal gelişimlerine etkisinin resim analizi aracılığıyla incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Özgüven, İ.E. (1998). *Psikolojik Testler*. Pdrem Yayınları.
- Özlu, A. K. (2015). *Çocukların hastaneye yatmaya bağlı gelişen kaygı düzeylerini resim çizme yöntemiyle incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Özyaprak, M. (2006). *Zihinsel güçleri ve yeterlilikleri gözlem yoluyla keşfetme testinin uzamsal-analitik boyutunun a-2 ve 3-5 formlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul üniversitesi.
- Papadakis, M. E. (1989). *Development of children’s drawings in relation to gender and culture*. University of Birmingham.
- Passow, A. H., & Rudnitski, R. A. (1993). *State policies regarding education of the gifted as reflected in legislation and regulation. Collaborative research study* (CRS93302). ERIC Clearinghouse.
- Phillips, E. D. (2001). *The educational needs of gifted children*, [Doctoral theses]. University of Warwick.
- Renzulli, J. S. (2002). Emerging conceptions of giftedness: Building a bridge to the new century. *Exceptionality*, 10(2), 67-75.
- Rojahn, J., & Naglieri, J. A. (2006). Developmental gender differences on the Naglieri Nonverbal Ability Test in a nationally normed sample of 5-17 year olds. *Intelligence*, 34(3), 253–260. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2005.09.004>
- Saban, A. (2002). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim*. Nobel Yayıncılık.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekalılar özellikleri tanılamları eğitimleri* (4. Baskı), Vize Yayıncılık.
- Sak, U., Sezerel Bal, B., Ayas, M. B., Tokmak, F., Özdemir, N. N., Demirel Gürbüz, Ş., & Öpengin, E. (2016). *Anadolu Sak Zekâ Ölçeği uygulayıcı kitabı*. Anadolu Üniversitesi ÜYEP Merkezi, Eskişehir.

- Sarı, H.G. (2021). *Lise öğrencilerinin çoklu zeka alanları ve sporda yaşam becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yozgat Bozok Üniversitesi.
- Sattler, J. M. (2001). *Assessment of children: Cognitive applications*. Jerome M Sattler Publisher.
- Savaşan, G. (2006). *Kaufman Kısa Zeka Testi (Kaufman Brief Intelligence Test – K-Bit) 9-10 yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışmaları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Scott, L. H. (1981). Measuring intelligence with the Goodenough-Harris Drawing Test. *Psychological bulletin*, 89(3), 483.
- Sherbatyh, Y., & Ermolenko, P. (2016). Problema otsenki validnosti proektivnogo testa “risunok nesushestvuyushogo jivotnogo”. *Vestnik o Pedagogike i Psihologii Yujnii Sibirii*, 4(3), 112-7.
- Sıcak, A., (2014). Üstün yetenekli öğrencilerin aday gösterme sürecinde öğretmen gözlem puanlarının TKT 7-11 ve WISC-R puanlarını yordayıcılık gücünün incelenmesi, *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 1(1), 7-12.
- Sondergaard, E., & Reventlow, S. (2019). Drawing as a facilitating approach when conducting research among children. *International Journal of Qualitative Methods*.
- Soygür, E. (2021). *Bilsem'e giden özel yetenekli çocukların ailelerinin bilsem eğitimine ilişkin görüş ve önerileri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Sternberg, R. J. (Ed.). (2000). *Handbook of intelligence*. Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2003). *Wisdom, intelligence and creativity synthesized*. New York: Cambridge University Press.
- Şahin, F. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler ve özellikleri hakkında bilgi düzeylerini arttırmaya yönelik eğitim programının etkililiği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Şirin, A. (2018). *Görsel sanatlar alanında üstün (özel) yetenekli çocukların tanılanmasında kullanılacak kriterlerin uzman görüşleriyle belirlenmesi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Tarhan, S., & Kılıç, Ş. (2014). Üstün yetenekli bireylerin tanılanması ve Türkiye'deki eğitim modelleri, *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 27-43.
- Temel, Z. F., Ersoy, Ö., Avcı, N., & Turla, A. (2004). *Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA)*, Rekmay Ltd. Şti.

- Tetik, A. (2023). *İlkokul öğrencilerinin sürdürülebilir çevre algılarının resim analizi aracılığıyla belirlenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Tirri, K., & Kuusisto, E. (2013). How Finland serves gifted and talented pupils. *Journal for the Education of the Gifted*, 36(1), 84-96.
- Toker, F. (1968). *Zeka Kuramları*. MEB Yayınları.
- Trochim, W. M., & Donnelly, J. P. (2001). *Research methods knowledge base* (Vol. 2). Macmillan Publishing Company, New York: Atomic Dog Pub.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), (2012). *Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Uysal, E., & Eryılmaz, A. (2006). Yedinci ve onuncu sınıf öğrencilerinin kendini değerlendirmesiyle bulunan çoklu zeka boyutları üzerine bir çalışma, *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 230-239.
- Venger, A. (2011). *Psikolojik resim testleri: Resimli rehber*. Moskova Vlados Yayınevi.
- Vural, B. (2004). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zekâ*, Hayat yayıncılık.
- Webb, J. T., Meckstroth, E. A., & Tolan, S.S. (1994). *Guiding The Gifted Child*. Arizona: Gifted Psychology Press.
- Wei, M., & Dzen, A. (2013). Cultural and age differences of three groups of taiwanese young children's creativity and drawing. *Psychological Reports: Relationships & Communications*, 112(3), 900-912.
- Yavuzer, H. (1993). *Ana-Baba ve Çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1992). *Resimleriyle çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Raporu

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı ARAŞTIRMA İZİNİ DEĞERLENDİRME FORMU	
Araştırma Sahibinin;	
Adı ve Soyadı	Adviye Nida YILDIZ
İletişim Adresi (İzin belgesinin gönderileceği adres)	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Telefon Numarası	
E-Posta Adresi	
Bağlı Bulunduğu Kurum/Üniversite/Enstitü	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Araştırma Yapılacak İlçeler	Dulkadiroğlu
Araştırma Yapılacak Eğitim Kademesi (Anaokulu-İlkokul-Ortaokul-Lise)	BİLSEM
Çalışma Grubu (Öğretmen/Öğrenci/İdareci)	Öğrenciler
Araştırmanın Konusu	"İlkokul Öğrencilerinin Zeka Düzeylerinin Belirlenmesinde Alternatif Bir Yöntem: Resim Çizme"
Araştırmanın Süresi	2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı
Çalışmanın Türü (Bireysel / Üniversite Onaylı)	Üniversite Onaylı Çalışma
Üniversite / Kurum Onayı (Var / Yok)	Var
Çalışma Türü (Araştırma/Proje/Ödev/Tez)	Tez
Veri Toplama Araçları	Çocukların Çizeceği Resimler
Etik Kurulu Raporu (Var / Yok)	Var
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırma kapsamında; Kahramanmaraş iline bağlı Dulkadiroğlu ilçesinde bulunan Nuri Pakdil Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören öğrencilere , 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, " İlkokul Öğrencilerinin Zeka Düzeylerinin Belirlenmesinde Alternatif Bir Yöntem: Resim Çizme " konulu veri toplama çalışmalarının, konulu veri toplama çalışmalarının, eğitim-öğretim aksatılmadan pandemi kurallarına uygun olarak yüzüze veya online olarak yapılması komisyonumuzca uygun görülmüştür.	
Komisyon Kararı	Oy Birliği ile Alınmıştır.

Ek 2. Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri Eğitimi Sertifikası

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM VE DANIŞMANLIK HİZMETLERİ
MERKEZİ

BAŞKENT UNIVERSITY
EDUCATION AND CONSULTING
CENTER

ÇOCUK RESİMLERİ ANALİZİ VE PSİKOLOJİK RESİM TESTLERİ SERTİFİKASI
CERTIFICATE OF TRAINING ON INTERPRETATION OF CHILDREN'S DRAWINGS AND
PSYCHOLOGICAL TESTS THROUGH DRAWING

This certificate is awarded to
ADVİYE NİDA YILDIZ

has participated in 48 Hours (distant) and 12 Hours
(formal) of Training Program "**Interpretation of**
Children's Drawings and Psychological Tests
Through Drawing" organized by Başkent University
Education and Consultancy Center and has been entitled
to receive this certificate upon successfully passing the
exam.

PROF.DR. ALİ HALICI
DIRECTOR

PROF.DR. ALİ HABERAL
RECTOR

Bu belgenin aslı yandaki QR kod ile doğrulanabilir.

Barkod No: UN_04130201168110045801

20215/21-344

Ek 3. Resim Testleri Puanlama Ölçütleri

BİR İNSAN ÇİZ TESTİ

1. Baş var mı?
2. Bacaklar var mı? 3. Kollar var mı?
- 4a. Gövde var mı?
- 4b. Gövde boyu eninden uzun mu?
- 5a. Omuzlar belirtilmiş mi?
- 5b. Kollar ve bacaklar her ikisi de belirtilmiş mi?
- 5c. Bacaklar gövdeye iliştilmiş mi?
- 5d. Kollar gövdeye doğru noktadan iliştilmiş mi?
- 6a. Boyun var mı?
- 6b. Boyun iki çizgi ile birleştirilmiş mi?
- 7a. Gözler var mı?
- 7b. Burun var mı?
- 7c. Ağız var mı?
- 7d. Ağız ve burun her ikisi de iki boyutlu gösterilmiş mi?
- 7e. İki dudak gösterilmiş mi?
- 7f. Burun delikleri var mı?
- 8a. Saçları var mı?
- 8b. Saçlar başın çevresinden daha fazla yerinde var mı?
- 8c. Saçların gösterilme şekli karalamadan daha iyi mi?
- 9a. Giyim var mı?
- 9b. Giyimin iki parçası (alt-üst) net mi?
- 9c. Kollar ve pantolon gösterildiğinde şeffaflık yok mu?
- 9d. 4-5 giyim eşyası gösterilmiş mi?
- 9e. Giyimin bütün takımı yapılmış mı?
- 10a. Parmaklar gösterilmiş mi?
- 10b. Parmaklar doğru sayıda gösterilmiş mi?
- 10c. Parmaklar doğru sayıda, boyu genişliğinden fazla, içine aldığı açı 180°yi aşmamış mı?
- 10d. Parmaklar ve kol uzunluğu orana uygun mu?
- 11a. Kol eklemi gösterilmiş, dirsek omuz veya her ikisi de var mı?
- 11b. Ayak ve eklemleri gösterilmiş, kalça veya her ikisi de var mı ?
- 12a. Topuk gösterilmiş mi?
- 12b. Kolların oranı yerinde mi?
- 12c. Bacakların oranı yerinde mi ?
- 12d. Ayakların oranı yerinde mi?
- 12e. Kollar ve bacaklar her ikisi de iki boyutlu gösterilmiş mi?

- 13a. Hareki koordinasyon; birleşme olmaksızın, çizgiler oldukça kuvvetli belirtilmiş mi?
- 13b. Hatlar kuvvetli çizgilerle çizilmiş, eklemler yerinde mi?
- 13c. Baş hatları belirgin ve kaba bir daireden daha düzgün mü? (gövde de bir elips yada bir daire olmamalı)
- 13d. Gövdenin ana hatları oldukça kuvvetli belirtilmiş mi?
- 13e Bacak ve ayakların ana hatları yerinde mi?
- 13f. Ana hatlar doğru, ortada yüz simetrik, burun ağzın üstünde ve ortada mi?
- 14a. Kulak var mı?
- 14b. Kulak yerinde ve orantılı mı?
- 15.a Kaş ve kirpikler gösterilmiş mi?
- 15b. Kaş ve kirpikler orantılı mı?
- 15c. Göz bebeği var mı?
- 15d. Profil resimlerde gözler bakış yönüne yöneltilmiş mi?
- 16a. Çene ve alın gösterilmiş mi?
- 16b. Çeneni çıkıntısı gösterilmiş mi?
- 17a. Birden fazla yanlışsız profil çizebilmiş mi?
- 17b. Doğru profil çizebilmiş mi?

EV-AĞAÇ-İNSAN ÇİZ TESTİ

1. a. Ev çizdi mi?
1. b. Ağaç çizdi mi?
1. c. İnsan çizdi mi?
2. a. Ev çizimi orantılı mı?
2. b. Ağaç çizimi orantılı mı?
2. c. İnsan çizimi orantılı mı?
3. Resimde yer çizgisi oluşturmuş mu?
4. a. Evin çatısı var mı?
4. b. Evin bacası var mı?
4. c. Kapı var mı?
4. d. Pencere var mı?
4. e. Katlar arasında katları ayıran çizgi yok mu?
4. f. Perde var mı?
4. g. Panjur var mı?
4. h. Balkon var mı?
4. i. Duvar var mı?
5. Duvarın içindekiler görünmüyor mu?
6. Kapı ve pencere uzunlukları oranlı mı?
7. Ağacın gövdesi var mı?
8. a. Ağacın dalları var mı?
8. b. Ağacın dalları oranlı mı?
9. a. Ağacın yaprakları var mı?
9. b. Ağacın yaprakları oranlı mı?
10. Ağaçta meyve var mı?
11. Ağacın kökleri var mı?
12. Baş var mı?
13. Bacaklar var mı?
14. Kollar var mı?
15. Gövde var mı?
16. Omuzlar belirtilmiş mi?
17. Boyun var mı?
18. Göz var mı?
19. Burun var mı?
20. Ağız var mı?
21. Saçları var mı?
22. Giyim var mı?
23. a. Parmaklar var mı?

23. b. Parmaklar doğru sayıda mı?
24. Kulak var mı?
25. Ana hatlar doğru, ortada yüz simetrik, burun ağzın üstünde ve ortada mı ?
26. Kolların oranı yerinde mi?
27. Bacakların oranı yerinde mi?
28. Başın vücuda oranı normal mi?
29. Baş hatları belirgin ve kaba bir daireden daha düzgün mü?
30. Kollar ve bacaklar her ikisi de iki boyutlu gösterilmiş mi?
31. Gövdenin ana hatları oldukça kuvvetli belirtilmiş mi?
32. Bacak ve ayakların ana hatları yerinde mi?

VAR OLMAYAN BİR HAYVAN ÇİZ TESTİ

1. Bilinen bir varlığa benzerliği var mı?
2. Hayal ürünü mü?
3. Havada yaşar mı?
4. Karada yaşar mı?
5. Suda yaşar mı?
6. Farklı ortamlarda yaşayabilir mi?
7. Hem havada hem karada yaşar mı?
8. Hem havada hem suda yaşar mı?
9. Hem karada hem suda yaşar mı?
10. Havada, karada ve suda yaşar mı?
11. Kafa var mı?
12. Gövde var mı?
13. Ayaklar var mı?
14. Bacak var mı?
15. Kanat var mı?
16. Kuyruk var mı?
17. Kafa ve gövde oranlı mı?
18. Ayak ve bacak oranlı mı?
19. Başın vücuda oranı normal mi?
20. Saldırgan mı?
21. Uysal mı?
22. Derisi dikenli mi?
23. Derisi tüylü mü?
24. Derisi kaygan mı?
25. Etçil mi?
26. Otçul mu?
27. Hepçil mi?
28. Pençesi var mı?
29. Ağız var mı?
30. Burun var mı?
31. Kulak var mı?
32. Göz var mı?
33. Parmaklar var mı?
34. Ana hatlar doğru, ortada yüz simetrik, burun ağzın üstünde ve ortada mı ?

Ek 4. Puanlama Ölçekleri

BİR İNSAN ÇİZ TESTİ PUANLAMA ÖLÇEĞİ

Puan	Zeka Yaşı	Ay
1	3.3	39 AY
2	3.6	42 AY
3	3.9	45 AY
4	4	48 AY
5	4.3	51 AY
6	4.6	54 AY
7	4.9	57 AY
8	5	60 AY
9	5.3	63 AY
10	5.6	66 AY
11	5.9	69 AY
12	6	72 AY
13	6.3	75 AY
14	6.6	78 AY
15	6.9	81 AY
16	7	84 AY
17	7.3	87 AY
18	7.6	90 AY
19	7.9	93 AY
20	8	96 AY
21	8.3	99 AY
22	8.6	102 AY
23	8.9	105 AY
24	9	108 AY
25	9.3	111 AY
26	9.6	114 AY
27	9.9	117 AY
28	10	120 AY
29	10.3	123 AY
30	10.6	126 AY
31	10.9	129 AY
32	11	132 AY
33	11.3	135 AY
34	11.6	138 AY
35	11.9	141 AY

36	12	144 AY
37	12.3	147 AY
38	12.6	150 AY
39	12.9	153 AY
40	13	156 AY
41	13	156 AY
42	13	156 AY
43	...	...

EV-AĞAÇ-İNSAN TESTİ PUANLAMA ÖLÇEĞİ

Puan	Zeka Yaşı	Ay
1	3.3	39 AY
2	3.6	42 AY
3	3.9	45 AY
4	4	48 AY
5	4.3	51 AY
6	4.6	54 AY
7	4.9	57 AY
8	5	60 AY
9	5.3	63 AY
10	5.6	66 AY
11	5.9	69 AY
12	6	72 AY
13	6.3	75 AY
14	6.6	78 AY
15	6.9	81 AY
16	7	84 AY
17	7.3	87 AY
18	7.6	90 AY
19	7.9	93 AY
20	8	96 AY
21	8.3	99 AY
22	8.6	102 AY
23	8.9	105 AY
24	9	108 AY
25	9.3	111 AY
26	9.6	114 AY
27	9.9	117 AY

28	10	120 AY
29	10.3	123 AY
30	10.6	126 AY
31	10.9	129 AY
32	11	132 AY
33	11.3	135 AY
34	11.6	138 AY
35	11.9	141 AY
36	12	144 AY
37	12.3	147 AY
38	12.6	150 AY
39	12.9	153 AY
40	13	156 AY
41	13.3	159 AY
42	13.6	162 AY
43	13.9	165 AY
44	14	168 AY
45	14.3	171 AY
46	14.6	174 AY
47	14.9	177 AY
48	...	...

VAR OLMAYAN HAYVAN ÇİZ TESTİ PUANLAMA ÖLÇEĞİ

Puan	Zeka Yaşı	Ay
1	3.3	39 AY
2	3.6	42 AY
3	3.9	45 AY
4	4	48 AY
5	4.3	51 AY
6	4.6	54 AY
7	4.9	57 AY
8	5	60 AY
9	5.3	63 AY
10	5.6	66 AY
11	5.9	69 AY
12	6	72 AY
13	6.3	75 AY
14	6.6	78 AY

15	6.9	81 AY
16	7	84 AY
17	7.3	87 AY
18	7.6	90 AY
19	7.9	93 AY
20	8	96 AY
21	8.3	99 AY
22	8.6	102 AY
23	8.9	105 AY
24	9	108 AY
25	9.3	111 AY
26	9.6	114 AY
27	9.9	117 AY
28	10	120 AY
29	10.3	123 AY
30	10.6	126 AY
31	10.9	129 AY
32	11	132 AY
33	11.3	135 AY
34	11.6	138 AY
35	...	...

Ek 5. Çalışmada Kullanılan Öğrenci Resimleri

Öğrenciler

Bir İnsan Çiz Testi

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

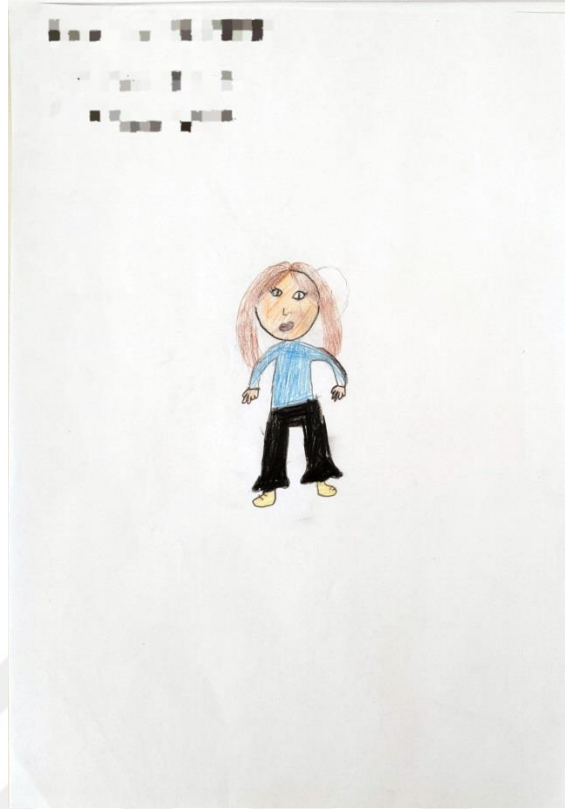

Ö8

Ö9

Ö10

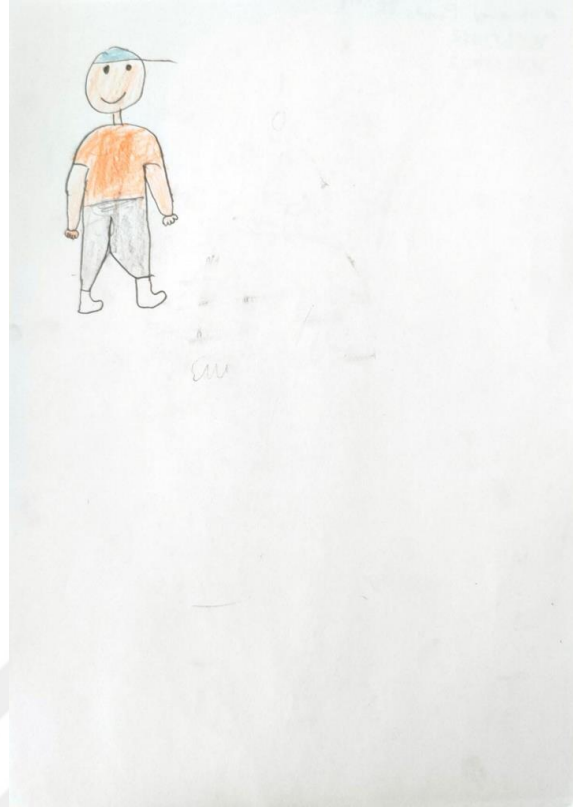
Ö11

Ö12

Ö13

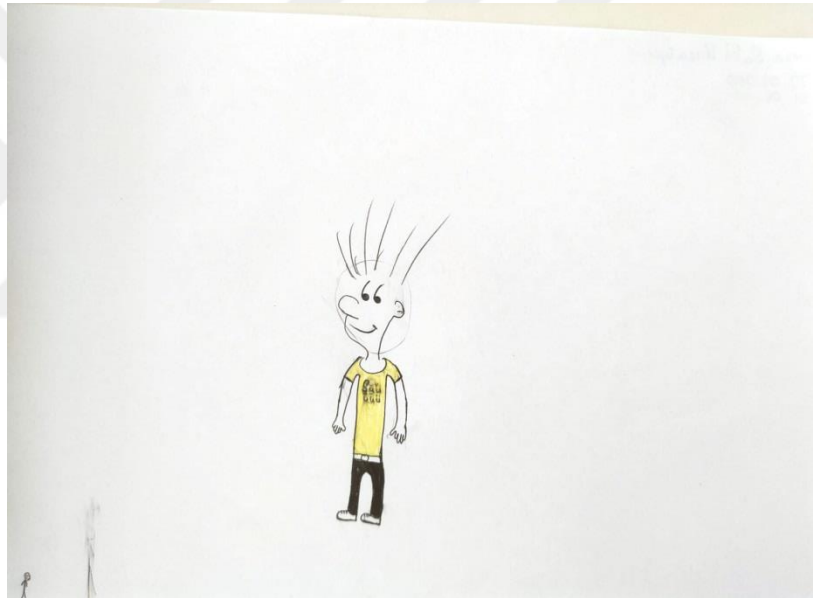
Ö14

Ö15

Ö16

Ö17

Ö18

Ö19

Ö20

Ö1

Ö2

Ö3

Ö4

Ö5

Ö6

Ö7

Ö8

Ö9

Ö10

Ö11

Ö12

Ö13

Ö14

Ö15

Ö16

Ö17

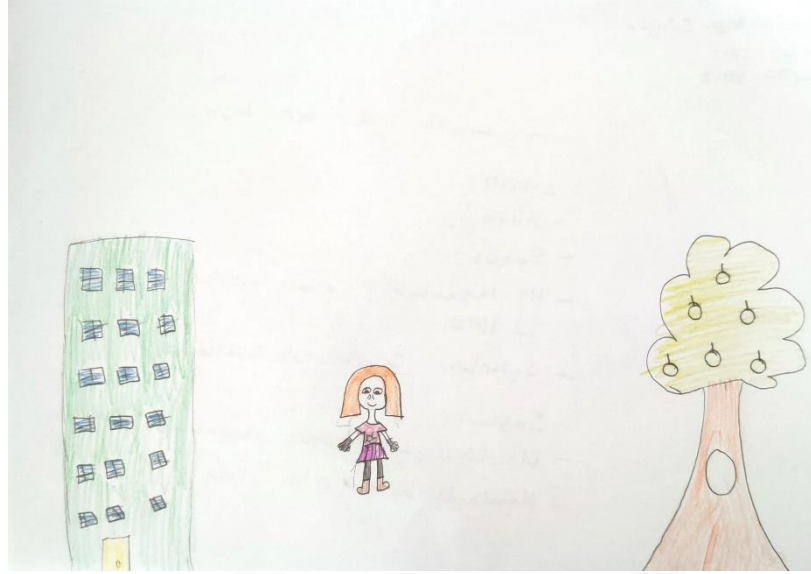
Ö18

Ö19

Ö20

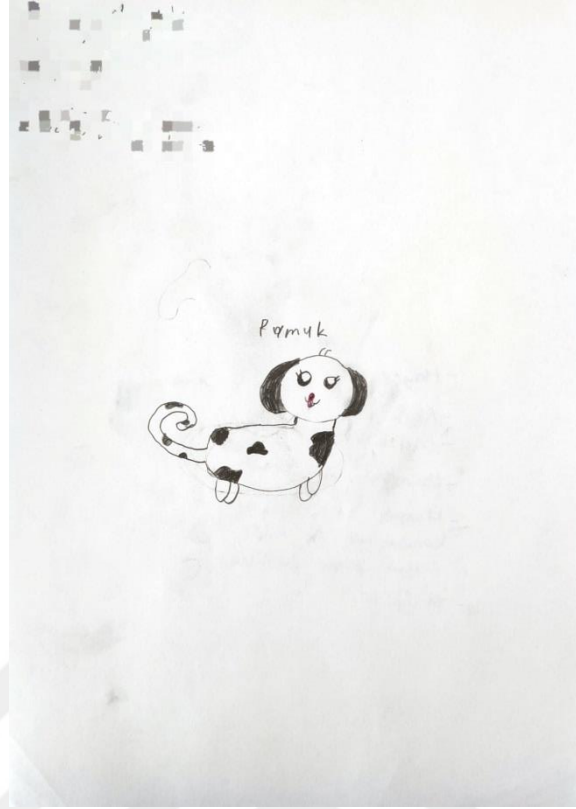
Ö1

Ö2

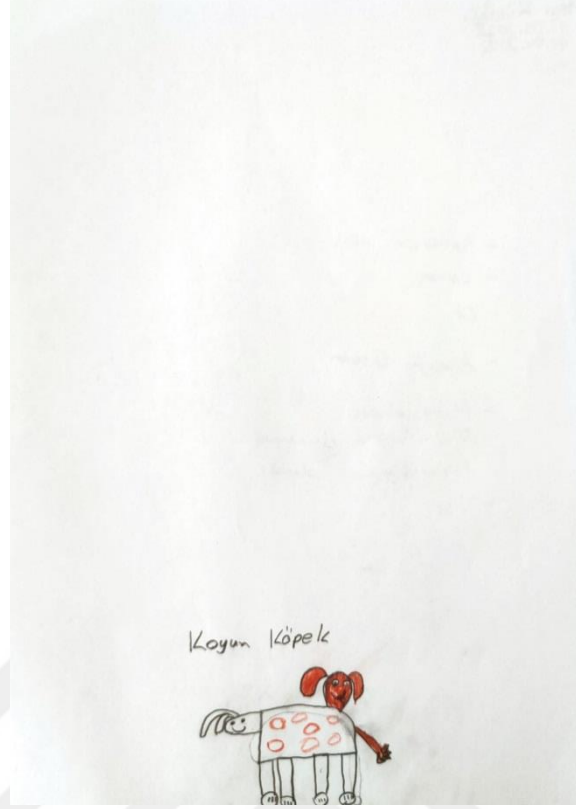
Ö3

Ö4

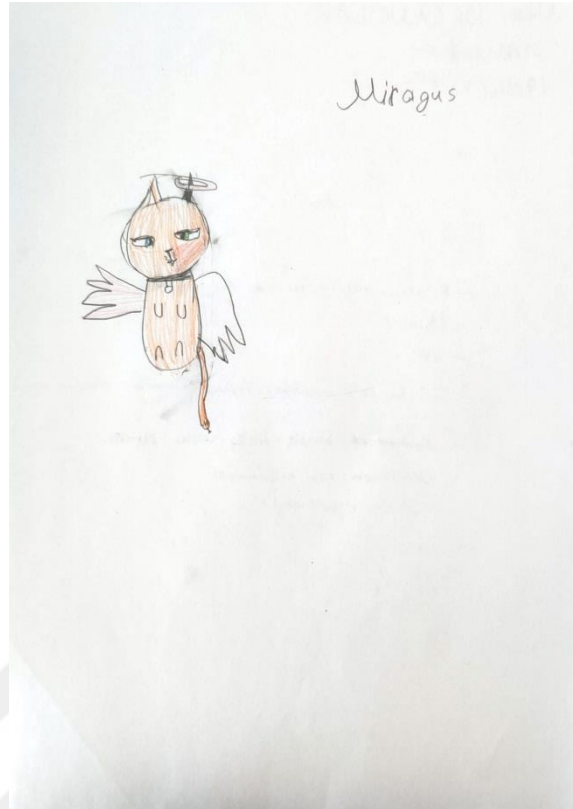
Ö5

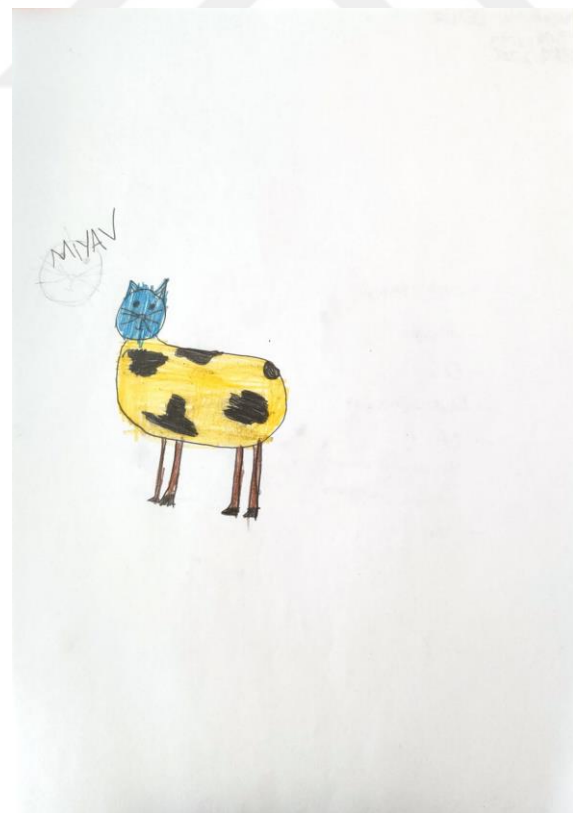
Ö6

Ö7

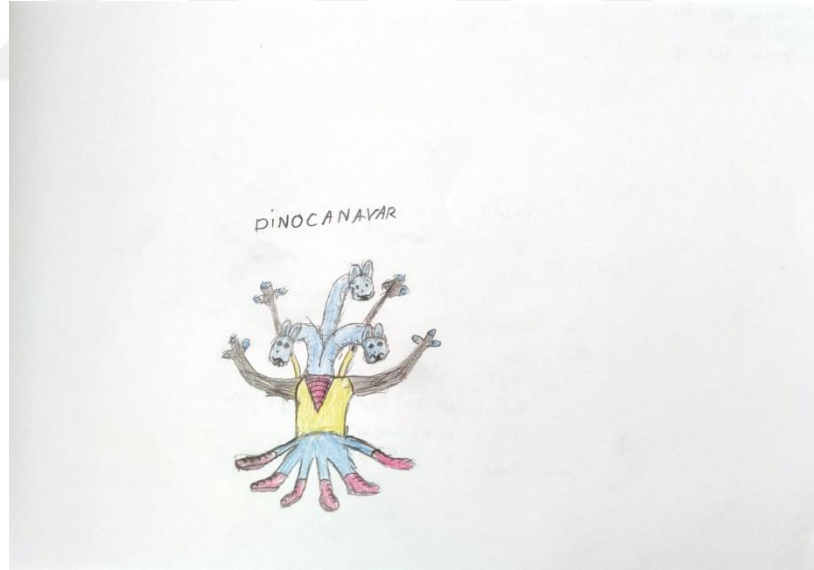
Ö8

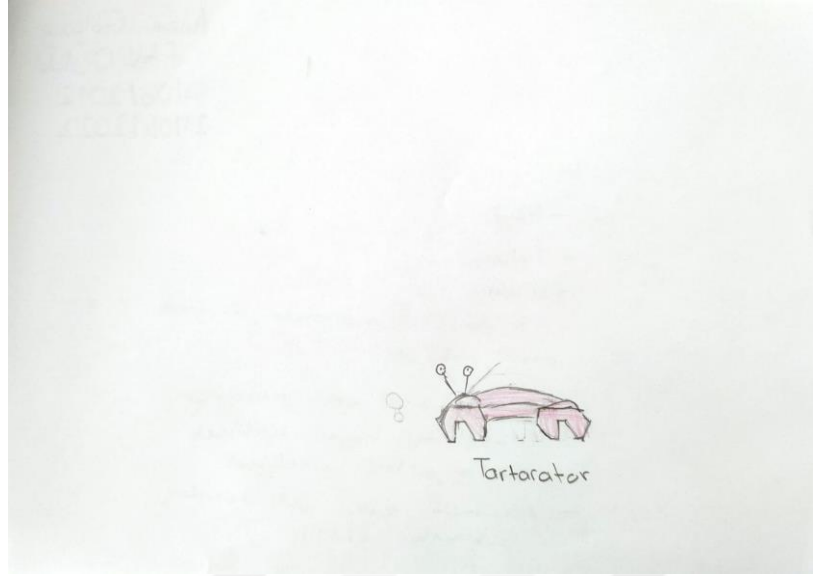
Ö9

Ö10

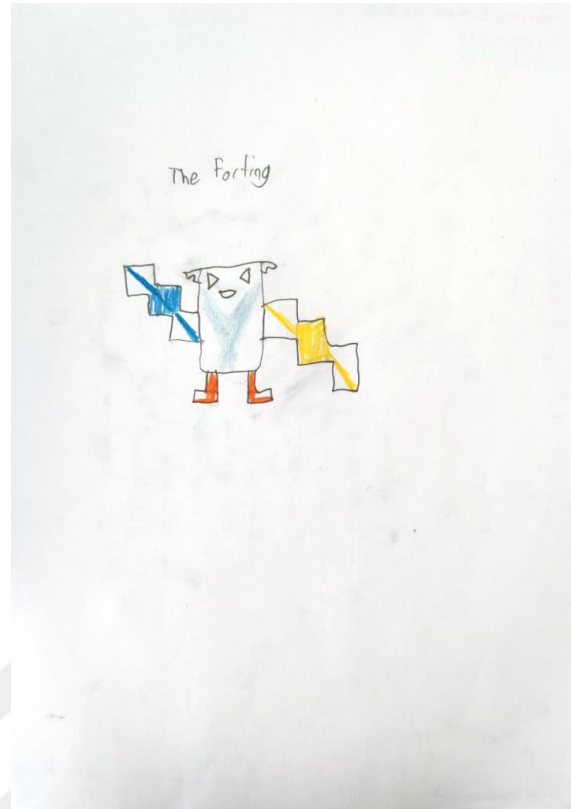
Ö11

Ö12

Ö13

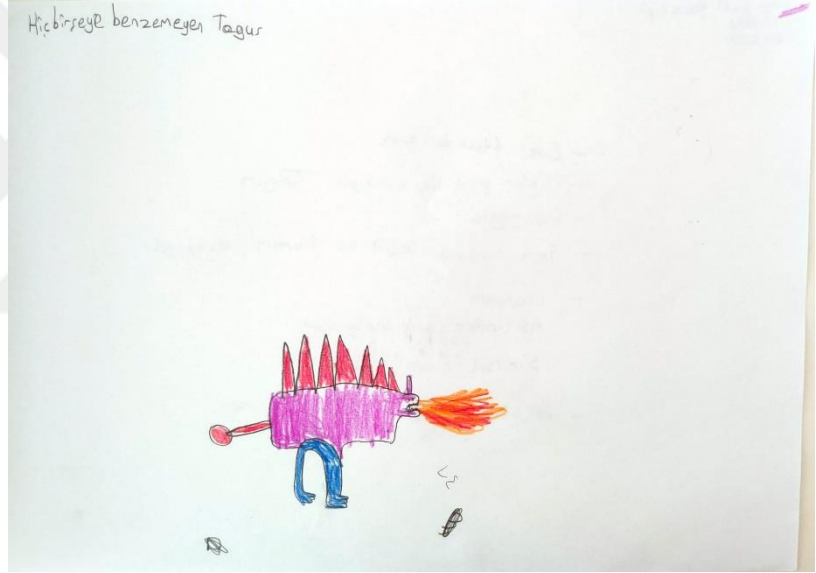
Ö14

Ö15

Ö16

Ö17

Ö18

Ö19

Ö20

